

1216.

A

KEGYES-TANÍTÓREND
KECSKEMÉTI FŐGYMNASIUMÁNAK
ÉRTESÍTŐJE

az 1885/86-iki tanévről.

KÖZLI
TÓTH ANTAL
IGAZGATÓ.

KECSKEMÉTEN,
NYOMATOTT TÓTH LÁSZLÓNÁL.
1886.

A

KEGYES-TANÍTÓREND
KECSKEMÉTI FŐGYMNASIUMÁNAK
ÉRTESÍTŐJE

az 1885/86-iki tanévről.

KÖZLI
TÓTH ANTAL
IGAZGATÓ.

KECSKEMÉTEN,
NYOMATOTT TÓTH LÁSZLÓNÁL.
1886.

T A R T A L O M.

- I. A nevezetesebb indulatok és szenvedélyek.
- II. Tanári kar.
- III. Előadott tananyag; tankönyvek.
- IV. Írásbeli feladványok.
- V. Adatok az intézet történetéhez.
- VI. A tanulók érdemsorozata.
- VII. Statisztikai kimutatások.
- VIII. Értesítés a jövő tanévre.

I.

A nevezetesebb indulatok és szenvedélyek.

I.

„Nosce te ipsum“. Régi és igaz mondás. Mennyi rosszat elkerülhetnénk s mennyi jót eszközölhetnénk, ha kellő időben s alaposan kiismernők magunkat! A mint az Isten féelme a bölcsesség kezdete: úgy az önismeret a bölcsesség koronája. De ám hányan törekszenek erre? Igaz! nem is megy könnyen; száz akadályba ütközik. A legfőbb akadály — az önszeretet. Gyengéinket gondosan leplezni; hibáinkat, bűneinket minden körülmény közt menteni; esetleges jó oldalunkat, jó tulajdonságainkat ügyesen szem elé állítani — az önszereteten alapulnak. Magunkról enyhén, másokról szigorúan ítélünk. Jobbaknak akarunk látszani, mint milyenek valóban vagyunk. Feltűnni és ismét csak feltűnni — szívünk legtitkosabb vágya. Hiába szólal meg a kis bíró, — feltéve, hogy megértjük szavát, pedig hányan meg se értik, — résen áll az önszeretet s elhallgattatja.

Pedig mily fontos szerepe van az önismeretnek, azt hiszem, könnyű lesz kimutatni. Önismeretünk kalauzolása mellett juthatunk el arra a magaslatra, melyről egyedül foghatjuk fel emberi méltóságunkat. Önismeret alapján ismerhetjük csak ki lelkünk erőit, keblünk vágyait s cselekvéseink indító okait. Önismeret eszközli csupán, hogy ész és szív, jellem és becsület, akarat és tett összehangzanak. De többet mondok. Tudjuk, hogy rendeltetésünk — a tökéletesedés. Ezen a rögös úton — a tökéletesedés útján egyetlen lépést se tehetünk önismeret nélkül. Az önismeret — világító fáklya, nélküle sötétben botorkálunk s vajmi sokszor örvénybe zuhanunk.

Szinte magától merül fel a kérdés, van-e életünknek fensőbb, magasabb célja? Gondolható-e, hogy e földi létel szűk korlátai közé szorítottánk csupán? Élünk, meghalunk, aztán eltemetnek, elfelednek! S ezzel minden rendben van? Mi szükségünk akkor a tökéletesedésre? Legyünk inkább vad állatok, felejtsük el a beszédet s homályosuljon el öntudatunk is! Csak az a kérdés, lehetséges-e mindez? Mert ha nem, úgy a halál se végez velünk; meghalunk — igen! — az örök életre. Hitünk is ezt tanítja, szívünk is ezt

reméli, eszünk is ezt sugalja. Ám vegyétek el ti egetostromló tudósok az embernek ezt a hitét s meglátjátok, hogy a legalávalóbb teremtmény lesz. Ki nem hisz Istenben, ugyan miben higgyen? Talán gőgös szavatokban?... Vagy hát minek hódoljon? Emberi bálványoknak, talán épen nektek?... Hiszitek-e, hihetitek-e, hogy az a büszke ember, ki oly fölemelt fővel jár, ki magát a föld urának vallja, egyenlő sorsban osztozkodik az elhervadt, elsárgult falevéllal, melyet szárnyaira kap az őszi szél, hogy meghurcolja ismeretlen tájakon s aztán foszlányait szétszórja az ürbe?... Mi kölcsönöz hájt a virágnak? Színe és illata... Mi emeli fel az embert a porból a magasba, mi különbözteti meg őt az erdők legfélelmetesebb, mert leghatalmasabb fenevadaitól? Beszéde, öntudata, hite, halhatatlan lelke s mindezek Istenre utalnak, mint teremtőre. Isten nélkül az ember jogot és kötelességet egyképen lábbal tapod. Isten nélkül nemünk legragyogóbb ékességei — ére nyei — ködbe vesznek. De hát kell-e még többet mondanom? Azt hiszem, ki meg akart érteni, megértett.

Egyébként nem is vagyok barátja a hosszú, legtöbbször semmit sem mondó bevezetéseknek. Ez okból sietek belekezdeni igénytelen értekezésembe s csak arról a czélról kívánok még igen röviden számot adni, mely lelkem előtt lebegett e sorok irásánál. Czélom volt legalább némi alapot szolgáltatni az önismerethez s ezen az úton egyengetni a tökéletesedés pályáját; czélom pedig az által akarom elérni, hogy tehetségemhez képest előadom az indulatoknak úgy mint a szenvedélyeknek keletkezését, lefolyását s hatását. Előadásomban óvakodom az elvont okoskodásoktól s az untató részletezések-től. Az olvasót lehetőleg útba igazítani s nem zavarba dönteni — szándékom. Épen ezért röviden s érthetően szólok, mert azt akarom, hogy szülő és tanítvány — első sorban nekik szántam ez értekezést — egyaránt megértsenek. Hogy megértének, arról kezeskedem; hogy azonban hasznot is merítenek ezekből a sorokból, ezt már nem tudom, de szívből kívánom. Annyi bizonyos, hogy tollamat a legnemesebb szándék s a legjobb akarat vezették s ha mégis dugába dől minden fáradozásom, olvasóim az okot erőim gyengeségében keressék. Ez utóbbi esetben is meg lesz az a vigasztalásom: „et voluisse sat est“.

Üdv az olvasónak!

II.

Az életjelenségek általában, mégis különösen a lelki életjelenségek a legszövevényesebb tünemények közé tartoznak és sok esetben oly titokzatosak, hogy értelmezések csak feltevések alapján eszközölhető, hogy minő sikerrel, az természetesen egészen más kérdés. Valamivel szerencsésebb helyzetben vagyunk, ha az u. n. kedély mozgalmakat akarjuk vizsgálat alá venni s tanulmányozni mikép keletkeznek, hogyan folynak le s mi a hatásuk

a szervezetre s a középponti szervekre? Ennek oka abban rejlik, hogy vizsgálatainkban nem kell kizárólag csak elméletekre támaszkodnunk, a tapasztalást is igénybe vehetjük, vesszük is, a mennyiben a kedélymozgalmakat magunkon és másokon egyképen megfigyelhetjük, észlelhetjük. Innen a könnyűség.

Ismeretes tény, hogy tudatunkban a képzetek szakadatlanul váltakoznak; az is tény, hogy minden képzet érzelmmel jár; ez érzelmek pedig rendkívül fontosak, mert hatással vannak a képzetek lefolyására, ezt gátolhatják vagy esetleg egészen új irányba terelhetik, bölcséleti műnyelven az érzelmek a képzetekre visszahatnak. E visszahatások eredményei — a kedélymozgalmak.

A visszahatás természetéből foly a kedélymozgalmaknak indulatokra és vágyakra való osztályozása. Első sorban az indulatokról lesz szó.

Midőn valamely váratlan benyomás — nagy öröm, sértés, csapás — a benyomással járó érzelem útján mozgásba, hullámozásba hozza a kedélyt, indulat keletkezik. E szerint az indulat oly kedélymozgalom, melyet bizonyos hevesebb érzelmenek váratlan visszahatása idéz elő. Az indulatnak ez a meghatározása biztos alapul szolgál arra nézve, hogy az olvasó megértse azokat az indulatokat, melyeket szóba hozni szándékozom, legfőleg felosztásukat említem még meg, tekintve azoknak alakját és hatályosságát. Jellemvonásaikat, a mi pedig fődolog, majd csak akkor állítom egybe, ha végeztem az ismertetésül felvett indulatok mindegyikével. Ez az eljárás látszik nekem legcélszerűbbnek.

Alakjukat illetőleg az indulatok kellemesek vagy kellemetlenek, attól függ, vajjon érzék-szellemi célunknak megfelelnek-e vagy nem, ellenkeznek-e azzal vagy nem? E szempontból kellemes indulatok: az öröm, lelkesedés, remény; kellemetlenek: a félelem, harag, szomorúság. — Hatályosságukat illetőleg indulataink erőfeszítőek vagy erőszezők. Az erőfeszítő indulatok testi és lelki erőinket egyképen élénk tevékenységbe, hatalmas működésbe hozzák; míg az erőszezők ugyanezen működéseket gyengítik vagy épen elnyomják. Erőszező indulatok: a félelem és szomorúság; erőfeszítőek: a harag, öröm, remény.

Lássuk immár az itt felemlített indulatokat egyenként.

*

Ha feltűnnek látáshatárunkon a viharnek jól ismert előjelei; ha anyagi kár vagy erkölesi veszély közeledtét érezzük vagy csak sejtjük is: akaratunk ellen elszorul szívünk, mozgásba jó kedélyünk s félelem vesz erőt rajtunk. Egyébként sietve jegyzem meg, hogy félni a veszélytől még nem indulat; félelmünk az indulat jellegét csak akkor ölti magára, mikor egyúttal

a lélek működéseire is zavarólag, bénítólag hat. Az indulat árulói: a remegő hang, a hebegő beszéd s a halovány arcz.

A félelem, mint indulat, különböző fokozatokban jelenkezik. Ezek: a megijedés, az aggodalom, a rémület s a kétségbeesés. A megijedés hogy úgy mondjam szívünknek pillanatnyi elfogódása, elszorulása, midőn derült egünkön egészen váratlanul megjelennek a veszély hírnökei; minél jobban közeledik ez a vész s minél valószínűbbnek tartjuk, hogy fejünkre zúdul: félelmünk annál könnyebben megy át aggodalomba. A mint aztán kezd szakadozni a megszabadulás reményének vékony szála, az aggodalmat rémület váltja fel, mit végül kétségbeesés követ, ha csalfa reményünknek utolsó száalai is szétfoszoltak.

A félelem alsóbb fokain, mint a fentebb mondottakból látjuk, még ott mosolyg, vagy legalább helylyel-közzel fel-felcsillámlik a szabadulás reménye, míg legmagasabb fokán — tetőzetén — szárnyaszegetten porba vész. Innen folyólag a félelem és remény bizonyos pontig szövetséges társak, melyeket a képzelem teremő ereje egyesít. Képzelmünk állítja lelki szemünk elé a kétes jövendőnek ködbeborult képét; innen van, hogy képzel-münk annyira befoly félelmünk növelésére vagy esetleg csökkentésére. Minden attól függ, mily mértékben űzi velünk játékait.

Félelemre leginkább hajlók a gyermekek s a nők. Nem is csoda! A gyermek most kezdett saját lábán járni; rövid ideje, hogy fellépett a világ szinpadán, nem ismerheti tehát annak se belső szerkezetét, se titkos rugóit; testi ereje, lelki tehetségei csak most fejledeznek, nem lehet hát csodálkoz-nunk, hogy sokszor s nagyokat botlik s botlásai kis szívét félelemmel, re-megéssel töltik el. A nő meg, mint alkotásánál fogva is nemünk gyengébb fele, csak úgy állhat biztosan az élet ezer viharában, ha van erős kar, mely védi, óvja. Nem is küzdelemre termett, a küzdés a férfiú tiszte; nagyon meg-felel hivatásának, ha a győzőnek babérral s a legyőzöttnek részvételével adózik. Tevékenységének tűzpontja: a családi kör, ezen belül kell érvényesítenie szép tehetségeit, különben csakhamar alámerül az élet zajgó hullámaiban.

Egyébként vannak körülmények, helyzetek az életben, melyek meg-döbbsenthetik a legbátrabb szívet is azzal a nagy különbséggel, hogy míg a félénk a képzelt bajoktól is megijed, meghátrál s a gyáva leküzdhető vészek elől is biztos kikötőbe evez: addig a bátor, a hős felveszi a küzdelmet s bukik vagy győz, de meg nem adja magát. Találóan mondja Jean Paul: „A félénk megijed a veszély előtt, a gyáva a veszélyben, a bátor a veszély után“.

Míg egyéb indulatok jönnek és mennek akár a szélvihar: addig a fé-lelem szinte hű kíséője az embernek jó és balsorsban egyaránt. Szeren-csénket romba dönthetik a rút irigység s a mostoha idő; szerencsétlenség-

günkben pedig újabb és újabb csapások sújthatnak. Ki biztosít arról, hogy immár esordultig a pohár?... Minden bizonytalan, csak az bizonyos, hogy a félelemre egynél több az ok. De jól van ez így, erkölcsi tekintetben legalább megvan ennek a maga üdvös hatása. Hány embert indít éppen a félelem kötelességeinek lelkiismeretesebb teljesítésére, ki tudná megmondani? Bár, megvallva az igazat, a büntetéstől való félelem rossz óra a kötelességeknek, de hát az éretlenebb korban nagyon is helyén van, az érett kor teljesítheti csak kötelességeit — becsületből. Éppen így, hány ember van a nagy világban, kit kizárólag a félelem tart vissza egyes kisebb-nagyobb erkölcsi vétéségek elkövetésétől! Valóban mélyen súlyedt embernek kell annak lennie, ki mit sem ad a világ józan, igazságos ítéletére, higgadt és alapos megszólására. Egyébiránt azt is meg kell jegyezni az igazság érdekében, hogy azok a nagy jellemek, azok az utánzandó mintaképek egyetlen félelmet ismertek — az Isten félelmét, s ha a szülők ezt a félelmet csepegtetik be gyermekeik szívébe, bőven eleget tettek szülei kötelességeiknek!

Hogy a nevelésnek kiváló szerepe van arra nézve, hogy a gyermek félénk vagy bátor férfiú lesz-e? Gondolom, oly világos, hogy alig szükséges igazolnom. Féltre azokkal a rémületes dajkamesékkel! Féltre azokkal a kísértetekről szóló s idegizgató mende-mondákkal, hazajáró lelkekkel! Tanítsák meg ezek helyett a szülők gyermekeiket bizni, de nem elbizakodni — crejökben, tehetségeikben s bizonyára rá mernek lépni a nagyok által tört ösvényre; nem ijednek meg saját árnyékuktól; nem látnak minden faágban kísértetet s nem vélnék hallani minden legkisebb zörejben, a szélnek legenyhébb susogásában múló vagyonukra, féltett életükre törő ellenséges lépteket!

Nem hagyhatom említés nélkül, hogy a félelem kiváltképen a belckre hat, magasabb fokozatain erős szívdobogással s lélekzet-fennakadással jár. Innen érthető kártékony hatása az egészségre, az életre.

*
*
*

Képzelmünk szinte szakadatlanul munkálkodik ébrenlétkor éppen úgy, mint alváskor. Nem kimél sem élet, sem holtat. Nem ismer sem időt, sem távolságot. Zsarnoki kézzel tépi fel az imént behegedt sebet; gúnykacszaj közt állítja lelki szemünk elé az alig leküzdött bajoknak rémképeit. Életre kel, felújul az eltemetett fájdalom; kitör sirjából az átszenvedett kinok emléke, hogy újból és újból mardossa azt a szegény szívet. Legkedvesebb multságaink közt hirtelen elkomolyodunk; a szomjazó ajkak meg se izlelik a habozó, a gyöngyöző serleg nedűjét; a legszebb dal hidegen hagy; a zene bűbájos hangjai nem lelkesítenek, nem hevítenek többé; lelkünkre sötét ború ült — a szomorúság indulatja vett erőt akaratumkon.

De nemcsak a fájó multnak emlékezés által s visszaidézett képzelmünk által mesterségesen kiszínezett képei: hanem a jelen bajok és kellemetlen-

ségek egyképen felkeltik ezt az indulatot, mely, ha aztán egyszer elhatalmasodott s uralkodóvá lett, a legveszesebb következményeket vonja maga után. Elviselhetetlen súlylyal nehezedik a kedélyre; megvesztegeti az észet, hálójába keríti az értelmet s főként a mély érzésű sziveken üli diadalát. Az ily szerencsétlenekhez intézett minden vigasztaló szó — kárbavesztett fáradság; minden emlékek a multból legfőlebb csak új ingerekül szolgál — új kinokra. Kerülik a társaságot, a társaság őket. Sietve menekülnek a csendes magányba, a néma pusztaságba; azt hiszik, hogy ott irt találnak sajtó fájdalomkra, ámde szívöknek felvert nyugalma csak nem akar visszatérni s a legtöbb esetben enyhülés helyett kinjai nőnek. Igazán szánandó helyzet!

Szerencsésebbnek mondható e tekintetben a könnyelmű természet. Hamar feled, mindent feled, örömet, fájdalmat egyaránt. Szívének minden dobbanása a múltó jelennek szól; se viharos multja, se kétes jövője nem aggasztja, nem zavarja. Lepkeként száll virágról virágra — „úgy éli világát“. Amannak — a szomorúságban elmerültnék — nyugtalan nappalait még nyugtalanabb éjkek váltják fel; álmoképei fájdalmait megsokszorozva tükrözik vissza: ez — a könnyelmű — jóban és rosszban, szerencsében és szerencsétlenségben csak dözsol s kéjtől, sorvasztó kéjtől elkábultan dől és vesz az élvek tengerébe!

Az indulatnak ismertető jelei: a merev, révedező tekintet; sápadt, becssett arc; dült vonások és lassú testmozgás. Következményei: különböző testi és lelki betegségek, elmezavar, halál. Horaciusról, az ódaköltők fejedelméről mondják, hogy a szomorúság ölte volna meg és pedig igen rövid idő alatt testi-lelki jó barátja — Maccenas halála után. Részemről Garayval tartok: „Tisztelet a holtoknak! de nem illő holtoknak okáért veszni az élőknek“.

Lássuk most a szomorúságnak egyes fokozatait. Ezek: a levertség vagy lehangoltság (rossz kedv), a keserűség, a bú és a bánat. — „A rossz kedv Jean Paul szerint mérges rovar, mely petéit örömeink takarójába rakja, és midőn a kemény boritékból a vidám óra pillangójának kellene kibontakoznia, nincs benne egyéb dongó légynél; és a mi a rossz kedvet leginkább neveli — az, hogy érezzük, miszerint nincs igazságunk“. A rossz kedv leolvasható az arcvonásokról, ott ül az arczon némán, szótlánul; sokszor azt sem tudjuk, mi módon jutottunk hozzá, elfogadható okunk nincs is. A keserűség már megszólal s panaszló szavaival közönségesen a kaján, az irigy sors ellen fordul. A bú a szív mélyére veszi magát, s szünetet nem ismerve tépi, marcangolja lakásadóját. Végül a bánat — vádló öntudat, annak kinzó tudata, hogy magunk voltunk közvetetlen vagy közvetett okai, cszközlői szerencsétlenségünknek.

A szomorúság, tapasztalásból tudjuk, egyike amaz indulatoknak, melyek lehet mondani pihenés nélkül kísérik az embert e földi létel útjain. Légy gazdag vagy szegény, úr vagy szolgál, lépteidet ijesztő árnyként követi.

Fájdalmaink legfőlebb csak álmot alusznak — éber álmot s a legkisebb nesz is elég, hogy újból életre keljenek s újból gyötörjenek.

Gondolom, jól van ez így! Ha minden fáradság nélkül csak ülünkbe hullana az érett gyümölcs, meglehet izetlennek találónk; ha küzdés nélkül, behunytt szemmel is elérnők a kitűzött célt, nemünk legszebb erényei vesz-nének ki: épen úgy, ki nem érzett fájdalmat, nem érezne könyörületet; ki maga nem szenvedett, sohasem sirhatná a sebenyhító részvét könyűit. Pedig ezek a könyvek de sokat beszélnek! Mi is az a köny? Hogy mondja a költő?

„Nem gyémánt a nevem,
Drágább vagyok annál;
Nem harmat a nevem,
Forróbb vagyok annál;
S nem születtem
Dörgő fellegekben;
Szegényes volt
Származásom itt lenn.
Angyalok szívelnek
Üdvözölve szépen.
S fürdetik szárnyukat
Csepphabom fényében . . .
Kérde, hogy mi vagyok?
Parányi köny vagyok
S eltitkolva élek;
Bennem lakik s ragyog
Egy világ — a lélek“.

Lévay József.

De menjünk tovább! A siker értékét is csak az eltűrt, vagy leküzdött bajok nagysága, sokasága növelik. Ismeretes igazság: munka után édes a nyugalom. Fáradalom, nélkülözések, szenvedések árán élvezhetjük nemes önér-zettel boldogságunkat. Jól mondja a költő: „Fájdalom a boldogságnak egyik alkatrésze“. Aztán a jellemnek kialakulása nem feltételez-e szintén küzdelmet? Munkában izmosodik a kar; viharok közt tisztulnak az eszmék s nemesülnek az érzelmek. Csak az szánandó, ki gyáván ott hagyja a küzdelmek szinterét; csak az szerencsétlen, kit a józan mértéken túl elragad fájdalom. Keressen és találjon is a szenvedő vigasztalást, megnyugvást abban a tudatban, hogy Isten a legnagyobb rosszat is javunkra fordíthatja. Legyen erős, eleven hite, bízzék az Isten jóságában s igazságosságában, a többi az idő dolga. Ez is jó orvos. Szalezi Ferencz szerint: „A szomorúság legbiztosabb ellenszere az imádság, mert ez a lelket felemeli Istenhez, ki a mi egyetlen örömünk és vigasztalásunk“.

* *
Való vagy képzelt sértés, vagyonunk vagy jogaink csonkítása, kedvünk vagy akaratunk ellen lefolyt eseménynek hatása — a harag indulatát szülik.

Szvorényi meghatározása szerint: „A harag valamely érzékenyebb bántalomból eredt fájdalom, egybekötve a vett sérelem visszatorlása vagy megboszulásának vágyával“.

Nemei: a neheztelés, ingerültség vagy boszankodás, ha a sérelem kisebb fokú. A becsületbe vagy jellembe vágó sértés már felháborodást eredményez. A harag legmagasb foka a düh, mely akkor áll elő, mikor a sértés elnémitja az ész szavát s a fékevesztett indulat uralkodik beszéden, tetten.

A harag, ha egyszer erőt vesz az emberen, a legvészesebb indulatok közé tartozik, a mennyiben kiforgatja őt még formájából, alakjából is. Vizsgáljuk csak meg figyelmesen a haragvónak külsejét, belsejét. Areza tűzben ég vagy elhalványodik, szemei szikrákat szórnak, homlokán ránczok sűrűdnek, ajkai idegesen rángatóznak, fenyegetőleg emeli kezét s egész testében remeg. Hát a lélek, lelkének szép tehetségei hová lesznek, mit csinálnak? Elméje egy pillanat alatt elhomályosul, nem lát, nem hall többé semmit. Nem kimél senkit, semmit, önmagát legkevésbé. Sárral, piszkos sárral dobál elvet, személyt. Lábbal tapos élőt, élettelen. Ajkait mardossa; örülként haját tépi, ruháját szaggatja. Beszéde zavaros, minden egybefüggés nélkül szükkölködő; szitkozódik, átkozódik. Sebesen rohanó árként töri szét a józanság korlátait s oly cselekvésekre ragadtatik, melyeket ész és erkölcsiség egyképen elítélnék. Szegény! másnak akar ártani s önmagának árt legtöbbet. Jó lesz bevésni az emlékezetbe Herdernek következő szavait: „Fékezd haragodat; a harag szikrái első sorban téged érnek, ellenségedet legfőlebb utoljára“. Innen van, hogy haragos állapotban legokosabb semmihez sem fogni; várjuk be, míg elvonul a zivatar s lecsillapodik kedélyünk, a mi rendszerint úgy is hamar bekövetkezik.

Ez indulatnál szintén jelentékeny szerepet játszik — a képzelem. Képzelmünk nem egyszer a legártatlanabb tréfát is sértéssé fújja fel, kivált ha e tréfa esetleges gyengességünket, hiúságunkat illeti. Valljuk be egész őszintén — magunk közt vagyunk — ritka az az ember, kinek ne volna könnyen sebezhető oldala, Achilles-sarka. Szabad legyen ennél a pontnál megjegyeznem, hogy testi hibát venni az elmejáték alapjául — enyhén szólva — gyengédtelesség; gyökeret vert rossz szokást, társaságban használt félszeg modort, kisebb erkölcsi botlást módjával ostorozni — gyümölcsöző feladat lehet. Egyéb-ként az élezelő magára vessen, ha a kölcsönt visszakapja. Annyi bizonyos, hogy nem mindenkivel lehet tréfálni s nem is mindig. Magunkon tapasztalhatjuk, hogy kedélyállapotunk folytonosan hullámoz a szélsőségek közt. Ha rosszul aludtunk, rémes álmok gyötörtek: kedvetlenül, bosszúsan kelünk fel. Ily hangulatban elég egy csipősebb megjegyzés, egy finomabb célzás s aztán

... Száll a szikra, fojt a füst,
Fő a fürdő, forr az üst...

Arany János.

Egyébként a kitörő harag általában nem oly veszélyes, mint a lenyelt, elfojtott indulat. Ha a haragvó egyszer kiöntötte epéjét, kiadta dühét, lassan-lassan elgyűrűznek, elsimulnak a zajongó hullámok s ritkán, vagy épen nem lesz ártó szenvedélyek szülőanyja.

Nemzetünknek már vérmérsékleténél fogva is erős jellemvonása ez az indulat. A magyar könnyen tűzbe jó, önti epéjét, nagyokat káromkodik, de csakhamar le is csendesül s aztán megbocsát és feled — ritkán bosszúl.

Felvethető ehelyütt a kérdés, van-e józan harag? Erre a kérdésre egyes bölcselők igennel, mások nemmel felelnek. Én abban a meggyőződésben vagyok, ha észszerű az alapja s erkölcsi a czélzata, nemcsak jogosult, de mint eszköz a célra — egyes esetekben nélkülözhetetlen is. Tökéletesen igazat adok Stöcklnek, ki azt mondja: „Oly ember, ki haragra nem gerjedhet, épen úgy nem eszmény, mint az, ki ez indulatnak rabja“.

Ha már minden indulat nagyobb vagy kisebb mértékben hasonló az örültséggel, mennyivel inkább áll ez a haragról. Hány ember követ el ez indulatában oly tettet, melyért pirulnia kell egy hosszú életen át, mert jóvá nem tehetik se könyei, se bánata. A nevelésnek magasztos feladata van e tekintetben is s abban áll, hogy törje meg idejekorán — első nyilvánulásaiban — a haragot; ne kimélje a szülő vagy a nevelő se a jó szót, se esetleg a szigorú fenytést; a gyermek jól felfogott érdeke kívánja ezt, mert ha egyszer hirtelen haragúvá nőtt fel, legjobb akarata mellett se fog tudni uralkodni haragján. Sok szomorú példát nyujt erre a tapasztalás, de hát „exempla sunt odiosa“. Csak azt jegyzem még meg, hogy nagyon gyáva az az ember, ki dühében tehetetlenek, vagy épen ártatlanok ellen fordul, tudja meg „nil inultum remanebit!“

* * *

Váratlan szerencse, vagy nem remélt siker, való vagy képzelt jó közvetlen hatása — az öröm indulatát keltik fel. Szvorényi szerint: „Öröm azon heves érzemény, mely valami jónak elérése, vagy rossznak elhárulásánál váratlanul lepi meg az embert“.

Az öröm a legalsóbb fokon, mint vidámság vagy jó kedv tűnik fel s külsőleg a derült arczon s a nyájasan mosolygó ajkakon jelenkezik. Magasb foka a széles kedv, mely akkor áll be, midőn az öröm annyira elárasztotta a szívet, hogy dalban, tánczban, csintalan, pajkos tettekben tör ki. Legmagasabb fokozata a mámoros öröm vagy elragadtatás, mely szétszakítva a józanság korlátait, elnyomja magát a szabad eszmélést, higgadt, alapos ítélest s végletekre kész. Ide sorolandók még a rokonszöröm s a káröröm; amaz együtt örvendez az örvendezővel, emez mások

anyagi vagy erkölcsi szerencsétlensége, balesete alkalmával érez titkos örömet.

Ez indulat a kellő határon — a mérséklet határán belül mind a testre, mind a lélekre egyaránt jótékony hatású. A testet felüldíti, felvillanyozza; a vért élénk, eleven pezsgésbe hozza; az életkedvet neveli, fokozza; tette, munkára ösztönöz. Messze űzi a fárasztó gondokat; letörli a fájdalom könnyűit; enyhíti, elviselhetőbbé teszi, gyógyítja a szívnek sebeit. Emeli a társadalmi együttlét kellemeit; üdítő szórakozást nyújt. A képzelmet élénk működésre s az elmét találó gondolatjátéokra indítja.

Egyébként ez indulattól elragadtatni — nagy gyengeségre vall s e mellett a legszomorúbb következményeket vonhatja maga után, amennyiben elmezavart s halált egyképen okozhat. Azt hiszem, nem fog ártani, ha fel- említek néhány példát. Sophoclest az öröm ölte meg, midőn Görögország összes szomorújáték írói közül ő nyerte el az elsőséget. — Livius, a híres római történetíró, két nőről tesz említést, kiknek szive az örömtől repedt meg, midőn fiaik, kikről azt hitték, hogy a csatatéren hősiiesen ontották véréüket, váratlanul előttök megjelentek. — Ilyen öröm-okozta halállal mult ki Leibnitznek — a híres bölcselenek unokaöcse is, midőn nagybátyja halála után annak ágya alatt egy szekrényben 60,000 darab aranyat talált. — Aztán hányak a fejét zavarta már meg vagy fogná megzavarni egy-egy főnye- remény, váratlan nagy örökség, ki tudná megmondani?

Valamint bizonyos mérgek kis adagban biztos gyógszerekül szolgálnak kínos betegségek ellen s nagy adagban szétrombolják, megölik a szervezetet: így vagyunk az örömmel is. Vannak szagok, melyek higitva illatszerek s tömé- nyítve kiállhatatlanok, vészhozók: mérsékelt öröm — életfűszer, túlhajtott öröm — életölő. Így lesz az öröm — üröm. Jól mondja Szentmiklóssy Alajos „Az öröm“ czimű epigrammájában:

Csak méhként izleld mézét e gyenge virágnak,
Mert ha mohó vágygyal rája rohansz, előlöd.

Ép ez okokból a komoly férfiú úgy örül, úgy búsul, hogy az átmenet egyik érzelemből a másikba, egyik lelki hangulatból a másikba meg ne zavarja a testi és lelki erők összhangzó egyensúlyát.

Ismeretes, hogy minden életkornak megvan a maga öröme; szerencsés az a halandó, ki e tekintetben megtartja a kellő sorrendet s csak ha az egyiket kiűritette, kezdi meg a másikat. A gyermek örül kis játékinak, az ifjú élte tavaszának, a férfiú küzdelmei sikerének s az agg csendes, kényel- mes nyugalmának.

Szólok még röviden a rokonöröm- és kárörömről. Mind a kettő kiválóan jellemzi az embert; amaz — fényoldalunkat, emez árnyoldalunkat tükrözi vissza; amannak alapja — a rokonszenv, emezé — az ellenszenv. Sokszor

magunk se tudjuk, mikép jutottunk hozzájuk; érzelmeink, tetteink árulják csak el rokonszenvünket, ellenszenvünket. Annyi bizonyos, hogy a rokonszenv a sziv jóságában gyökerezik, míg az ellenszenvnek rugója a kedélyi érzéketlenség vagy az önzés. Vannak esetek, hogy költött mesék s pusztá ábrándok is megindítanak. A gyöngéd kedélyű Lafontaineről olvastam Rónay Jácint „Lélektan“-ában, hogy neje öt egykor könyvek közt lepte meg íróasztalánál s midőn szomorúsága után tudakozódnék: „két szerelmem, mond a férj, kelle elválasztanom“; neje olvasván a szivrázó bucsút, szintén elérzékenyült s megindulva kérte férjét: „ne szakasztaná el a szerelemittasokat egymástól“. — „Nem lehet édesem, mond az író, regényemnek két kötetűnek kell lenni“. —

Az elragadtatással közel viszonyban áll — a lelkesedés, melyet főként értelmi, erkölcs-vallási, társadalmi s esztetikai képzetek visszahatása támaszt. Lelkesedés teremti a szépművészetek remekeit. Lelkesedés szolgálta a vallásnak vértanúkat, a tudományoknak önfeláldozó bajnokokat, az elveknek és eszméknek hőseit. Lelkesedés nélkül nem létesült semmi magasztos, semmi fenséges, semmi csodaszerű. Ki nem tud lelkesülni sem igazért, sem jóért, sem szépért, a föld porához tapad s ott vesz el nyomorult féregként.

Egyébként a lelkesedés kohójában ott izzik rémületes szövetségese — a fanatizmus, mely nem alkot többé, csak rombol és pusztít. Bósz viharként száguld keresztül a téreken s szomorú útját vérfürdő és romok jelelik. Nyisd fel kedves olvasóm a történelem lapjait s nem egy helyen találkozol idegrázó pusztításaival!

* * *

Az a tudat, hogy bizonyos jó, ha erős küzdelmek árán is, de elérhető s bizonyos rossz elkerülhető vagy esetleg távoltartható, szüli a reményt. Kölcsey szerint: „A remény hit és kívánság vegyitéke“. A remény azon indulatok közé tartozik, melyről költők és prózairók egyképen sokszor és sokat irtak. Meg nem állhatom, hogy a reményre vonatkozó néhány szép meghatározást vagy hasonlatot egy diszes koszorúba össze ne kössek e sorok olvasójának is nagy lelki élvezetére. — „A remény szin, tört sugár s a köny gyermeke“. Herder. „A reménység szép természetünemény, szép mint a szivárvány és el nem érhető, mint az. Napsugár teremti a szivárványt, meleg sziv a reményt. Ragyogó semmi mind a kettő“. Jókai Mór „A remény méh, mely minden tárgyból mézet szi, melylyel az emberi szivet élteti. A remény szellő, mely kiszáritja a szem könnyűit; vezérszín az élet útain; fény-sugár a bajok éjjelén; a bölcsök anyja, az életuntak enyhítőszere; segéd-társunk a halálküzdelemben“. Coutelle. „A remény hasonlít a pálmához, mely merészen emelkedik az ég felé, de hasonlóan a mirtushoz őszzsel is megtartja zöldjét“. Hammer.

„Kéklő lepelben messze jár
 Előtéd a Remény;
 Magához int, de meg nem vár,
 Tovább, tovább lengvén;
 S míg lepke szárnyát kergeted,
 Lezúg hiában életed,
 S állasz pályád szélén“.

Kölcsey. Bölcselmi ének.

„Földiekkel játszó
 Égi tünemény,
 Istenségnek látszó
 Csalfa, vak remény,
 Kit teremt magának
 A boldogtalan
 S mint védangyalának
 Bókol untalan“.

Csokonai Vitéz Mihály. A reményhez.

Ha már minden indulatnál játszik kisebb-nagyobb szerepet a képzelem: a reménynél nélkülözhetetlen. Képzelmünk teremtő ereje épít légvárakat, emel tündérpalotákat s alkot új világokat. Különbén a remény csak akkor érdemli meg a remény nevét, ha van tárgy és kedves a tárgy, melyet elnyerni, birni óhajtunk s rendelkezünk azon eszközökkel, melyekkel kedvező körülmények közt kivívhatjuk a sikert; másként reményünk — füstgomoly, habbuborék, üres ábránd — semmi más. Azért reményeinkben óvatosak legyünk, mert ellenkező esetben igen könnyen elveszithetjük lábaink alól az amúgy is ingó talajt s magunkásta sirba temetkezünk.

Másrésről azt is meg kell jegyezni, hogy az élet szükségképen feltételezi a reményt; remény nélkül életünk rideg, sivár, holt mint maga a kedély. Tökéletesen igaz, a tapasztalás tanítja, hogy az élet — küzdelem a létért (*struggle for life*). Súlyosan nehezednek vállainkra a megélhetés gondjai; csapások, nyomor és nélkülözések egyrésről, fájdalmak és szenvedések másrésről szinte egybefüggő, szétszakíthatatlan láncolatban követik egymást, tisztán a remény, a kétes jövőbe vetett bizalom és remény az, mely legszomorúbb körülményeink közt is megóv a sujtó, gyilkoló kétségbeeséstől. Remény önti az erőt a fáradt izmokba; remény — a győzelem reménye aczélozza meg a kart hősi küzdelemre. Az Istenbe helyezett élő hit, a viszontlátás boldogító reménye a siron túl könnyíti meg a haláltusát s enyhíti karöltve az idővel az özvegyen és árván maradtak szivrepesztő fájdalmát!

Hogy reményeinkben nagyon óvatosoknak kell lennünk, alig szükséges mondanom. Elég lesz, ha e tekintetben az olvasót Eötvös József itt következő soraira utalom: „Nincs semmi, mi a szívnek inkább fájna, mint ha reményeinktől megfosztatunk; való veszteségek fölött hamarabb vigasztalódunk: felszámolhatjuk kárunkat s új remények, mint a kivágott fa helyett

új sarjadék, hamar eltakarják a szomorú emléket, mely szívünkben visszamaradott; de ha egy reménytől fosztatunk meg, a veszteség felszámolhatatlan. Az öröm, melyet váránk, még tisztán áll képzeletünk előtt, benne minden szép, minden ragyogó vala; a cél, mint ködborított tárgyak, nagyítva emelkedék a jövő titkos fátyolából, s mert reményeinkben sokat bíránk, mit, ha teljesülnek, a való is elrabolt volna, vesztőknél többet szeretünk, mint mi valóban tőlünk elvételét.

Nem lesz érdektelen befejezésül megfigyelni a reményt az életkor egyes szakáiban. Az élet hajnala s az élet alkonya remény nélkül szűkülöködik. A kis gyermek szívének minden vágyát kielégíti a jelen; ez okból nincs, nem lehet reménye. Az agg — kialudt vulkán, napról-napra teng, magába vonul s várja a szabadító halált. Az ifjú telve reményekkel boldog jövője iránt lép az élet szinterére. Sokat remél, mindent remél s mert reményeit biztosaknak veszi, sokszor és keserűen csalódik. Nem baj, legalább idejében kiábrándul. A férfiú családjában, gyermekeiben összpontosítja reményeit; érettük, jövőjükért buzog, küzd és fárad, míg ki nem dül vagy meg nem török.

*

Azok után, miket a szóban forgott indulatokról mondtam, nem lesz nehéz megalapítani s kellő rendben felsorolni közös jellemvonásaikat.

Minden indulat keletkezése pillanatában s kifejlődése tetőpontján elnyomja a szabad eszmélést. Félelmünkben alig találunk okos szót mentségünkre; indulatos örömben, szomorúságban, haragban egyképen elakad gondolkodásunk, megáll eszünk. Az indulat kitörése beszédbe és cselekvésbe csak akkor következik be, ha egyszer erejének tetőzetén átesett. E szerint:

- 1) Minden indulat néma, mert képzeletünk szabályszerű lefolyását akadályozza.
- 2) Adatokkal is igazolható, hogy az indulatok alanyi és nem tárgyilagos természetűek. Tapasztalati tény, hogy az, a mi egy embernek örömet okoz, másnál egykedvőséget szül vagy legfőlebb szánó mosolyt fakaszt. A mi egynél kitörő haragra szolgál alapul: másnál rideg megvetésnél alig kelt egyebet. A mi az ártatlan gyermeket vagy a szelidlelkű nőt könnyekre indítja: az erős férfit, legalább külsőleg, érintetlenül hagyja. A mi egy embert már kétségbeejt, mást még reménnyel tölt el. Innen következik, hogy az indulatok igen becses anyagot szolgáltatnak a lélekbuvárnak, kinek kitűzött célja az ember belső világát, lelki állapotát, jellemét, uralkodó eszméit és gondolkodásmódját alaposan megismerni.
- 3) Indulataink csak kivételesen tiszták; a legtöbb esetben oly szövevényesen vannak egymásba fonódva, hogy a legéberebb szem is alig képes felismerni az alapindulatot. Szolgálok példákkal. A mult örömei emlékéért — a vesztés fájdalma s a jelen örömeit — a vesztés félelme zavarják. A haragban is ott

lappang a félelem; egy pillanat alatt felforr vérünk, mert attól tartunk, hogy a szenvedett sérelem tekintélyünkön vagy épen becsületünkön ejt csorbát. Meghal a gazdag rokon, kinek örökébe lépünk s hányszor megesik, vagy legalább könnyen megeshetik, hogy a belső fájdalmat tolmácsoló könyvek alig képesek leplezni az arcunkra ülő titkos örömet. Legbiztosabbnak tartott reményünket is félelem és kétség hatják át s tisztává csak akkor lesz, ha egyszer egész a bizonyosságig fokozódott. Végül minden indulat, vonatkozóké bár a multa vagy a jövőre, mindig a jelen érzelem kifolyása s épen ebben különbözik a vágyaktól és szenvedélyektől. De erről alább!

III.

Minden szenvedélynek vágy a szülőanyja; vágyat pedig bizonyos külső vagy belső inger létesít, mely érzellel jár s törekvést kelt a vágy tárgyának birtokába jutni.

Az indulatoknál, mint láttuk, a ható okok által létesített érzelmek közvetlenül hozzák mozgásba a kedélyt. Innen van, hogy minden indulat a jelen érzelemnek kifolyása. A vágyaknál másképp áll a dolog; „a kedély felindulását u. i. a ható külső vagy belső inger csak annyiban eszközli, a mennyiben egy oly érzelmet ébreszt, a melynek a jövőben való elérése hozza mozgalmába a kedélyt, minélfogva a vágy valamely jövő érzelmre irányzott kedélymozgalom”. (Dr. Pauer Imre: „A lélektan elemei.”) Látjuk tehát, hogy az indulat és vágy közös forrásból fakadnak, azonban csakhamar szétválnak utaik.

Az indulat — gátot szakított ár, melynek nyomát rom és pusztulás jelölik; azonban rövid idő múlva visszatér elhagyott medrébe s mintha semmi se történt volna, csendesesen hömpölygeti odább piszkos habjait. Nem így a szenvedély! Felmerül tudatunkban bizonyos vágy szinte félve, szinte habozva; de ám csak elégítsd ki és szomorúan tapasztalod, hogy kevés idő alatt akaratom ellenére is belopja magát szivedbe. Kezdetben, az igaz! csak ritkán lép fel s ekkor is enyhén és mintegy kéréleg; utóbb mind gyakrabban, bátrabban s egyúttal követelőleg jelenkezik; elvégre ő lesz az úr, hatalmába keríti az ésszt, az értelmet, az akaratot, az ember összes testi és lelki erőit egyaránt. Ime a szenvedély képe, de még nem tiszta, csak homályos képe!

Az indulat, ha egyszer tetőpontját elérte s ezt vajmi hamar eléri, csak elsimulhat; a szenvedélynél — a kielégítés és siker csak anyagot szolgáltatnak a vágyódásra újabb kielégítés, újabb siker után. Az indulat e szerint mulékony, a szenvedély állandó. Az élénk, ez mély; az esetleg fékezhető vagy legalább korlátok közé szorítható, ez — soha. Az indulatot rend szerint követi a bánat; a szenvedély lakomát csap még ár-

tatlan áldozatainak vesztén is, meg lehet azért, hogy elaltassa lelkiismeretének — ha ugyan van neki — szózatát. Az indulat szóban tör ki, leolvasható a testmozgásokról, az arczról, a szemekről; a szenvedély néma, a szív mélyén rejtezik s csak tettben nyilvánul. Az nyíltan, őszintén, minden terv nélkül, — ez titokban s ravaszul kiszámítva működik. Az indulatnak elég egy pillanat s teljes erejében dühöng — akár a nyári zivatar; a szenvedély kedvező alkalomra les, les talán évekig s épen akkor sujt, mikor legkevesebbé várnók. A szenvedélyről, a boszú szenvedélyéről mondja a költő:

„Ha majd gyanútlanul kéjelgenek,
Ha üdvöt áraszt minden érverés,
Ha boldogságuk legfőbb fokra hág:
Akkor csapok le, mint a jégvihar
És elhervasztok minden örömet*.” *Vörösmarty Mihály.*

Azok után, miket a szenvedélyekről imént mondani szerencsém volt, meg egy kis körütekintéssel könnyen megalapíthatók közös jellemvonásaik. Minden szenvedély vak, találékony, telhetetlen s tartós. Azonnal igazolom. Vak, mert egészen közömbös a szenvedély előtt — van-e, nincs-e értéke tárgyának? Épen így nem törődik tettének következményeivel, valamint azzal sem, hogy esetleg ártatlanokat is romba dönthet már akár anyagilag, akár szellemileg, az mindegy. Neki kőszive van, mely se irgalmat, se kegyelmet nem ismer; az is igaz, ő sem vár. Behunytt szemekkel rohan, ha idejét elérkezettnek hiszi, céljához. — Találékony különösen amaz eszközök és módok feltalálásában, melyeket sikerhez vezetőknak hisz és remél. Sok leleménnyel, még több furfanggal távolítja el az útjába eső gátakat, útjába gördülő akadályokat. Igaza van Jean Paulnak: „Eubulides hét álokoskodást talált ki, minden szenvedély hétszer hetet talál”. — Telhetetlen, határt nem ismerő minden szenvedély. Harczol az — a kardmarkolatig, az utolsó cseppvérig; csak a megsemmisítés vagy a megsemmisülés adja meg neki a nyugalmat, s ezzel igazoltuk, hogy tartós is a szenvedély.

Hogy a szenvedélyekről kielégítő tájékozást nyujtsak az olvasónak, szölok még röviden azok forrásairól. Ezek: 1) Az életkor. Hány fiatal szívet emészt idejekorán az égő szerelem láza?... Hány férfúra nehezedik a szennyes gög, a dicstelen nagyravagyás szelleme?... Hány öreget ver békóba a kapzsi irigység, a szertelen fukarság?... Hát a gyermekkor? A gyermeknek nincsenek szenvedélyei, mert hiszen ő kizárólag csak a jelenben s a jelen örömeinek él. Gondtalan játéki közt kis szívébe nem lopódhatnak, fészket nem rakhat ártó szenvedély. — 2) A lelki hangulat. A mi ezt a hangulatot illeti, tény, hogy míg az egyik ember szinte állandóan derült hangulatban van s kedélye a kék ég vidámságát tükrözi vissza: addig

egy másikonál a változatosság képezi az állandó elemet. Innen magyarázható meg, hogy míg az előbbi játszva uralkodik indulatain s könnyen féken tartja esetleges szenvedélyeit: addig az utóbbi indulatainak s szenvedélyeinek egyképen tehetetlen bábjátéka. — 3) A testi szervezet minősége s a vérmérsék. Tapasztalatból tudhatjuk, hogy a gyenge, beteges, vézna test sokkal hajlóbb bizonyos szenvedélyekre, mint az erős, egészséges, izmos testalkat, s az epések inkább, mint a vérmesek s ezek inkább, mint a melák vagy épen a nyálkások. — 4) A képzelem. Ismeretes ennek teremő ereje. Magasan repülő képzelemünk állítja lelki szemünk elé a szenvedélynek tárgyát oly alakban, oly formában, mely ellenállhatatlanul magához vonz; akár a syrének megkapó éneke egykor — a mesés hajdankorban — a szegény hajósokat. — 5) Egy szenvedély mást szül; kétséget se szenved, hogy az egyes szenvedélyek közt benső kapcsolat áll fenn. Innen folyólag valamely szenvedély alapja lehet bizonyos más szenvedélyeknek. Jól mondja Goethe: „A szenvedély valóságos phönix, mert a mint az egyiknek lángja kialszik és elhamvad, nem enyészik el, hanem hamvából ismét újak támadnak”. Különösen a rokon szenvedélyek társulnak s keltik fel egymást. Rokon szenvedélyek például a fűsvenység és irigység, a szerelem és féltékenység. — 6) Végül az önzés. Ez legdúsabb forrása a szenvedélyeknek. Majd minden szenvedély visszavezethető határtalan önszeretetre; mely akkor fordul elő, midőn minden szívverésnek, minden érlüktetésnek, minden gondolatnak, minden cselekvésnek egyetlen rugója az — Én; csak ez elégíttessék ki s aztán veszhet erkölcsiség, jellem, becsület, törvény.

Feltehető e helyütt a kérdés, vajjon bűn-e, erkölcsi vétség-e egyáltalában a szenvedély?... E kérdésre vonatkozólag szabad legyen megjegyezni, hogy addig míg a szabadakarat a szenvedélyt ama korlátok közé szorítja, melyeket a józan észben nyilvánuló erkölcsi törvények szabnak neki: a szenvedély az erkölcsiség szempontjából egészen közönyös. Amint azonban az akarat elveszti hatalmát, uralmát a szenvedélyek fölött — erkölcsi fogyatkozás, vétség lesz. Természetesen az akarat eme hatalmának, eme uralmának fentartása nagy küzdelembe, nagy önmegtagadásba kerül; de hát „az akaratnak erkölcsi feladata — mondja igen helyesen Stöckl, a nagy német bölcselő — épen abban áll, hogy e harezot bátran és határozottan végig küzdje-.

Lássuk inuár a leggyakrabban előforduló szenvedélyeket!

*

Az önismeretről bevezető soraimban már megemlékeztem, itt is szóba kell hoznom, habár csak futólagosan, átmenetileg. — Memyire szüksége van az embernek önismeretre, az a körülmény is igazolja, hogy csak ezen az alapon — az önismeret alapján becsülheti önmagában az emberi méltóságot, s ez fontos dolog, mert ki önmagát nem becsüli, kívánhatja-e, várhatja-e,

hogy mások becsüljék?.. Ki lelkét tudatosan szennyezi be, mi okon, mi jogon igényelhetné csak gondolatban is, hogy mások mossák tisztára?.. De valamint mindennel a világon — a legszentebbel is visszaélhet az ember, ha túlságba, szélsőségbe csap át: így önbecsülésével is. Ki való vagy képzelt, külső vagy belső tulajdonságait az illő mértéken felül emeli, ki magát mindenütt és mindenben embertársai fölé emeli, felebarátjánál különbnek hiszi és vallja, ki megvető magaviseletet tanúsít mások iránt, ki legfőleg csak akkor ereszkedik nyájas szóváltásba másokkal, ha eszközökül, silány eszközökül használhatja fel őket aljas, önző céljainak elérésére: a kevélység szenvedélyének hódol.

Azt hiszem, nem szükséges megokolnom, hogy az emberek legnagyobb részben önmaguk után ítélnék másokról. Azt az embert, ki nem érti, amit mi értünk, ki járatlan abban a tudományban, melyben magunkat otthonosaknak hisszük vagy legalább gondoljuk, szinte hajlandók vagyunk megvetőleg lenézni, minden egyébben is kontárnak, tudatlannak tartani. Nyelvemre jött, hát kimondom, hogy alig van ember, ki magát a földművelésben, iparban, kereskedelemben, a szépművészetek és tudományok egyik-másik ágában, szóval szakmájában tekintélynek ne képzelné; ez az oka, hogy maró gúnnyal, szánakozó mosolylyal tekint — ha mégis tekint — mindazokra, kik szakmáját nem értik, vagy nem úgy értik, mint ő érteni hiszi!

Ezek után bátran állíthatom, hogy nincs szenvedély, mely annyira elharapódzott volna, mint épen a kevélység. Tessék az olvasónak körülnézni! Van-e műveltségi fok, társadalmi állás, vagyoni helyzet, mely e tekintetben nem szolgálhatna a legkülönlegesebb példányokkal a kérkedő iskolásgyerektől kezdve a fenhéjazó tudósig?.. Nyugodt lélekkel irom alá Lessing következő szavait: „Könnyebb a hegyet egy tű hegyével kiemelni tövéből, mint az emberi szívből a kevélységet kiirtani; azért ne dicsekedjél, mintha ment volnál a kevélységtől, mélyen fészkel az szivedben, csak nehezebben látható, mint sötét éjjel a légy lábnyoma a sziklán“.

A kevélység sok esetben szellemi, tehát állandó fülényen — legtöbbször azonban külső, tehát mulékony tulajdonságokon, például testi szépségen, alapul. Mind a két esetben a legveszedelmesebb szenvedélyek közé tartozik, mert, ha egyszer behálózta lelkedet s uralkodóvá lett, a legnemtelenebb eszközöket is nemesekül használja gögsugalta céljainak elérésére. Tökéletesen igaz a mondás: „Minden gonoszság a kevélységen át tör utat a szívbe“. Olvastam valahol: „A kevélység úzta le az égből az angyalokat; a kevélység úzta ki az első emberpárt a paradicsomból“. Valóban a kevély nem nyugszik, mert nem nyughatik soha; ellenállhatatlanul hajtja, kergeti rossz szelleme — daemona. Ha erényeivel ki nem tűnhet, fényoldalaival nem ragyoghat: belemerül a vétkek fertőjébe, a bűnök iszapjába, hogy célt érjen.

És czélja?.. Nevének fennmaradása, ha nem is a történelem lapjain, hát legalább azokban a rémes bűnkronikákban! Ez utóbbi emberekről, ha mégis emberek, legjobb lesz hallgatni; forduljunk inkább szelidebb tájak felé, hadd derüljön fel legalább egy pillanatra komor kedélyünk!

Jegyzeteimből leszek bátor közölni néhány jellemző példát épen a kevélységet illetőleg. Futólag érintem Hári János uramat, (sok van ilyen, persze más-más formában!) mondom, csak érintem, mert hiszen az ő és hasonszórú barátjai vitézi tetteit, hallatlan kalandjait mindenki ismeri; mégis fel kell említenem, jobban mondva szóba hoznom a történelmi hűség kedvéért egy francia katonát. Ettől kérdezték egykoron, hogy hát ki is nyerte meg azt a magentai csatát?.. „Én és — tette utána szerényen — 70,000 ember“. — A szerencsésen végződött szalamiszi ütközet után a görög hadsereg főtiszteinek esküvel kellett megerősítenie, kinek köszönhet a megszabadított haza legtöbbet? Mindegyik önmagát tette első helyre s a másodikra — szinte hihetetlen, de úgy van — Themistoclest! — A genuai doge egyszer Versaillesba ment XIV. Lajos udvarába; midőn kérdezték tőle, ugyan mondaná meg igazán, mit talál legérdekesebbnek a fényes francia udvarnál? „Azt, — úgymond — hogy a genuai doge itt van!“ — Wagner Richard, a híres zene-költő, egykor nevével sétált Pisa város utczáin. Amint elmennek Pisának talán egyetlen nevezetessége — a ferdén álló torony mellett, neje figyelmezteté őt arra. Wagner végig méri tekintetével s mondja: „Nagyobb bököt vártam volna tőle bayreuthi diadalaim után!“

Lássuk ezek után a kevélység nemcít. Ime: a kérkedés, hir- vagy dicsőségvágy, gőg vagy döllyfősség, felfuvalkodás, uralomvágy és hiúság. — A kérkedés annak tulajdona, ki képzelt előnyeit, vélt ismereteit valóknak hiszi s másokkal is el akarja hitetni. Ha valakiről, úgy a kérkedőről áll: Sok hűhó semmiért! A kérkedés közönségesen a serdülő kornak egyik gyengéje. A kérkedőnek jó lesz megszívlelni Versegly Ferencz következő sorait:

„Nézd a búzakalászt, büszkén emelődik az égnek
Míg üres, és, ha megért, földre konyitja fejét.
Kérkedik éretlen kincsével az iskolagyermek,
Míg a teljesszű bölcs megalázza magát“.

A dicselkedés annak a gyengéje, ki minden időben, minden helyen önmagát tolja előtérbe. Nincs nevezetesebb csemény vagy említésre méltó összejövétel, házi vagy nyilvános multság, melynél nem becses személye volna a hangadó, a szerepvivő, természetesen saját állítása szerint. A jó siker, a szerencsés eredmény tisztán és kizárólag csak neki, az ő éleslátásának, ismert ügyességének, fényes tehetségeinek köszönhető; és ennek igaznak kell lennie, mert hiszen ő mondja s annyiszor mondja, hogy ő is, a

világ is szentül hiszi. Úgy vagyunk az ily emberrel, mint Psaphonnal voltak a régiek. A dolog úgy áll, hogy Psaphon megtanított egy papagályt erre a két szóra: „Psaphon isten“ s aztán szabadon bocsátotta; a papagályok se-rege csak e szavakat csevegte nem is nagyon sok idő múlva, s ezt a nép hallván, végre elhitte, kénytelen volt vele, hogy Psaphon valóban isten.

A hir- vagy dicsőségvágy teljesen jogosult addig a pontig, míg egy magasabb célra szentelt életműködésnek szolgál eszközeül: de megérdemli megvetésünket az az ember, ki nemtelen eszközöket használ, hogy magának tiszteletet és tekintélyt, nevének hirt és dicsőséget szerezzen. „Az ember belső életében három vágy birtokolja az uralmat: a vagyonsvágy, az élvezetvágy s a dicsőségvágy. E három vágy képezi az emberi tevékenység, működés és fáradozások kiinduló pontját s lökötő erejét; ők képezik az emberek óriási vállalatának s küzdelmeinek iránypontját és végezéjét. E három vágy foglalja magában az ember boldogságának s boldogtalanságának indító okát. — Boldog az, a ki tudja, mennyire szabad e vágyak sugallatai után indulni s hol kezdődik azon válaszfal, melyen túl e vágyak kielégítése bel-életünk nyugalmit feldúlja, emberi rendeltetésünktől elvon s emberi méltóságunkat lealázza“. (Jedlicska Pál.)

A gőg vagy dőlyfősség embertársaink lenézésében s az alsóbbrendűek megvetésében nyilvánul. Szerencsétlen az az ember, ki, mert bársonyban született, undorral fordul el a nyomorult koldústól: épen úgy szerencsétlen az is, ki szellemi fensőbbsege tudatában megvetőleg tekint a korlátolt elmére. Ezek nem gondolják meg, hogy semmi sem állandó a nap alatt; a legnagyobb vagyon is szétforgácsolódhatik s a legszebb elme is elhomályosulhat. Sem a vagyon, sem a lángész nem tesz az embert: hanem a jellem kialakultsága, a kedély nemessége s a szív jósága.

A felfuvalkodás közönségesen oly emberek sajátja, kik a porból emelkedtek magas, magasabb, legmagasabb állásokra. Az természetesen mit sem határoz, vajjon önerejükől vagy mások vállain emelkedtek-e? Az ily emberek, ha csak nem erős jellemeik, jórészben feledékenyek szoktak lenni még azok iránt is, kik egykoron szekereiket tolták; elismerés, jutalom, hála helyett legjobb esetben megvetéssel fizetnek. Új és fényes állásukban eltagadják alacsony származásukat, eltagadják rokonságukat. Fiú — a szülőket, testvér — a testvért, rokon — a rokont nem ismeri többé. Hallani se akar róla, nemhogy látni kívánná! „Memento, homo! quia pulvis es et in pulverem reverteris“.

Az uralomvágy célja — egyetlen célja uralkodni s magát uraltatni; nincs vészesebb szenvedély ennél, nincs azért, mert könnyen undorító zsarnoksággá fajul. Szegény ország, szegény nép, melynek nyakán zsarnokok ülnek! Ily államban, ily szerencsétlen államban a szabadságot — rab-

szolgaság, a jogot — önkény s a törvényt — szeszély pótolják. Minden gazság, minden becstelenség jogos, ha a hatalom — a zsarnok hatalom érdekében egyez; ellenben minden — a legnemesebb, legszentebb célzatú cselekmény is jogtalan, ha emez érdekekkel ellenkezik. A jók legjobbjaira penészes börtön, kínzó halál vagy kivételesen a száműzetés koldústarisznyája vár; míg a hatalom uszályhordozóira — azokra, kik meghajolnak a zsarnok előtt s hódolattal áldoznak indulataiknak és szenvedélyeiknek — fényes állások, magas méltóságok, elsőrangú kitiüntetések mosolyognak. Mit gondol azzal, hogy törvénytelen tényeivel, jogtalan intézkedéseivel titkos összeesküvések s véres lázadások és forradalmak magvait hinti széjjel! Nem tudja ő, hogy „ki szelet vet, vihart arat“. Lehet hamar, lehet későn. Addig is: Szegény ország, szegény nép!

A hiúság jellemző jegye — a kitűnni vágyás és pedig minden áron. A hiúnak kizárólagos éltetője az a léghör, melyben tisztelet és hódolat — hízgeléssel és dícsérettel egyesültek. Csak a külső siker legyen meg — neki elég; alapos érvek, magvas eszmék helyett nagyhangú, üres szólamaival erőszakolja ki az elismerést s legtöbbször célzott is ér, legalább a felületesen vagy éppen nem gondolkodó tömeggel szemben. Azt is jó lesz megjegyezni, hogy múltó és nem állandó sikerekért vívja a csatát a hiú. Tőle — ajkairól soha sem hallod: „nem tudom“, hanem ezt: „nem akarom“. Oh! hiúságok hiúsága! Kitűnően jellemzi egy helyütt br. Eötvös József a hiúságot, midőn azt mondja: „Kit az ég hiúnak teremtett, nem arra való, hogy magának magasabb vagy távolabb fekvő célokat tűzzön ki. A hiúság szüntelen kielégítés után vágyódik, neki minden szavára taps, minden tetteért dícséret, minden pillanatban magasztalók kellenek s magasabb célok kivívása csak azoknak adatik jutalmul, kik mindezeket nélkülözni tudják“. Sokat lehetne még a hiúságról — a férfiak és nők hiúságáról egyaránt írni; de hát jobb lesz tovább menni, nehogy elszóljam magam!

A hiúsággal — a szerénység s általában a kevélységgel — az alázatosság áll szemben. Szerénység és alázatosság egyképen ékesítik az embert. Közös jellemvonásuk — elkerülése a világ zajának. Céljuk nem a hiú pompa, a feltűnés, a ragyogás; ez okból mind a kettő csak a csendes magányban díszlik. Egyik se áll felebarátja útjában; mindegyik kitér mindenkinek, ellenségnek csak úgy, mint jóbarátinak. Mások érdemét elismerik, mások dícsőségét zengik. Mások előmenetelén, mások jólétén igaz örömet éreznek. Mások balszerencséje részvétre és szánalomra indítják. A szerény a megérdemelt kitiüntetés elöl is félrevonul. Az alázatos önmagát kevésre becsüli s embertársában irigység és féltékenység nélkül szereti a jót. A szerény jellemzésére álljanak itt a költő szavai:

. . . . . „A szerény
Hódol az érdemnek s nem tudja, nem érzi magát.
Mást ha dicsérnek, örül; más ha dicséri, pirul“.

Szentmiklóssy Alajos.

Ha már benne vagyok a kevélység ismertetésében, nem hagyhatom említés nélkül a nemzeti büszkeséget se. Nincs nép, nincs nemzet, bármily maroknyi legyen s álljon bár a műveltség legalsóbb fokán, mely eredetére vagy legalább őseire ne volna büszke. Újabb korban egyetlen nép sem eredett; minden nemzet származása a regék és mondák ködös homályába vesz el. Az ősök mint megannyi hősök állanak lelki szemeink előtt. Az idő — a hosszú idő, melynek vasfoga mindent megőröl, minden nyomot elenyészt, megőrli, elenyészt az ősök árnyoldalait, gyengéit is s az utódok emlékében csak fényoldalaik, dicső tetteik élnek. Jól van ez így! Legalább lelkesítő példakul szolgálhatnak az ivadéknak. Álljon itt záradékkül néhány jellemző példa a nemzeti büszkeséget illetőleg. A rómaiak istentől származtak; a paraguayiak ősanynja a hold volt; az árkádiaiak a napnál és holdnál előbb lettek. A caraibai csak önmagát tartja embernek; a canadai, ha valakit meg akar dicsérni, hát önmagához hasonlítja. A merániaiak csak saját nyelvüket tartják nyelvnek s szinte esodálkoznak az egész világ némaságán. A san marinói polgár egyetlen köztársaságot — a rómaiakat tartja hasonlónak az övéhez! (L. bővebben Rónay Jácint: „Mutatvány a tapasztalati lélektan köréből“ című művének 162—166. lapjait.)

* * *

Nincs szégyenítőbb, lealacsonyítóbb szenvedély — az irigységnél. „Az irigység — Télyf János szerint — nem egyéb, mint aggály és boszankodás másnak szerencséje, tökélyei, erényei, tudománya s más dicsőretek és kívánatos tulajdonságai miatt“. Szent Ambrus még az istentelent is föléje helyezi az irigynek. „Az istentelen — ugymond — örül saját szerencséjének, az irigy más szerencsésjén bántódik. Amaz szereti a rosszat, ez gyűlöli a jót, úgy hogy az istentelen, ki magának kíván jót, túrhetőbb, mint az irigy, ki mindenkinek rosszat kíván“.

Hogy csakugyan oly gonosz szenvedély ez az irigység, azt hiszem, könnyű lesz kimutatni. Legmeggyőzőbb érvel szolgálhat e tekintetben az a körülmény, hogy míg készek vagyunk minden egyéb szenvedélyünket esetleg nyíltan is bevallani: addig az irigységet még önmagunk előtt, tehát négy szem közt se akarjuk elismerni. Ha enyhítő vagy éppen mentő okokat kereshet és találhat minden szenvedély: az irigység soha. A gyűlölséget, a boszút, hogy egyebeket mellőzsek, alapos okok kelthetik életre: az irigység mindig aljas és nemtelen forrásból fakad. Míg egyéb szenvedélyek önállólag is előfordulhatnak az emberben, tehát tiszták lehetnek: addig az irigység legalább

három szenvedélynek: a birtokváagnak, kevélységnek és embergyűlöletnek egysége s rágalom és igazságtalanságra vezet. Egyéb szenvedélyek esetleg leplezhetőek: az irigység mindig leolvasható, bármennyire titkolnók is, a sápadt arczról s a vadul sóvárgó szemekről.

Az irigység különösen a nagy férfiak — állambölcsek, hadvezérek, tudósok, szónokok és írók üldözője, réme. Miltiadest, ki honát a persa igától menté meg, az irigység börtönbe juttatá; Socratesnek méregpoharat kelle innia s Columbus — Amerika felfödözöje rabságban sínlett. De hagyjuk a multat s nézzük, mint állunk jelen, felvilágosult századunkban? Fel lehet-e sorolni mindazok neveit, kiket a fenekedő irigység némitott el vagy döntött nyomorba, börtönbe, száműzetésbe, vérpadra? Ki tudná megmondani? Hát a közéletben másként áll a dolog? Folyton nyomodban van; érzelmeidet, gondolataidat jobban ismeri, mint tenmagad; minden veszélyt előbb elkerülhetsz, mint irigyed vizsla tekintetét. Te vigadsz, ő búsul; te szenvedsz, ő örül; mindenütt, mindenben ellentéted. Egyetlen szerencse, hogy csak az egykorúiak közt dúl. Az utókor rendesen hálás, meghajol az érdem előtt s a nagyok emlékének tisztelettel adózik.

Valóban azok a méltatlanul üldözött és méltatlanul szenvedett nagy férfiak nem állíthatják ügyöket részrehajlatlanabb, igazságosabb ítélőszék elé, mint a történelem, mely csak akkor ítél, midőn elnémult a pártviszály, kihamvadtt a pártszenvedély s a sir sötét éje borúl az irigyek léha hadára!

Azt hiszem, hogy a fentebbiekben eléggé kimutattam, mily gonosz szenvedély az irigység; nincs hát egyéb hátra, mint az olvasó figyelmét felhíni Jósika Júlia következő szavaira: „Ne tőrjétek az irigység leggyengébb csiráját sem kebletekben, nehogy a mérges növény gyökeret verhessen, melyet kipuasztítani később nem egyszer lehetetlenné válik“.

* * *

Túlzó törekvés földi vagyon után, különösen pedig a pénznek, mint a vagyon helyettesítőjének szenvedélyes szeretete — a fösvenységet szüli. „A fösvenység nem egyéb, — mondja Young Ede — mint azon fáradalmas mesterség, mely által a szorgalom vétkessé, a gazdagság szűkölködővé, a hatalom és tekintély csúfossá, az élet nyomorulttá, a halál rettentővé és az örökösök halálatlanokká tétetnek“. — A fösvenység leghivebben jellemczhető a „piszkos“ jelzővel, mert a helyett, hogy vagyonához mért kényelemben élne, undorító piszokba merül s abban vesz el. Valóban elmondható a fösvenyről, hogy éltében nem használ senkinek — önmagának sem; ellenkezőleg árt mindenkinek — önmagának is és legfőlebb halálával tesz jót mással, önmagával egyaránt.

A fösvenységet jól meg kell különböztetniük az u. n. szerzékórtól, mely javakat gyűjt, kincset kincsre halmoz akár a fösvenység, azonban tisz-

tességes eszközökkel és becsületes úton s él is velök kellő korlátok közt: míg a fősvény csak gyűjt és halmoz megengedett és meg nem engedett módokon egyaránt anélkül azonban, hogy javait használná. A fősvénynek egyetlen vágya: sokat birni, mindent birni; pedig hát „annyit ér neki, a mije van, mint az, a mije nincs“. (Cicero.)

Mindazon magasztos érzelmek, melyek egy ember legszebb ékességét teszik, teljesen ismeretlenek a fősvény előtt. Kőszive nem nyílik részvétre; a kegyelet oltárán sohasem áldozik; jótékony czélt nem ismer; rokonszenvre nem gerjed, irgalomra, könyörületre nem emelkedik — megtestesült önzés. Honáért áldozatot hozni, tehetségeit a közjó előmozdítására vagy épen a haza boldogítására szentelni, nemzeti czélokért, a humanismus nagy elveiért lelkesülni s ha a szükség úgy hozná magával sikra is szállani s ott a harcz mezeyén győzni vagy meghalni: előtte idegen, ismeretlen fogalmak. Tiszteségből, becsületből, ingyen semmire, pénzért mindenre kész. Kész elárulni honát, megtagadni, nyomorba dönteni rokonait, barátait, hogy idegenekről ne is szóljak. Hamis eskü, esalás, sikkasztás, lopás, vétkes bukás, uzsora nála a legártatlanabb fegyverek közé tartoznak. Csak aztán egyszer megnyugodnék abban a kinesszerzésben! Nem. „Semper avarus eget“. Minél többet gyűjtött, annál többet kíván; összehalmozott kinessével mértani haladványban nő több és több kines után való vágyódása, azonban czélt sohasem ér, mert sohasem megelégedett. Hogy is legyen megelégedett? A megelégedés szép virága nem tenyészhet ily rideg kebelben! S aztán veszi-e hasznát annak a mindenünnen összerablott kinessnek! Megfelel rá a költő: „Raptas alter habebit opes!“

A fősvénységnek remek példáival találkozunk egyes kitünőbb színmű-írók darabjaiban. Így Plautusnál az öreg Euclio valódi mintapéldány. Rónay Jáczint után adom ismertetését, mint következik. Elrejtí, elássa aranyával telt edényét. Folytonosan morog, zúgolódik környezete ellen, mert tolvajoknak véli őket. Éjjel aranyait őrzi, nappal otthon ül, nem mer kimenni lakából, senkit magához nem boesát, még a pókhálót sem engedi szurtos odvában érinteni; szegénynek mondja magát; attól, ki neki előzékenyen köszön, fél és remeg, mert azt hiszi, van neki tudomása kinesseiről. Végre saját leányát adja el, hogy pénzsomját pillanatra oltsa. Ime a fősvény képe! Csoda-e, ha mindenki elhagyja, mindenki megveti, közelállói, ismerősei gúnyt úznek belőle! A fősvényről mondja Horatius:

„Non uxor saluum te vult, non filius, omnes

Vicini oderunt, noti pueri atque puellae“.

Sat. I. 84—85.

Lássuk most a fősvénység nemcét. Ezek: a nyereségvágy, a farkaság, s az uzsoráskodás. A nyereségvágy annak a tulajdona, ki mindenből hasznót akar húzni s minden körülmény közt csak nyereséget

hajhász. Még hagyján! — A fukarság oly ember büne, ki minden gazdagsága mellett is szükségét lát. Ily ember nem él — tengeti éltét. Éhséget, hideget egykedvűen tűr. Szinte izzad — vért izzad a munka terhe alatt! Ha látjuk, megsajnáljuk s ha nem ismerjük és tehetjük, megajándékozunk. Elfogadja. Igazán szegény gazdag! — Az uzsoráskodás használja a meggazdagodhatás legnemtelenebb eszközeit. Egyik embernél annak szorult anyagi helyzetét, másiknál annak tudatlanságát zsákmányolja ki. A leghidegebb vérrel, a legcynicusabb számításal tesz tönkre egyeseket, családokat, községeket s aztán, ha pióczaként tele szitta magát odább áll. Elköltözik más, nagyobb városba, hol nem ismerik s beáll becsületes embernek. Persze a pénznek nincs szaga, — pecunia non olet — de van tekintélyt szerző hatalma ebben a romlott társadalomban!

A fősvénnyel szöges ellentétben áll a pazarló. Ez vétkes könnyelműséggel — mondhatnám oktanul szórja pénzét legtöbb esetben értéktelen semmiségekre. Pillanatnyi szeszélyének kielégítésére odadobja szétzüllött vagyonának utolsó roncsait is. Róla mondja a közmondás: ég kezében a banknóta!

Szinte hihetetlen, de ám úgy van, hogy egy és ugyanazon ember fősvény is, pazarló is lehet. A tapasztalásból tudjuk, hogy vannak emberek, kik ma tiltott és nem tiltott utakon összeharácsolják a pénzt csak azért, hogy holnap egy-egy kedves hajlamuknak, élvezetvágyuknak az utolsó krajczárig feláldozzák. Szánalmat se érdemelnek, bátran mehetünk tovább!

* * *

A szeretet — mint a bölcsélet tanítja — bizonyos belső vonzalomban áll, melylyel érzék-szellemi ézeljainknak megfelelő dolgok iránt viseltetünk. Szvorényi szerint: „szeretet azon hevesebb érzemény, miszerint mások tökélyeiben gyönyörködve hozzájuk vonzódunk s javokat óhajtjuk és tesszük nem magunkért, hanem egyedül ő értük“. E meghatározások után szabad legyen nekem is néhány vonásban szem elé állítani a szeretetet. Szeretet teremté, szeretet tartja fenn a nagy mindenséget. Szeretet az az erő, mely szinte ellenállhatatlanul elevenít meg és mozgat mindent. Ott kezdődik a bölcsőnél, ott viraszt a betegágnál s túléli a halált. Szeretet nélkül nem élet — az élet. Ki megszűnt szeretni, megszűnt élni. Szeretet az alapja és feltétele a boldog családi életnek. Szeretet kölcsönöz erőt a tagoknak, rugékonyságot az izmoknak. Szeretet a legfárasztóbb munkát könnyűvé, a legterhesebb igát édessé varázsolja. Szeretet irányítja a jótékony kezeket Szeretet indít szánalomra, részvételre, könyörületre. Szeretet törli le az özvegyek és árvák könyeit. Szeretet nyújtja az első vigaszt a sors csapásai-ban. Szeretet enyhíti égető kínjainkat. Szeretet csepegtet balzsamot a sziv sebére. Szeretet az összekötő kapocs, mely az embert Istennel egyesíti. Szeretet itt, szeretet ott, szeretet mindenütt!

Főbb nemei: a szülői, gyermeki, baráti, általános emberi s a nemi szeretet. Ezekről néhány szót.

A szülői és gyermeki szeretet alapja — természetösztön, Isten véste eltörölhetetlenül sziveinkbe. Hogy mégis fordulnak elő egyes esetek, melyekben fájdalommal észleljük, mint oldódnak fel szálankint e legtisztább, mert legnemesebb szeretet kötelékei: annak az oka, ha nem a legmagasb fokú elvetemültség, úgy lélektani rejtély s tanújele, mennyire súlyedhet az ember, ha egyszer végzetes lejtőre tévedt. De forduljunk el ettől a vérlázító képtől, gondolni sem jó rá! Inkább lássuk, mi ama közönséges tapasztalatnak az oka, hogy rendes viszonyok közt is a szülők jobban szeretik gyermekeiket, mint a gyermekek szüleit? E kérdést br. Eötvös József így oldja meg: „A gyermekek szüleikben a multat, ezek gyermekeikben a jövőt látják s ha a szülekben több szeretetet találunk gyermekeik, mint ezekben szüleik iránt, ez szomorú, de természetes. Hisz ki nem ragaszkodik inkább reményei — mint emlékeihez? Megjegyzem még, hogy a szülői és gyermeki szeretet szenvedélylyé soha, vagy kivételesen fajul; marad érzelem.

A baráti szeretet vagy röviden barátság nem egyéb, mint lekegység, melynél szeretet és becsülés köti össze a sziveket. Alapja is, célja is a tökély s mint ilyen eszményképe a minden salaktól ment emberi szeretetnek. Kár! hogy az ily barátság ritka, mint a fehér holló. Legtöbb esetben az együtt élvezett örömök vagy az együtt szenvedett nyomorúságok létesítik a barátságot; némely esetekben pedig önzés, hiúság, haszon.

Az általános emberi szeretet tanának megalapítója az Üdvözítő volt. Ő mondá: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat“. Felebarátunk pedig minden ember kivétel nélkül, az ellenség épen úgy, mint a jóbarát. Valóban magasztos, Istenhez méltó tan! Mily boldogság honolna e földön, ha az emberek megértenék s megértve követnék! De hát emberek vagyunk, — gyarló emberek. Talán jön jobb kor s az ige testet ölt. Igazán kívánom, hogy eljőjjön.

A nemi szeretet forrása a — rokonszenv. Titkos lelki vonzalom ez, mely sokszor egyetlen pillanat alatt fel is éled, lángra is gyúl. Minthogy az ember az anyag és szellem, a test és lélek egysége, a szellem, a lélek pedig nem láthatók, legfőlebb csak nyilvánulataikban foghatók fel és ismerhetők meg: rendesen hajlandó az ember külsőről belsőre, testi szépségről lelki tökélyre következtetni. Sokszor helyes a következtetés, legtöbbször azonban csalódásra vezet. Egyébként az a nemi szeretet, mely fokozatosan fejlődik és erősödik, mélyebb és tartósabb, mint mely hirtelen támad és hirtelen szenvedélylyé fokozódik.

A szeretetnek ellentéte a gyűlölet. „A gyűlölet — mondja Szvo-
rényi — azon hevesebb érzemény, miszerint a személynek valamely tökélet-
lenségétől visszataszíttatván, tőle eltávolodni kívánunk“. Szeretelnél a ro-
konszenv, a gyűlöletnél az ellenszenv az uralkodó elemek. Néha a másban
észlelt rossz, a tőle vett szándékos sértés, legtöbbször azonban az irigység
és az önzés szolgálnak a gyűlölet alapjául. A gyűlölet kezdetben bizonyos
idegenkedésben nyilvánul s abban áll, hogy elfordul a gyűlölt személytől;
fut, menekül társaságától; mi ha nem sikerül vagy egyáltalában lehetetlen,
csakhamar oly ellenségeskedéssé fajul, mely ellenét minden módon, minden
áron összetörni iparkodik.

A gyűlölet mint szenvedély a legbösebb. Felkelti, működteti a bosszú
minden fegyverét; feldúlja az élet minden örömét; odavág, hol legjobban
fáj, s akkor ontja szörnyű csapásait, mikor beállott a legkedvezőbb pillan-
at. Minél tehetetlenebb, minél műveletlenebb a gyűlölő: bosszúja annál
vadabb, annál kegyetlenebb. Szétronesolja a legszentebb köteléket is, mely
embert emberhez fűz. Fájdalom! e szenvedély nemcsak egyes személyek,
hanem egész családok ellen is fordul; sőt vannak esetek, bár kivételesen,
hogy egy egész nemzetre irányul s adja a szomorú hirnévre vergődött
honárulókat

* * *

Befejezem soraimat. Megvallom, óhajtottam volna az élettani kutatá-
sok ismeretes eredményeit is közölni úgy az indulatokról, mint a szenvedé-
lyekről; de hát kifogytam az időből is, a helyből is. Egyébként úgy vagyok
meggyőződve, hogy soraim így sem fognak minden érdek nélkül szűkölködni.
Az olvasót pedig, ki bővebb áttekintést és ismeretet akar magának szerezni
a kedélymozgalmakról, szabad legyen utasítanom Rónay Jácintnak általam
többszörösen idézett s ez értekezéshez is forrásul szolgáló kitünő munká-
jára. Végeztem.

Üdv az olvasónak!

Szabó Ferencz.

II.

Tanári kar.

1) A rendes tantárgyak tanárai.

Erdélyi Károly, kegyes-tanítórendi áldozópap, rendes tanár, az ország-
gos tanáregyesületnek és a budapesti philol. társaságnak rendes tagja,
a III. osztály főnöke, gymnas. könyvtáros, tanította a magyar nyelvet
a IV., a német nyelvet és irodalmat a VI. VII. és VIII., a latin

nyelvet a III. osztályban összesen hetekinti 18 órában. Tanárkodásának évszáma 4.

Janny László, kegyes-tanítórendi áldozópap, rendes tanár, az országos tanáregyesületnek és a budapesti philol. társaságnak rendes tagja, főgymnas. hitszónok; tanította a vallástant az V. VI. VII. VIII., a görög nyelvet az V. és a történelmet a IV. osztályban hetenkinti 16 órában. Tanárkodásának évszáma 15.

Kecsenovics Pál, kegyes-tanítórendi áldozópap, rendes tanár, a IV. osztály főnöke; tanította a vallástant és latin nyelvet a IV. és a mennyiségtant a II. III. VI. osztályban hetenkinti 18 órában. Tanárkodásának évszáma 20.

Merényi Lajos, kegyes-tanítórendi áldozópap, rendes tanár, az országos tanáregyesületnek rendes tagja, a VII. osztály főnöke; tanította a német nyelvet a III., a latin nyelvet a VIII. és a görög nyelvet a VII. VIII. osztályban hetenkinti 18 órában. Tanárkodásának évszáma 16.

Nyilassy Károly, kegyes-tanítórendi áldozópap, rendes tanár, a m. tört. társulatnak rendes tagja, a VI. osztály főnöke, a térképtár és éremgyűjtemény gondozója; tanította a magyar nyelvet a III., a történelmet az V. VI. VII. VIII. és a földrajzot a I. osztályban hetenkinti 18 órában. Tanárkodásának évszáma 5.

Pakos János, kegyes-tanítórendi áldozópap, rendes tanár, az I. osztály főnöke; tanította a magyar és latin nyelvet az I., a latin nyelvet a VI. osztályban hetenkinti 18 órában. Tanárkodásának évszáma 8.

Pataky Imre, világi, városi rajztanár, polgári leányiskolai tanító, a rajziskola szereznek gondozója; tanította a rajzoló geometriát a III. IV. és a szépírást az I. és II. osztályban hetenkinti 6 órában. Tanárkodásának évszáma az intézetnél 15.

Pintér Kálmán, kegyes-tanítórendi áldozópap, rendes tanár, az országos tanáregyesületnek rendes tagja, a VIII. osztály főnöke, tanári tanácskozmányi jegyző, az önképzőkör vezetője, az ének- és zeneiskola felügyelője, az ifjúsági könyvtár gondozója; tanította a magyar nyelvet és irodalmat V. VI. VII. VIII., a történelmet és politikai földrajzot a III. osztályban hetenkinti 16 órában. Tanárkodásának évszáma 12.

Roch Gyula, kegyes-tanítórendi áldozópap, rendes tanár, az országos tanáregyesületnek, a kir. m. természettudományi és a földtani társulatnak rendes tagja, az V. osztály főnöke, a természetrajzi és a vegytani szertárak gondozója; tanította a német nyelvet a IV. V., a földrajzot a II., a természetrajzot a IV. V. VI. osztályban, hetenkinti 18 órában. Tanárkodásának évszáma 14.

Sárgay Antal, kegyes-tanítórendi áldozópap, rendes tanár, az országos tanáregyesületnek rendes tagja, a II. osztály főnöke, a természettani szertár gondozója; tanította a latin nyelvet és rajzoló geometriát a II., a természettant a VII. és a mennyiségtant az V. osztályban hetenkinti 18 órában. Tanárkodásának évszáma 12.

Schmidt Ágoston, kegyes-tanítórendi áldozópap s tanár, hitelemző; tanította a vallástant az I., II., III., a magyar nyelvet a II., a számtant és rajzoló geometriát az I. osztályban hetenkinti 17 órában. Tanárkodásának évszáma 5.

Szabó xav. Ferencz, kegyes-tanítórendi áldozópap, rendes tanár, a rendi növendékeknek tanulmányi felügyelője, az országos tanáregyesületnek rendes tagja, a mennyiségtani szerek gyűjteményének gondozója; tanította a mennyiségtant a VII. VIII., a bölcsészeti előtant a VIII. osztályban hetenkinti 8 órában. Tanárkodásának évszáma 16.

Tóth Antal, kegyes-tanítórendi áldozópap, rendes tanár, igazgató; tanította a természettani földrajzot a III., a természettant a VIII., a mennyiségtant a IV. osztályban hetenkinti 9 órában. Tanárkodásának évszáma 23.

Való Mihály, kegyes-tanítórendi áldozópap, rendes tanár; tanította a latin nyelvet az V. VII., a görög nyelvet a VI. osztályban hetenkinti 17 órában. Tanárkodásának évszáma 35.

Zsigmond József, világi, gazdasági felsőbb népiskolai és okleveles tornatanító; tanította a testgyakorlatot az I.—VIII. osztályban hetenkinti 6 órában. Tanárkodásának évszáma az intézetnél 7.

2) Felekezeti hittanárok.

Fördös László, evang. reform. segédlelkész és hitoktató; tanította a reform. vallású tanulókat osztályonként heti 2—2 órában. Tanárkodásának évszáma az intézetnél 2.

Jankovits György, gör. kel. lelkész; tanította a gör. kel. vallású tanulókat osztályonként heti 2—2 órában. Tanárkodásának évszáma az intézetnél 2.

Laukó Károly, ágost. evang. lelkész; tanította az ág. ev. vallású tanulókat osztályonként heti 2 órában. Tanárkodásának évszáma az intézetnél 20.

Dr. Perls Armin, főrabbi; tanította a mózes vallású tanulókat az I.—VIII. osztályban hetenkinti 2—2 órában. Tanárkodásának évszáma az intézetnél 4.

Steinherz Sebestyén, az izrael. orthodox hitközség rabbihelyettese; tanította az orthodox izraél. tanulót az első osztályban hetenkinti 2 órában. Tanárkodásának évszáma az intézetnél 1.

3) A rendkívüli tantárgyak tanítói.

Erdélyi Károly, I. főnebb; tanította a gyorsírást a kezdőknél és a haladóknál heti 1—1 órában.

Pataky Imre, I. főnebb; tanította a szabadkézi rajzolást és festést hetenkinti 2 órában.

Schindler Bernát, világi, magántanító; tanította a francia nyelvet a kezdőknél és haladóknál heti 2—2 órában. Tanárkodásának évszáma az intézetnél 24.

Szabados Géza, világi, zeneiskolának igazgató-tulajdonosa, az intézeti ének- és zeneiskola tanszereinek gondozója; tanította az éneket és zenét mind a kezdőknél, mind a haladóknál heti 2—2, összesen 8 órában. Tanárkodásának évszáma az intézetnél 10.

Intézeti szolgák.

Farkas Antal, pedellus; az intézetnél szolgál az 1. évben.

Varga László, udvarszolga és fűtő; az intézetnél szolgál a 31. évben.

III.

Előadott tananyag; tankönyvek.

1) Rendes, kötelező tantárgyak.

Első osztály.

Osztályfőnök: Pakos János.

Róm. kath. vallásban. — A bűn és bűnök nemei. A szentségekről. Az oltári szentségről. A szent áldozásról. A penitencziatartásról. —

Tankönyv Közép katekizmus. Eger, 1876. — Az ó-szövetség története és Róder Alajos, Bibliai történet. Eger, 1880. — Tanár Schmidt Ágoston.

Gör. kel. vallásban, heti 2 órában. — A hit és hitágazatok, szentségek. A tananyagot kéziratban magyarra fordította a tanár Jankovits György.

Ev. reform. vallásban, heti 2 órában. — Biblia-ismertetés: ó-szövetségi írók. Boesor Lajos kézikönyve nyomán tanította Fördös László.

Izraelita vallástan, heti 2 órában. — Bevezető imák fordítása és értelmezése. — Izrael története a kinyilatkoztatástól Sámuelig, megfelelő földrajzzal és erkölcsi tanulságokkal. — Tankönyvek Knopfler, Főbb héber imák. Pozsony, 1886. és Lőw L. Bibliai történet, Budapest, 1885. — Tanár dr. Perls Armin.

Orthod. izraél. vallástan, heti 2 órában. — A héber nyelv és nyelvtan elemei; a biblia héber szövegének fordítása. — Tanár Steinherz Sebestyén.

Magyar nyelv, heti 5 órában. — a) Elbeszélő prózai és költői olvasmányok, különösen a népmesék, a görög és magyar történeti mondák köréből. Értelmes és kellően hangsúlyozott olvasás, az olvasmányok tartalmának szabadon való elbeszélése. Könyv nélkül tanult versek elszavalása.

b) Nyelvtan: a mondat- és beszédrészek, a fő- és mellékmondatok megkülönböztetése. Az alaktan, a szóképzés. — Kéthetenként egy írásbeli dolgozat. — Tankönyv Dr. Szimnyei, Magyar nyelvtan I. r. Budapest, 1886. és Tomor-Várady, Magyar olvasókönyv I. r. Budapest, 1884. — Tanár Pakos János.

Latin nyelv, heti 7 órában. — Összefüggő olvasmány alapján a név- és igeragozás fontosabb alakjainak begyakorlása. Az olvasmányokban előforduló szók elsajátítása. Hetenként egy írásbeli iskolai dolgozat. — Tankönyvek: Bartal-Malmosi, Latin gyakorlókönyv. Budapest, 1884. Bartal-Malmosi, Latin alaktan. Budapest, 1884. — Tanár Pakos János.

Földrajz, heti 4 órában. — Magyarország és a földközi tengert környező országok természeti viszonyai, terményei, városok és vidékek néprajza. — Tankönyv Brózik-Paszlavszy, Földrajz gymnasiumok számára I. r. Budapest, 1882. — Tanár Nyilassy Károly.

Számтан, heti 3 órában. — A tizes számrendszer. A négy számolási művelet egész számokkal és tizedes törtekkel. A tört mint hányados és viszony; közönséges törtekkel való számolás. A méter-mérték ismertetése; időszámítás. — Tankönyv Dr. Lutter. A mennyiségtan elemei I. r. Budapest, 1880. — Tanár Schmidt Ágoston.

Rajzoló geometria, heti 3 órában. — Planimetriai elemek. Pontok, vonalak és szögek fekvése és mérési viszonyai. A legfontosabb síkidomok, u. m. a három-, négy- és szabályos sokszögek; a kör tulajdonságai és alakítása. — Az idomok összeillősége, hasonlósága és területmeghatározása. A kerület, tojásidomú s csigavonal szerkesztése. — A mértani ékitményi rajzolás elemei rendszeresen haladó táblarajzok után rajzeszközökkel. — Tankönyv Landau-Wohlrab, Rajzoló-geometria I. füzet. Budapest, 1882. — Tanár Schmidt Ágoston.

Szépirás, heti 1 órában. — A magyar kis és nagy betűk alkotó részeinek és alakítási módjának ismertetése és gyakorlása; folyóírás. — **Tanár** Pataky Imre.

Második osztály.

Osztályfőnök: Sárgay Antal.

Róm. kath. vallástan, heti 2 órában. — Az ó- és új-szövetség története, megfelelő erkölcsi tanulságokkal. — Tankönyv Róder Alajos, Bibliái történet. Eger, 1880. — **Tanár** Schmidt Ágoston.

Gör. kel. vallástan, heti 2 órában. — A szeretet. Rövid erkölcsstan Isten tizparancsolatának magyarázatából. — A tananyagot kéziratban magyarra fordította a tanár Jankovits György.

Ev. reform. vallástan, heti 2 órában. — Biblia ismertetés: új-szövetségi írók. Bocsor Lajos kézikönyve nyomán tanította Fördös László.

Ágost evang. vallástan, heti 2 órában. — A keresztyén egyház történelme. — Tankönyv: Haan Lajos, A ker. egyház történetei. Budapest. — **Tanár** Laukó Károly.

Izraelita vallástan, heti 2 órában. — Mint az I. osztályban.

Magyar nyelv, heti 5 órában. — *a)* Elbeszélő prózai és költői olvasmányok, mint az I. osztályban.

b) Az igeidők és módok begyakorlása. Szóképzés. Határozók. A különféle mondatok taglalása, a kisebb körmondatokkal bezárólag.

c) Kéthetenként egy írásbeli iskolai s házi dolgozat. Az olvasmányoknak rövid kivonatos elmondása, többszöri leírása és rövidebb költemények elszavalása. — Tankönyv Dr. Szinnyi József, Magyar nyelvtan II. r. Budapest, 1884. és Tomor-Váradi, Olvasókönyv II. r. Budapest, 1884. — **Tanár** Schmidt Ágoston.

Latin nyelv, heti 7 órában. — Az igeidők megkülönböztetése, cselekvő, szenvedő és álszenvedő igék ragozása. Tőváltoztató és hiányos igék. Nemi szabályok. Összefüggő olvasmány alapján a fő- és mellék-mondatok megkülönböztetése. Perfectum, supinum és szóképzés. Szócsoportok. — Hetenként egy írásbeli iskolai dolgozat. — Tankönyv mint az I. osztályban. — **Tanár** Sárgay Antal.

Földrajz, heti 4 órában. — Ausztria tartományainak leírása után Európa többi országainak, valamint a vele összefüggő világésznek — Ázsiának — továbbá Afrika, Amerika és Ausztráliának természeti viszonyokon alapuló leírása, népeiknek e viszonyokkal összeegyeztetett jellemzése. — Tankönyv Dr. Brózik K. és Paszlavszky József „Európa

és Azsia“. Budapest, 1882. „Afrika, Amerika és Ausztrália“. Budapest, 1883. — Tanár Roch Gyula.

Számtan, heti 4 órában. — Számolási rövidítések. Rövidített számtani műveletek. Az arányosság fogalma alapján a hármasszabály és az olasz számolásmód. A mértani viszonyok és arányok elemei és azok alkalmazása. Százalék-számolás. Tankönyv Dr. Lutter Nándor, Közönséges számtan II. r. Budapest, 1882. — Tanár Keesenovics Pál.

Rajzoló geometria, heti 3 órában. — Tömörtani elemek. A sík. Az egyenesek és síkok független és viszonyos fekvése, lapszög és szöglet. A legfontosabb testek tulajdonságai és hálózata, u. m. hasáb, gúla, szabályos testek, henger, kúp és gömb. A testek összeállósága, aránya, hasonlósága, felszíne és térfogatának meghatározása. Testminták készítése, síkétkitények rajzának folytatása a tanár előrajza nyomán. Síkidomok, testek és egyszerűbb tárgyak távlati rajzolása. — Tankönyv Landau és dr. Wohlrab, Rajzoló geometria. Budapest, 1882. — Tanár Sárgay Antal.

Szépírás, heti 1 órában. — A magyar írás tovább gyakorlása (I. I. osztály). A német betűk alakítása és írása. Folyóírás gyakorlása mind a kettőben. — Tanár Pataky Imre.

Harmadik osztály.

Osztályfőnök: Erdélyi Károly.

Róm. kath. vallástan, heti 2 órában. — Az ó- és új-szövetség története, megfelelő erkülesi tanulságokkal. — Tankönyv Róder Alajos, Bibliái történet. Eger, 1880. — Tanár Schmidt Ágoston.

Ev. reform. vallástan, heti 2 órában. — Hit- és erkülestán. Nagy Péter kézikönyve szerint tanította Fördös László.

Izraelita vallástan, heti 2 órában. — Főbb hétköznapi és szombati imák fordítása és értelmezése. — Izraél története Sámueltól a birodalom megszólásáig. Efraim ország története Jerobcámtól Hoseásig, földrajzzal és megfelelő erkülesi tanulságokkal. — Tankönyvek Knopfler, Főbb héber imák. Pozsony, 1886. és Löw L. Bibliái történet. Budapest, 1885. — Tanár dr. Perls Armin.

Magyar nyelv, heti 3 órában. — *a)* Összefüggő történeti olvasmány az olvasókönyv alapján. Elbeszélő költemények.

b) A nyelvtan rendszeres áttekintése. A hangsúlyos vers ismertetése.

c) Kéthetenként egy iskolai dolgozat. — Tankönyv Szinyeyi József. Magyar nyelvtan. Budapest, 1885. — Tomor-Váradí, Olvasókönyv III. 2. kiadás. Budapest, 1884. — Tanár Nyilassy Károly.

Német nyelv, heti 4 órában. — Értelmes olvasás alapján az alaktanból: a név- és igeragozás, az egyes beszédrészek, a mondattanból: a mondatrészek, a fő- és mellékmondatoknak gyakorlati megkülönböztetése, a szórend. Az olvasókönyvből 28 olvasmány fordított és elemezett, közülök 10 beemléztetett. Kéthetenként iskolai gyakorlatot irtak. — Tankönyv dr. Szemák István, Német nyelvtan. Budapest, 1882. — Dr. Szemák István, Német olvasókönyv. Budapest, 1883. — Tanár Merényi Lajos.

Latin nyelv, heti 6 órában. — Mondattani alapfogalmak. A nyelvtan rendszeres átismétlése. Prosodiai alapfogalmak. Alany, állítmány, kiegészítők, tárgy és a különféle határozók. Egyes összefüggéses mondatok fordítása. *Gabii capti Ovidiustól*. *Liviusból 21 caput*. — Tankönyvek Bartal-Lalmosi, Latin mondattan, Gyakorló könyv a mondattanhoz, és Livius. Budapest, 1878. — Tanár Erdélyi Károly.

Történelem és politikai földrajz, heti 4 órában. — Magyarország története, főtekintettel a kiválóbb történeti alakok méltatására és a művelődési viszonyokra. — A harmadik időszakban az oszták-magyar monarchia politikai földrajza. — Tankönyv Mangold Lajos, A magyarok története. Budapest, 1883. — Csuday Jenő, Az osztrák-magyar monarchia politikai földrajza. Szombathely, 1884. — Tanár Pintér Kálmán.

Physikai földrajz, heti 2 órában. — Physikai alapismeretek a mechanikából, a hőről, fényről, delejességről és villanyosságról. A föld mint égitest; a föld szárazulatai, vizei, levegője és belseje. — Tankönyv Schmidt Agoston, Fizikai földrajz, 2. kiadás. Budapest, 1885. — Tanár Tóth Antal.

Számтан, heti 3 órában. — Aránylatok, hármasszabály, egyszerű és összetett kamatszámolás, ráfizetmény, állam- és értékpapírok, váltók leszámítolása, egyszerű és összetett lerovat-számítás, göngy-súly, arányos osztás, elegyítés-szabály. — Tankönyv dr. Lutter Nándor, Közönséges számтан II. III. f. — Tanár Kecsenovics Pál.

Rajzoló geometria, heti 2 órában. — A kör mint mértani hely. Távol-ságok mérése és rajzolása. Adott távolságok szerkesztése, összeadása, kivonása, szorzása és osztása. Szögek másolása; párhuzamosak szerkesztése. A rhombus és az egyenszárú háromszög tulajdonságain alapuló szerkesztések. Szögek összeadása, kivonása, szorzása és osztása. A derékszög, a derékszögű és egyenszárú háromszög, az egyenszárú ferde és a deltoid szerkesztése és tulajdonságai. Három, négy és több hely térképe. Egyenes vonalú síkidomok átalakítása. — Tankönyv Landau-Wohlrab, Rajzoló geometria, II. f. — Szabadkézi rajzból egyszerű síkidomok rajzolása. — Tanár Pataky Imre.

Negyedik osztály.

Osztályfőnök: Kecsenovics Pál.

- Róm. kath. vallástan**, heti 2 órában. — Az új-szövetség története megfelelő földrajzzal és erkölcsi tanulságokkal. — Tankönyv Róder Alajos, Bibliai történet. Eger, 1884. — Tanár Kecsenovics Pál.
- Izraelita vallástan**, heti 2 órában. — Mint a III. osztályban.
- Magyar nyelv**, heti 4 órában. — A stylus. Egyszerű és szép stylus. Verstan: hangsúlyos és időmértékes verselés. Rímtan. Folytonos olvasmány és szavalás. A Toldi-monda. Ilosvai és Arany. Toldi, nyelvi és tárgyi magyarázatokkal. — Tankönyv Névy, Stilstika I. Budapest, 1882, és Lehr Albert, Toldi. Budapest, 1882. — Tanár Erdélyi Károly.
- Német nyelv**, heti 3 órában. — A nyelvtan rendszeres áttekintése; összetett szerkezetű mondatok taglalása; prózai s kisebb költői darabok fordítása, elemzése. Kéthetenként egy írásbeli gyakorlat — Tankönyv dr. Szemák István, Elméleti s gyakorlati német nyelvtan. Kassa, 1877. — Tanár Roch Gyula.
- Latin nyelv**, heti 6 órában. — A mondattanból: módok és idők a mellékmondatokban, consecutio temporum, függő kérdés, hely-, idő-, mód s állapot-, ok-, eredet-, czél- s véghatározó, jelző és értelmező mondatok, oratio obliqua, coniunctivus obliquus, mellé rendelt mondatok. Verstan: prosodia, a vers alkatrészei, vers-lejtés, hexameter dactylicus és senarius versek. — Liviusból: 1) C. Marcius Coriolanus. — 2) Lex agraria. Fabii. — 3) Volero Publilius. Appicus Claudius. — 4) Lex Terentilla. — Phaedrusból a 2. 3. 5. 11. 12. 16. 17. 19. 20. 29. 32. számú mesék. — A gyakorló könyvből a 41—54 számú fordítások magyarból latinra. — Hetenkint egy-egy iskolai írásbeli gyakorlat. — Tankönyvek: Bartal-Malmosi, Latin mondattan. 1880. — Bartal-Malmosi, Latin olvasókönyv Livius és Ovidiusból. 1877. — Bartal-Malmosi, Latin gyakorlókönyv a mondattanhoz. 1883. — Dr. Szamosi János, Tirocinium Poëticum. 1879. — Tanár Kecsenovics Pál.
- Történelem**, heti 3 órában. — Az ó-kor a római császárságig, különös tekintettel a görögök és rómaiak politikai és műveltségi történelmére. — Tankönyv Vaszary Kolos, Világtörténelem. I. 1883. — Tanár J a n n y L á s z l ó.
- Természetráaj**, heti 3 órában. — Ásvány-, közet- és földtan, az ásványok behatóbb ismeretéhez szükséges vegytani előismeretekkel. a) Az elem, vegyület, keverék és chemiai képletek ismertetése. Az elemek felosztása, szén, kén, phosphor, könnyű és nehéz fémek. Szerves és szervetlen chemia megkülönböztetése. Savak, aljak és sók. b) Az ásványokról általában, különösen pedig azok alakjairól. Részletesen a vegy- és

alaktani jellegén alapuló öt főosztálynak főbb és iparilag is fontosabb képviselőiről, kapcsolatban a hydrocarbon vegyületekkel. c) Kőzettan. Egyszerű és összetett kőzetek. d) Földtan. — Tankönyv dr. Roth Samu, Az ásvány-, kőzet- és földtan alapvonalai. Budapest, 1882. — Tanár Roch Gyula.

Mennyiségtan, heti 3 órában. — A négy alapművelet algebrai egész számokkal, kiterjeszkedve a négyzetre- és köbre-emelés szabályaira és a mértani haladványok főbb tulajdonságaira; a számok oszthatósága, tényezőkre bontás, a legnagyobb közös osztó és legkisebb közös többszörösének kikeresése; a négy alapművelet betűszámítási törtekkel. Elsőfokú egyenletek egy ismeretlennel. — Tankönyv Dr. Lutter Nándor, Betűszámítás, 7. kiad. I. füz. Budapest, 1884. — Tanár Tóth Antal.

Rajzoló geometria, heti 2 órában. — A kör érintője és húrja. Két körnek viszonyos fekvése. Szabályos sokszögek szerkesztése. A kör rectificatioja és kerülete. Kúpszeletek. A kör evolvensé, cycloisok és a csigavonalak. — Tankönyv Landau-Vohrab, Rajzoló geometria. II. — Tanár Pataky Imre.

Ötödik osztály.

Osztályfőnök: Roch Gyula.

Róm. kath. vallástan, heti 2 órában. — Előismeretek az egélyről. A kath. egély igazsága. A bizonyítéki források. Krisztus Jézus isteni küldetése és istensége. A kath. egyház isteni tekintélye. — Tankönyv Dr. Wappler Antal, A kath. egély tankönyve. Pest, 1870. — Tanár Janny László.

Gör. kel. vallástan, heti 2 órában. — A ker. egyház története Jézus Krisztus születésétől a keresztények üldöztetéséig. A tananyagot Ráics J. kézírata nyomán magyarra fordította a tanár Jankovits György.

Izraelita vallástan, heti 2 órában. — Dávid zsoltárainak fordítása és értelmezése megfelelő erkölestani fejtegetésekkel. Tankönyv kéziratban. — A zsidók története a babyloni fogságtól az állam feloszlásáig Titus által. — Tankönyv Cassel D., A zsidók története. Szeged, 1880. — Tanár Dr. Perls Armin.

Magyar nyelv, heti 3 órában. — Költői olvasmány: balladák, románcok és lyrai költemények, a tartalom, költői nyelv, szerkezet és versalak magyarázatával; a verstan kiegészítése. — Stilisztika s az írásművek szerkesztésének általános szabályai, megfelelő prózai olvasmányok: leíró, elbeszélő, magyarázó, elmélkedő művek és levelek taglalásával. — Tankönyv Névy L., Stilisztika. I. II. r. — Magyar balladák.

Magyarázzák Greguss Agost és Beöthy Zsolt. Budapest, 1885. (Jel. írók. isk. Tára. I.) — Tanár Pintér Kálmán.

Német nyelv, heti 3 órában. — Nyelv- s mondattani ismétlések s azok kiegészítése. Herder Cidjéből válogatott románczok s más prózai művek olvasása az olvasottak tárgyi és szerkezeti taglalásával; szótanulás. Havonkint egy írásbeli iskolai gyakorlat. — Tankönyv Dr. Szemák István, Elméleti s gyakorlati német nyelvtan. Kassa, 1878. és Német olvasókönyv III. r. Budapest, 1879. — Der Cid v. Joh. Gottfr. Herder, Universal-Bibliothek. Leipzig. — Tanár Roch Gyula.

Latin nyelv, heti 6 órában. — Mondattani ismétlés és irálytani szóbeli gyakorlatok mellett olvasatott: Livius XXI. k. egészen; a XXII. válogatott 20 fejezet. — Ovidius: a négy korszak. Met. I. — Ikarus Met. VIII. — Scytha tél. Trist. III. — Philemon és Baucis. Met. VIII. — Midas. Met. XI. — Romulus apotheosisa. Fast. II. — A Fábiusok. Fast. II. — Gábiinak esellel történt bevétele. Fast. II. — Kéthetenkint egy írásbeli isk. gyakorlat. — Tankönyvek Bartal-Malmosi Latin mondattan. Budapest, 1880. — T. Livii ab Urbe condita lib. XXI. XXII. Ugyanazoktól. Budapest, 1880. — Szamosi, Tirocinium poëticum. Budapest, 1883. — Tanár Való Mihály.

Görög nyelv, heti 5 órában. — Hangtan, névalaktan teljesen, az igealaktan különösen az ω végzetű rendes igék. — Az alaktan begyakorlására és szókinés gyűjtésére összefüggő olvasmányok fordítása az Olvasókönyv II. részéből: A) Mesék. 1—8. 9—11. 13—19. 21. 22. B) Adomák. 1—5. 11. 12. 13. 15. C) Elbeszélések. 2. 3. 4. 5. 8. 9. 10. 11. 25. 27. 28. Kezdetben hetenkint, később kéthetenkint egy írásbeli extemporale, 45 házi gyakorlat. — Tankönyvek Szamosi, Görög nyelvtan I. Budapest, 1881. — Szamosi, Görög olvasókönyv az V. osztály számára. Budapest, 1881. — Tanár Janny László.

Történelem, heti 3 órában. — Az ó-korból: a róm. császárok kora; a róm. irodalom vázlata. — A középkor története megfelelő földrajzzal. A korszakok végén a műveltség-történelemből a főbb mozzanatok. — Tankönyv Vaszary K., Világtörténelem. II. Budapest, 1882. — Tanár Nyilassy Károly.

Természetráajz, heti 2 órában. — A növények boncztani szervezete általában. A virágos növények testének külső tagoltsága élő példányokon. A növények életfolyamata főbb vonalaiban. A virágtalan s virágos növények csoportosítása a természetes rendszer szerint. Linné seregeinek ismertetése. Ipari s gazdasági növények kiemelése. A növények tenyésztésének legfontosabb feltételei. A növénygeographia. — Tankönyv Dr. Roth S., A növénytan alapvonalai. Budapest, 1881. — Tanár Roch Gyula.

Mennyiségtan, heti 4 órában. — a) Betűszámán: határozott elsőfokú egyenletek több ismeretlennel. A kéttagúak magasabb pozitív egész hatványai. (Pascal-féle háromszög.) Számítási haladvány. Gyökfejtés. Másodfokú egyenletek egy ismeretlennel. b) Mértan: a síkmértan fő-tételei. — Tankönyv Dr. Lutter N., Betűszámán. II. f. Budapest, 1882. Mértan I. f. Budapest, 1881. — Tanár Sárgay Antal.

Hatodik osztály.

Osztályfőnök: Nyilassy Károly.

Róm. kath. vallásán, heti 2 órában. — A ker. kath. ágazatos hittan. — Az Istenről, teremtésről, az emberi nem bűnbeeséséről szóló tan. — Isten fia megtestesülése. Az ember megigazulása földi életében. A szent-ségek. Az igazak boldogítása a túlvilági életben. Krisztus Jézus eljövetele dicsőségben. — Tankönyv Dr. Wappler Antal, A ker. kath. egély tankönyve, II. Eger, 1873. — Tanár Janny László.

Izraelita vallásán, heti 2 órában. — Mint az V. osztályban.

Magyar nyelv, heti 3 órában. — Költ. olvasmány: Shakspere Coriolanus-a, megfelelő tárgyi és tartalmi magyarázatok mellett, főtekintettel a drámai szerkezetre és jellemzésre. — Rhetorika: a prózai, különösen a történelmi, szónoklati és értekező műfajok elmélete, tekintettel fejlődésükre a görög, római és magyar irodalomban. Rhetorikai értekezések és szónoki művek olvasása. — Tankönyv Névy L., Rhetorika és Olvasmányok a Rhetorikához; Shakspere, Coriolanus. (Jeles írók isk. Tára. II.) — Tanár Pintér Kálmán.

Német nyelv, heti 3 órában. — Bürger, Goethe, Schiller, Uhland, Chamisso és Lenau rövid életrajza. Prózai olvasm. Geschichte. Das Theater der alten Griechen, Bürger und Schiller als Balladendichter, Denkrede auf Jean Paul, Gellert und Friedrich II. — Költői olvasmányok: Der Alpenjäger, Der Handschuh, Die Kraniche des Ibykus, Der Graf von Habsburg, Der Spaziergang, Der Fischer, Der Totentanz, Salasy Gomez, Die Alte Waschfrau, Lied vom braven Mann, Der wilde Jäger, Die Kuh, Bertran de Born, Das Glück von Edenhall, Schwäbische Kunde, Der Reiter und der Bodensee, Das Gewitter, Der Glockenguss zu Breslau, Der Postillon, Das Grab im Busanto, Der Pilgrim im Sanct Just, Löwenritt, Das Schloss Boncourt. — Tankönyv Dr. Szemák István, Német nyelvtan II. és Német olvasókönyv III. rész. — Tanár Erdélyi Károly.

Latin nyelv, heti 6 órában. — Az írók életrajzainak ismertetése, nyelvtani ismétlések és irányítási szóbeli gyakorlatok mellett olvasatott:

Vergilius Aeneisének I. II. éneke. — Sallustius: Bellum Jugurthinum. — Cicero: Oratio in Catilinam. I. — Minden két hétben egy írásbeli iskolai gyakorlat. — Tankönyvek P. Virgilio Maronis Aeneidos Epitome, Em. Hoffmann. Vindobonae, 1860. — Sallustius: De bello Jugurthino, Gust. Linkerus. Vindobonae, 1855. — M. T. Ciceronis Orationes selectae, Kotz, pars II. Lipsiae, 1879. — Tanár Pakos János.

Görög nyelv, heti 5 órában. — A név- és igeragozás ismétlése után a μ : végű és rendhagyó igék; a szóképzés; az ó és új ion szójárás. — A mondattanból az esetek használata, a praepositioik tüzetes tárgyalása. — Olvasmány Xenophon Anabásisából: az ifjabb Cyrus; készülődések a háborúhoz; vonulás a király ellen; a cunaxai ütközet; Cyrus jelleme; Xenophon a hadsereg élére lép. — A Cyropaediából: Cyrus származása és ifjúkori neveltetése a perzsáknál; Cyrus és Astyages; az első vadászat. — Két hétben egy isk. írásbeli gyakorlat. — Tankönyv mint az V. osztályban, továbbá Dr. Szamosi, Görög nyelvtan, II. r. Mondattan. Budapest, 1883. és Schenkl Horvát, Crestomathia Xenophon műveiből. Budapest, 1880. — Tanár Való Mihály.

Történelem, heti 3 órában. — Az újkor története. — Tankönyv Vaszary Kolos, Világtörténelem III. 3. kiadás. Budapest, 1883. — Tanár Nyilassy Károly.

Természetráaj, heti 3 órában. — Általános állattan, a szervek és szervrendszerek leírása után az állattörzsek megkülönböztetése. Az egyes osztályok főbb képviselőinek leírása, különös tekintettel a jellemző különbségekre. Az állatéletre befolyó tényezők; az állatok elterjedése világrészek és régiók szerint. — Tankönyv Roth Samu, Az állattan alapvonalai. Budapest, 1882. — Tanár Roch Gyula.

Mennyiségtan, heti 3 órában. — Algebra: A hatványozás általánosítása (negatív kitevők és alkalmazásuk a tizes számrendszerben; tört kitevők). Képzetes mennyiségek. Brigg-féle logaritmuskok; műveleti szabályok, logaritmuskok kiszámítása és számolás logaritmuskokkal. — Tankönyv Dr. Lutter Nándor, Betűszámán III. füzet. Budapest, 1882.

Geometria: A goniometria s alkalmazása a sík-háromszögek és sokszögek megoldására. A testmértán általános tételei. A szögletes testek fölületének és köbtartalmának kiszámítása. — Tankönyv Dr. Lutter Nándor, Mértán, II. füzet. Budapest, 1881. — Tanár Kecsnovics Pál.

Hetedik osztály.

Osztályfőnök: Merényi Lajos.

Róm. kath. vallástan, heti 2 órában. — A ker. kath. erkölctán. Előismeretek. Az Istennek tetsző élet alapföltételei. Az Istennek tetsző

élet tekintettel Istenre és az ő teremtményeire. Az Istennek tetsző élet tökéletesítése. — Tankönyv dr Wapler Antal, A ker. kath. egély tankönyve, III. Eger, 1873. — Tanár Janny László.

Izraelita vallástan, heti 2 órában. — Az atyák mondásainak fordítása és értelmezése megfelelő történeti fejtegetésekkel. Istenismeret, istentisztelet és forrásaik. Hitigazság és erkölcsi érzületek. — Tankönyv Hochmuth Abr., Istenismeret. Budapest, 1881. — Tanár dr. Perls Armin.

Magyar nyelv, heti 3 órában. — Poëtika, a költői műfajok elmélete, tekintettel tört. fejlődésünkre, főleg a görög, latin és magyar irodalomban. Költői művek olvasása és fejtegetése, aesthetikai tanulmányok olvasása: Beöthy Zs. könyvéből a tragikumról; Greguss Tanulmányjaiból; Gyulai Katona József és „Bánk-bánja”-ból. — Tankönyv Névy L. Poëtika és olvasmányok a Poëtikához. — Tanár Pintér Kálmán.

Német nyelv, heti 3 órában. — Goethe és Schiller életrajza. Hermann und Dorothea, nyelvi és tárgyi magyarázatokkal. — A régiak sorsa és a modern sorstragédia. A régiak és Schiller kora. Die Braut von Messina a szükséges magyarázatokkal, folytonos vonatkozással a magyar nyelvi tananyagra. — Tankönyv Hermann und Dorothea és Die Braut von Messina a Reclam junior-féle kiadásban (Lipscse). — P. Thewrewk Arpád, Német olvasókönyv I. r. Budapest, 1875. — Tanár Erdélyi Károly.

Latin nyelv, heti 6 órában. — Cicero: Pro M. Marcello. — Pro P. Sulla. — In Catilinam oratio II. III. — Philippici I. — Virgilius: Aen. VIII. IX. X. — A Bucolicákból: Ecloga I. — Minden két hétben egy írásbeli iskolai gyakorlat. — Tankönyv Klotz, M. T. Ciceronis Orationes selectae. Lipsiae. — Hoffmann, P. Virgilius Maronis Aeneidos Epitome, Vindobonae. — Tanár Való Mihály.

Görög nyelv, heti 5 órában. — Homeros Iliasából az I. V. és VIII. ének. — Herodot: V. k. 78—88. V. k. 105—116, VI. k. 132—137, VII. k. 201—229. A homéri s új ioniai szójárás ismertetése mellett nyelvtani s tárgyi magyarázat. Minden két hétben egy iskolai gyakorlat. — Tankönyv Hocchegger. Hom. H. Epitome, I. Vindobonae, 1857. — Dietsch, Herodoti hist. libr. II. Lipsiae, 1882. — Tanár Merényi Lajos.

Történelem, heti 2 órában. — Európa összes államainak, Azsia és Amerika független államainak történeti áttekintése a jelen korig, alkotmányuk természeti s műveltségi viszonyaik ismertetése. — Tankönyv Scholtz Albert, Politikai földrajz. Budapest, 1883. — Tanár Nyilassy Károly.

Természettan, heti 4 órában. — Bevezető meghatározások és alapfogalmak; általános tulajdonságok és erők, mechanika, rezgésstan, hangtan

és fénytan, kísérletekkel és mathematikai megállapításokkal. — Tankönyv Fehér Ipoly, Kísérleti természettan. Budapest, 1882. — Tanár Sárghay Antal.

Mennyiségtan, heti 3 órában. — Algebra: A másodfokú egyenletek egy ismeretlennel. A complex számok. A rendszeres soktagok némely tulajdonságai. Maximum és minimum értékek. Másodfokúakra hozható felsőbbfokú egyenletek. Sorok. Kamatos kamat. — Tankönyv Lutter Nándor, Betűszám-tan IV. füzet 6. kiadás. Budapest, 1882. — Geometria: A gömbölyű testek (henger, kúp, gömb és részei) felületének és térfogatának kiszámítása. Betűszám-tani kifejezések mértani ábrázolása. — Tankönyv Lutter Nándor, Mértan III. füzet 4. kiadás. Budapest, 1882. — Tanár Szabó Ferencz.

Nyolczadik osztály.

Osztályfőnök: Pintér Kálmán.

Róm. kath. vallástan, heti 2 órában. — A róm. kath. egyház külső és belső története. — Tankönyv dr. Wappler Antal. IV. kötet. Pest, 1878. — Tanár Janny László.

Izraelita vallástan, heti 2 órában. — Mint a VII. osztályban.

Magyar nyelv és irodalom, heti 3 órában. — A magyar nemzeti irodalom fejlődésének áttekintése. A régibb irodalom rövid tárgyalása után főleg az újabb irodalom tüzetes ismertetése, a főbb irányok megjelölése, a korok és nevezetesebb irodalmi jelenségek méltatása. Az írók műveiből egyes részletek s nagyobb irodalmi és történeti tanulmányok olvasása, mint: Aranytól Naiv Eposzunk; Kemény Zsigmondtól Emlékbeszéd Vörösmartyról és gr. Széchenyi István életéből stb. — Tankönyv Beöthy Zsolt, A magyar nemzeti irodalom történeti ismertetése. I. II. köt. — Tanár Pintér Kálmán.

Német nyelv és irodalom, heti 2 órában. — A német irodalomtörténet vázolata, részletesebben Goethe, Schiller és Lessing életrajza. Goethe Iphigeniája, nyelvi, tárgyi magyarázatokkal. Goethe viszonya Euripideshez. — Lessing, Laokoon XVI—XIX. Az elbeszélő költészet rövid története. Magyarázatok a Laokoonból olvasott részletekhez. Kitűnő leírások példái fordítottak: Homeros, Pandaros ijja, Achilles paizsa. Magyarból németre: Petőfi; a hajnal és a vihar leírása és egyebek. — Tankönyv Iphigenie von Goethe és Laokoon von Lessing, Reclam junior-féle kiadás Lipcsében — Tanár Erdélyi Károly.

Latin nyelv, heti 5 órában. — a) Horatius: Carm. I. 1. 2. 3. 4. 10. 12. 14. 15. 20. 21. 22. 24. 29. 31. — Carm. II. 3. 7. 10. 13. 14. 15. 16. 19. —

Carm. III. 1. 2. 3. 5. 29. 30. — Carm. IV. 3. 7. — Epod. 2. 7. Sat. I. 1. 6. — Epist. I. 1. 2. 10. — Epist. II. Epistola ad Pisones. — b) Tacitus: Annalium lib. II. egészen. Nyelvtani, tárgyi s verstani magyarázat. A római irodalomtörténet rövid ismertetése. — Írásbeli gyakorlat havonként kétszer. — Tankönyv Jahn, Horatii Flacci opera omnia, Lipsiae, 1861. — Halm, Corn. Taciti Ann. Lipsiae, 1861. — Tanár Merényi Lajos.

Görög nyelv, heti 4 órában. — Homeros Iliásából a XIX., XXII. és a XXIV. ének némi rövidítésekkel. — Plato: Phaedon- és Menonból részlet. Nyelvtani és tárgyi magyarázat. Minden két hétben iskolai gyakorlat. — Tankönyv Dindorf, Homeri Ilias, II. Lipsiae 1881. — Dr. Szamosi, Szemelvény Platon műveiből. Budapest, 1883. — Tanár Merényi Lajos.

Történelem, heti 3 órában. — Magyarország oknyomozó történelme, tekintettel az alkotmány fejlődésére, a műveltségi viszonyokra és a kútfőkre. — Tankönyv dr. Ribáry Ferencz, Magyarország oknyomozó történelme. Budapest. 1882. — Tanár Nyilassy Károly.

Természettan, heti 4 órában. — Hőtan, delejesség és villanyosság, az anyag szerkezetére vonatkozó chemiai főbb tételek; a kosmographia elemei. Kísérletekkel és matematikai megállapításokkal. — Tankönyv Fehér I., Kísérleti Természettan, 4. kiadás. Budapest, 1882. — Tanár Tóth Antal.

Mennyiségtan, heti 2 órában. — Kapcsolástan. Helyeserélés, csoportozás, változtatás. Newton kéttagi tantéte. — Tankönyv Lutter Nándor, Betűszám. V. füzet 6. kiadás. Budapest, 1882. — Tanár Szabó Ferencz.

Bölcsészeti előtan, heti 3 órában. — A psychologia és logika elemei. A lelki élet önállósága. A lelki jelenségek főbb csoportjai. Az értelmi fejlődés. A logikai gondolkodás kifejlődése. Az általános és rendszeres gondolkodás formái. A tudományok felosztása és a főbb módszerek. — Tankönyvek Pauer Imre, A lélektan elemei és a logika elemei. 3. kiadás. Budapest, 1882. — Tanár Szabó Ferencz.

Tornázás.

I—VIII. osztályban, hetenkint 2—2 órában.

a) Szabadgyakorlatokból: Egyszerű és összetett taggyakorlatok különféle állásban, járásban, ugrásban és futásban. Előkészítő birkózási és társas szabad gyakorlatok.

b) Rendgyakorlatokból: Arez- és oldalsor alakítás, rendek és kettős rendek képzése, különféle menetgyakorlatok sor és oszlopban, menetirány változtatása kanyarodás és húzódás által s néhány műrendgyakorlat.

c) Szergyakorlatokból: Ugró-mérezze, himba-kötél, mászó-pózna, lebegő-fa, rézsütös lábtó, gyűrű-hinta, korlát és nyújtó gyakorlatok.

Mindezen gyakorlatok keresztülvitelénél a mindenoldalú testedzés, helyes és szépizlés s a katonai szempont volt irányadó. — Tanár Zsigmond József.

2) Rendkívüli, nem kötelező tantárgyak.

Műének és zene. Mind az éneket, mind a zenét két csoportban, a kezdők és haladók külön, díjtalanul tanulhatják az intézetnél; mind a kettőt ez évben is Szabados Géza intézeti ének- és zene-tanár tanította heti 2—2, összesen 8 órában. A kezdő énekeseknél e tanévben végzett tananyag: vonalrendszer, hangjegyismeret, hanggyakorlatok, természetes hanglépcső, felemelő és leszállító jegyek, különféle ütények, hangjegyírás. Ezen kívül a hétköznapi miseénekek is tanítottak, mely célra Szepesi I. énekkönyve használtatott. A kezdő zenetanulók tananyaga ugyancsak ez volt. Tankönyvül Huber K. Hegedű iskolájának I. kötete használtatott. A szabatosabb játék elsajátítására, valamint az ütény iránti érzék fölkeltesére a már haladottabb tanulók egy kisebb zenekart alakítottak, mely 12 tagból állott.

A haladó énekesek és zenetanulók a lefolyt tanévben is főleg az ünnepeken előadatni szokott zenés miseénekek, valamint nagyobb szabású világi ének- és zenedarabok betanulásával foglalkoztak. Az előadott szerzemények közül említendők: Horák, Führer, Haydn, Szabados nagy miséi, Gradualék és Offertoriumok Proch H., Weiss L. Führer, Riba A., Zsaskovszky és Szabados Gézától, Tantum ergo, Maschek-től.

Említendőbb világi darabokat pedig Souppé, Weber K. M. és Huber-től adott elő az ének- és zenekar. — Az ének és zene-iskolára a vezető felügyeletet nt. Pintér Kálmán, intézeti reudes tanár, gyakorolta.

Francia nyelv. Kezdőknél és haladóknál heti 2—2, összesen 4 órában. — A kezdők az alaktan elemeinek elsajátításában írás és szóbeli fordítások útján gyakoroltattak. — Tankönyv Dr. Plötz K., Francia nyelv tan I. r. — A haladók az alaktan ismétlése mellett a mondattammal foglalkoztak nagyobb olvasmányok elemző taglalása és betanulása útján. — Tankönyvek: Dr. Plötz K., Francia nyelv tan I. és II. r. — Theisz Gyula, Francia nyelv-könyv, olvasókönyv és Ollendorff nyelvtana, gyakorlókönyv, — Tanár Schindler Bernát. — Tandij havonként 1 frt.

Szabadkézi rajzolás. Hetenként 2 órában. Pataky Imre rajz-tanár vezette a hajlammal és tehetséggel bíró növendékeket az emberi testrészeknek, alakoknak csoportokban és tájképeknek rajzolásában és festésében. — A tanulás díjtalan.

Gyorsírás. Kezdőknél és haladóknál heti 1—1, összesen 2 órában tanította a gyorsírást Erdélyi Károly, intézeti reudes tanár, a Gabelsberg-

Markovits rendszer szerint. — A kezdők a levelező-, a haladók a vitagyorsírást tanulták és gyakorolták. — Tankönyv Forrai Somától. — Tandíj havonként 50 kr.

3) A jövő évi tanítás tervéről és a tankönyvekről.

A róm. kath. vallástan tanításában a megyés püspök őnagyméltóságának jóváhagyásával a jövő 1886—7. tanévben az alsó négy osztályban egészen az új beosztás lép életbe, a melyet a lefolyt átmeneti évben csak részben lehetett foganatosítani. E szerint a tananyag a következő lesz:

I. osztályban. Heti 2 órában. Bibliai történetek. I. Rész. Az ó-szövetség. — Tankönyv Róder Alajos, Bibliai történet. Eger, 1880.

Ezzel párhuzamban a kátének főleg azon kérdései, melyek a gyónás- és áldozásra vonatkoznak. Részletesen: A parancsok. Az Isten tíz, az Anyaszentegyház öt parancsa. A parancsok megszegése. A malasztról, szentségekről általában. Az oltári szentség és penitencziatartás szentsége. Az ima általában. — Tankönyv. Középkatekizmus. Eger.

II. osztályban. Heti 2 órában. Bibliai történetek. II. Rész. Az új-szövetség. — Tankönyv: mint az I. osztályban.

Ezzel párhuzamban a káté I., II. és III. czikkelyének az I. osztályban mellőzött kérdései. — Tankönyv: mint az első osztályban.

III. osztályban, heti 2 órában. Az egész káté rendszeresen ugyanazon tankönyv szerint, mint az I. és II. osztályban.

IV. osztályban, heti 2 órában. A kath. egyház szertartásai. — Tankönyv Frenel Incze, Liturgia.

A többi osztályban a vallástani tananyag beosztása marad a régi a használatban volt tankönyvek (legújabb kiadásai) szerint.

Egyéb tantárgyak tananyaga minden osztályban marad a régi a tankönyvekkel együtt azon megjegyzéssel, hogy a classicus olvasmányoknak más-más részletei vétetnek tárgyalás alá, a tankönyvekből is az engedélyezett újabb kiadások fognak használtatni.

IV.

Írásbeli feladványok.

1. Magyar nyelven.

V. osztályban. Az égboltozat változatossága. Leírás. — „A buvár Kund“. Elbeszélés Vörösmarty utáu. — A balladai jelleg „V. László“-ban. Magyarázat. — A varjak élete. Leírás. — A gonosz mostoha bünhődése Arany

„Arva fiú“ cz. balladájában. Magyarázat. — A vásárban. Életkép. — A hivalkodó. Jellemkép. — Mese három kijelölt tárgyról, szabad választás szerint. — „A munka egyik legszebb rendeltetése az embernek“. Deák F. Chria.

VI. osztályban. Az emberi nagyság ismertető jelei. Értekezés. — Coriolanus bánásmódja a római néppel. Jellemzés az olvasott tragoedia alapján. — Az önző sohasem lehet elégedett. Bizonyítás. — A jó dráma kellékei. Értekezés a tragoediához adott magyarázatok alapján. — Lajos, magyar király háborúi. Történelmi előadás Székely krónikája nyomán. — „Arra szegezd elmédet, a mit tőled hivatalod megkíván“. Faludi. Szabad chria. — Alkalmi beszéd valamely iskolai ünnepen. — Szalay László. Jellemzés Eötvös emlékbeszéde után. — A szerénység. Értekezés.

VII. osztályban. „Ha nem hasznos, a mit cselekszünk, hiú minden dicsőségünk“. Kis J. Érvelés. — Petőfi „János vitéz“-ének költői becsé. Aesthetikai értekezés. — Párhuzam az eposzi és drámai hős között. Poetikai dolgozat. — Zrinyi imája a „Zrinyiász“-ban. Költői próza. — Vörösmarty egyik kisebb eposzának tartalmi ismertetése. — Eötvös „Bucsu“-jának aesth. magyarázata. — Borics jelleme és tragikuma a „Trónkereső“-ben. — Mit köszönünk egy jó drámának? — Mit nyerünk a költői művek olvasásából? Általános poetikai értekezés.

VIII. osztályban. A józan élet alapja önismeret és önbizalom. Kifejtés. — A nemzeti költészet viszonya a nemzet életéhez. Irodalomtörténeti értekezés. — II. Endre korszaka. Türt. jellemzés. — Berzsenyi költészetének nemzeti jellege. Értekezés. — Az öröm keletkezése, természete és élettani hatása. Psychol. dolgozat. — A hó. Természettani értekezés. — „A jó lehet szerencsétlen, de boldogtalan nem; a rossz lehet szerencsés, de boldog soha“. Tárgyalás. — Az „Ember tragoediájá“-nak utolsó színe. Tárgyalás.

2. Német nyelven.

VI. osztályban. Fordítások: Der Hamster und die Ameise, Die Nachtigall und der Pfau, Die Eiche und das Schwein, Der Fuchs und der Storch, Der Fuchs und der Dornstrauch, Das Eichhorn und der Dachs, Die blinde Henne, Herkules, Der Fuchs und die Larve: mesék Lessing után.

Szabad dolgozatok: Goethes Fischer, Bürger's Kuh: Inhaltsangaben. — Bürger's Der wilde Jäger und Karl Kisfaludy's Karácsonyjéj. Vergleich. — Fabel und Kritik von „Das Lied vom braven Mann“. — Der Reiter und der Bodensee, Das Glück von Edenhall, Die Kraniche des Ibykus, Der Totentanz, Der Glockenguss zu Breslau: Inhaltsangaben.

VII. osztályban. Fordítások: Bild des Lebens. I. — Petőfi: A távolból ezimű költeményéből, szabadon. — Aus Schiller's Taucher (fordítás ma-

gyarra). — Der arme Greis. — Die Kartenspieler. — Die Heerde. — Michael Kohlhaas (fordítás magyarra). — Der Seifensieder. — Bild des Lebens. II.

Szabad dolgozatok: Ist die Kenntnis der deutschen Sprache nützlich? — Inhaltsangabe des ersten Gesanges von Hermann und Dorothea. — Erzählung einer Sage. — Hermann und Dorothea sind zu charakterisieren. — Die Fabel des Trauerspieles „Die Braut von Messina“. — Fabel von „Ödipus der König“. — Was ist Schicksal in der Tragödie? — Ist das Trauerspiel „Die Braut von Messina“ eine Schicksalstragödie? — Über den Chor in der Tragödie.

VIII. osztályban. Fordítások: Das Tal Tempe. — Fridrich Barbarossa. — Fortsetzung des vorigen. — Die Edelsteine. — Bruchstück aus Schiller. — Die Elster und die Nachtigall. — Die Macht des Feuers. — Die Trompete von Gravelotte.

Szabad dolgozatok: Goethes Leben und Werke, dem Vortrage nacherzählt. — Fabel der ersten drei Aufzüge Iphigeniens. — In was besteht Originalität? — Iphigenie ist zu charakterisieren. — Der Sturm. Freie Übersetzung einer Beschreibung, nach Petőfi. — Lessings Leben und Werke; dem Vortrage nacherzählt. — Der Schild des Achilleus und der des Aeneas. — Warum haben blos beschreibende Gedichte keinen wahren poetischen Wert?

3. Érettségi feladványok.

Magyar nyelven. a) A tanév elején tartott pótló- és ismétlővizsgálatokhoz: 1) Kisfaludy Károly, mint vigjátékiró. Értekezés. — 2) Az Anjouk érdemei Magyarországon. Történelmi tárgyalás. — 3) Földünk viszonya a naphoz és holdhoz. Értekezés.

A második feladványt kidolgozta 2 vizsgálandó, mindkettő elégségesen; a harmadikat kidolgozta 1 vizsgálandó szintén elégségesen.

b) Az évvégi rendszerinti vizsgálatokhoz: 1) Hunyadi János jellemzése. Történelmi dolgozat. — 2) Minő befolyása van a földrajzi viszonyoknak az emberi életre? Általános földr. értekezés. — 3) Mik a kellékei egy helyes szónoki beszédnek, tekintettel a szónok egyéniségére? Rhetorikai értekezés.

Az első feladványt kidolgozta 10 tanuló, és pedig 2 jelesen, 6 jól, 2 elégségesen; a másodikat 21 tanuló, jelesen 6, jól 9, elégségesen 5, elégtelenül 1; a harmadikat 3 tanuló közül 2 jelesen, 1 jól. — Jelesen dolgozott összesen 10, jól 16, elégségesen 7, elégtelenül 1 tanuló.

Német nyelven. a) A tanév elején tartott pótló- és ismétlővizsgálatokhoz: A régi és az új divat. Elbeszélés Bone Olvasókönyvének I. részéből.

A feladványt kidolgozta 3 vizsgálandó, és pedig jól 1, elégségesen 1 és elégtelenül 1.

b) Az évvégi rendszerinti vizsgálatokhoz: A leálezott kisér-tet. Elbeszélés Bone Olvasókönyvének I. részéből.

A feladványt kidolgozta 34 tanuló, és pedig 7 jelesen, 14 jól, 6 elég-ségesen, 7 elégtelenül.

Latin nyelven. a) A tanév elején tartott pótló- és ismétlő-vizsgálatokhoz: Mennyire volt elterjedve a görög nyelv a keresztény hit hirdetésekor.

A feladványt kidolgozta 3 vizsgálandó, és pedig 1 jól, 1 elégségesen és 1 elégtelenül.

b) Az évvégi rendszerinti vizsgálatokhoz: Mátyás király hadi fegyelme. Vagács olvasókönyv. 204. olvasmány.

A feladványt kidolgozta 34 tanuló, és pedig 8 jelesen, 20 jól, 5 elég-ségesen, 1 elégtelenül.

Görög nyelven. a) A tanév elején tartott pótló- és ismétlő-vizsgálatokhoz: Platon, Phaidon. Cap. I.

A feladványt kidolgozta 3 vizsgálandó, és pedig jól 2, elégségesen 1.

b) Az évvégi rendszerinti vizsgálatokhoz: Platon: Euthy-phronjából a 20-ik fejezet.

A feladványt kidolgozta 34 tanuló, és pedig 8 jelesen, 18 jól, 8 elég-ségesen.

Mennyiségtanból. a) A tanév elején tartott pótló- és ismétlő-vizsgálatokhoz: 1) Bizonyos összeg pénzt több személy közt akként oszt-tanak el, hogy az első 80 forintot, minden következő 4 forinttal kevesebbet s az utolsó 28 forintot kap. Hány személy részesül az osztályban s mekkora az egész összeg? — 2) Ismeretes egy háromszögnek mind a három oldala ($a=6$, $b=7$, $c=8$ m.); a háromszög három csúcspontjából három egymást egy pontban érintő gömb iratott. Kiszámítandó mindegyik gömb felülete és térfogata.

A feladványokon dolgozott 3 vizsgálandó, és pedig jól 2, elégségesen 1.

b) Az évvégi rendszerinti vizsgálatokhoz: 1) Hány év mulva lesz egy 5 perczentes 11 milliónyi forint kölcsön törlesztve, ha évenként 717,566 forint fordittatik a kamatok fizetésére és a kölcsön részleges törlesztésére? — 2) Azon háromoldalú hasábnak térfogata számítandó ki, melynek alapja $\alpha=52^{\circ} 16'$ és $\beta=87^{\circ} 20'$ -nyi szögekkel egy $r=5.8$ m.-nyi sugarú körbe iratott, és melynek oldaléle $d=9$ m. az alap felé $\delta=71^{\circ} 18' 13''$ -nyi szög alatt meghajlik.

A feladványokon dolgozott 34 tanuló, és pedig 10 jelesen, 10 jól, 13 elégségesen, 1 elégtelenül.

V.

Adatok az intézet történetéhez.**1) Az intézet beléletéhez.**

Változások a tanári karban. A kegyes-tanítórend kormánya a megelőző évben itt alkalmazva volt rendi tanárok közül áthelyezte Balácsi Józsefet Magyar-Óvárra házfőnöknék és gymnasiumi igazgatónak, Szántó Józsefet pedig Nagy-Károlyba gymnasiumi tanárnak s azon felül úgy intézkedett, hogy a rendi növendékek tanulmányi felügyelője, Szabó Ferencz, ki az előbbi évben rendes tanári minőségben teljes óraszámmal tanított, csak kisebb heti óraszámmal alkalmaztassék; ezért a távozók helyett tanárokkul ide rendelte Erdélyi Károlyt a nagy-kanizsai, Pakos Jánost a váci főgymnasiumtól és Schmidt Ágostont a magyar-óvári algymnasiumtól.

Első, alakuló ülését augusztus 28-án tartotta a tanártestület, melyben megválasztott gymnasiumi jegyzővé Pintér Kálmán, felosztattak a tantárgyak és osztályfőnökségek, kijelöltettek a szertárak és tanszerek gondozói, a rendkívüli tárgyak tanárai, megállapított az órarend és a tananyag módszeres beosztása.

A beírásokat augusztus utolsó három és szeptember első napján végeztük; ugyancsak szeptember 1-én tartottuk meg a tanévet megnyitó ünnepies *Veni Sancte*-t. A rendes előadásokat szeptember 3-án, a rendkívüli tárgyak tanítását pedig szeptember 9-én és 13-án kezdtük meg.

A tanítás tervében és menetében, az iskolai rend és fegyelem fenntartásában, valamint az időközi értekezletek megtartásában tanintézetünkénél mint eddig mindig, úgy most is irányadók voltak a nmlt. vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumnak rendeletei és a tankerületi kir. főigazgatóságnak utasításai.

A vallástani oktatás és a hitélet fölött az irányadó és ellenőrző vezetést és felügyeletet a megyés püspöknek, Peitler Antal József önmltóságának jobblétre szenderülte után mélt. és főtiszt. Neszedva István püspöki helynök úr gyakorolja nsg. és főtiszt. Bogyó Pál apátplébános úrnak, mint püspöki biztosnak, közvetítésével.

Nagy az a veszteség, a mely intézetünket a boldogult megyés püspöknek 1885. évi július 24-én történt elhunytával érte. Mint bőkezű főpap, atyai jóságú pártfogó s a tanuló ifjúságnak lelkes barátja, mindig élénken érdeklődött ő az intézet ügye iránt. Főlemelő bizalmával tüntette ki a tanárikart; szeretetének számos jelével halmozta el az ifjúságot; ő szentelte föl az iskolaépületet is, midőn a kiegészítés után 1861-ben használatba vétetett;

ugyanakkor alapította az intézethez kötött ösztöndíjat is. Ily férfinak elvesztése fölött méltán nagy és az idővel is csak alig enyhül a mi szomorúságunk is. Nyugodjanak békében porai; az örök világosság fényeskedjék lelkének; emléke, jó szelleme, maradjon velünk!

A róm. kath. vallású tanulók — a téli zord időszakot kivéve — minden köznapon az előadások előtt $7\frac{1}{2}$ órakor, vasárnapokon és ünnepeken pedig $8\frac{1}{2}$ órakor szent misét hallgatott; vasárnapokon a szent misét megelőzőleg, két csoportban, hitoktatást nyert; jelen volt az adventi és nagybójtai vasárnapok délutánjain tartott litániákon; a tanév folyamában ötször gyónt és áldozott; részt vett a keresztyáró és úrnapi körmenetekben és a farsangháromnapi szentségimádásban. A hétköznapi és vasárnapi szent misék alatt énekelt, ünnepeken pedig zenésmiséket adott elő az ifjúság ének- és zeneiskolája. A miseénekeknek épületes betéteit képezték az intézet felső két osztályába járó rendi növendékpapok külön énekkarának darabjai. Hogy a hétköznapi és vasárnapi miseénekek összhangzatosak, ajtatosságot emelők voltak, az nagyrészből az ének- és zeneiskola felügyelő vezetőjének, nt. Pintér Kálmán tanár úrnak érdeme, ki az énektanítást lelkes és lelkesítő buzgalommal irányította. A kiérdemelt elismeréssel adóznak e helyütt nt. Janny László tanár úrnak is, a ki a templomi éneket művészi orgonajátékával vezette. Birják mindketten önzetlen és díjtalan fáradozásaiknak méltó jutalmát a közelismerésben, a melyet méltán kivívtak.

A tanuló ifjúságnak más vallásfelekezeti része vallástanítást a saját felekezete lelkészétől nyert és szintén részt vett a saját vallása szerint való istentiszteletekben és vallásgyakorlatokban.

Ez évben is kegyelettel ünnepelte meg tanintézetünk tanári kara és tanuló ifjúsága október 4-én és november 19-én felséges apostoli királyunknak és királyasszonyunknak nevenapját, nemkülönbön koronáztatásának évfordulóját június 8-án.

Az iskolai rendszabályokat, a melyeket a felsőbb tanhatóság helybenhagyott és megerősített, két ízben olvastuk föl és tettük kellő értelmezéssel kötelezővé a tanuló ifjúságnak; első ízben a tanév elején szeptemberben, második ízben márczius hónapban.

Az év folytában történt fontosabb mozzanatok közül első helyen kell megemlítenünk a tankerületi kir. főigazgatónak, ngs. dr. Hóman Ottó úrnak hivatalos látogatását. November 27. 28. és 29. napjain át meglátogatta minden osztályban minden tanárnak előadásait, meghallgatta a tanulók feleleteit, átvizsgálta az írásbeli dolgozatokat és az osztálykönyveket, beható vizsgálat alá vette az intézet könyvtárait, szertárait, terméit, a fűlszerelést és bútorzatot. Deczember 2-án a tanárikarral tanácskozmányt tartott, előadta tapasztalatait és tanácsait. A tanulmányi és

fegyelmi állapotot illetőleg meglegedését fejezte ki; az anyagi szükségletek és fölszerelés pótlására több irányban utasításokat adott, közreműködését ígerte. Alaposan tájékozván magát az intézet állapota, szükségei, viszonyai felől, a létesíthető kívánalmak szorgalmazása, az intézet iránt szerzett érdemek méltánylása és a pártfogolás további fűntartása céljából látogatást tett a város és az egyházközség főbjeinél, az intézet nagylelkű pártfogóinál, jóltevőinél.

A tanárikar egyik tagjának, nt. Roch Gyula r. tanárnak november elejétől a II. időszak elejéig tartott betegsége helyettesítést tett szükségessé; a helyettesítést felsőbb jóváhagyás mellett a tanárkar többi tagjai végezték. Ezen egy esetnek kivételével semmi más nem zavarta a tanítás rendes menetét az egész éven át.

A mélyen érzett kegyelet sugallja, hogy e helyütt is megemlékezzünk az intézetnek a lefolyt évben elhunyt két nemeskeblű, munkára és áldozatra egyaránt kész, igaz pártfogójáról; b. e. Hornyik János akad. tag, tiszt. városi főjegyző az egyik, a ki október 8-án szenderült jobblétre — és dr. Kocsis József, orvos a másik, a kinek hűlt tetemeit december 24-én kísértük utolsó nyugvó helyére. Mindketten élénken érdeklődvén az ifjúság művelődésének ügye iránt az évek hosszú során át és még csak tavál is tevékeny részt vettek a pályaművek birálatában, hozzájárultak az érdeemesek jutalmazásához. Legyen poruknak könnyű a föld; legyen emlékük áldott!

Mind viselet, mind szorgalomra nézve kiváló társat veszített a tanuló ifjúság is Tóth Kálmán 7. osztálybeli tanulóban, a ki hosszas szenvedés után mindjárt az év elején, szeptember 4-én, hunyt el és — Pajduk István 5. oszt. tanulóban, a ki november 16-án rövid szenvedés után váratlanul vált meg az élettől. Mind a két jó társnak temetésén testületileg jelent meg az ifjúság s megkoszorúzott koporsójuk fölött elzengett gyászdallal vett tőlük búcsút. Őrizze emléküket a szeretet!

Az évvégi nyilvános vizsgálatok. Május hó 27-én tartottuk az intézeti épület udvarán nagy számú, diszes közönség jelenlétében az ének- és zenevizsgálatot szavalatokkal kapcsolatban. A vizsgálat műsora volt: 1) Induló. Szabados Gézától. Előadta a főgymnasiumi zenekar. — 2) Talpra magyar. Huberttól. Előadta a kegyesrendi növendékpapok énekara. — 3) Csalán. Tompától. Szavalta Reichrath József, 6. oszt. tanuló. — 4) Ouverture a „Költő és paraszt“-ból. Suppétól. Előadta a főgymn. zenekar. — 5) A hamis tanú. Aranytól. Szavalta Erdélyi Gyula, k. r. n. p., 8. oszt. tanuló. — 6) Finale Weber „Euryanthe“ cz. dalművéből. Zenekiséret mellett előadta a főgymn. vegyes énekkar. — 7) Rab asszony. Kiss Józseftől. Szavalta Gallia Béla, 7. oszt. tanuló. — 8) Népdalok. Zenekiséret mellett előadta a főgymn. vegyes énekkar. — 9) Alkalmi beszéd. Tartotta Hajagos Illés, 8. oszt. tanuló. —

10) Induló. Előadja a főgymn. zenekar. -- A zenét és éneket vezette Szabados Géza, főgymn. ének- és zenetanár.

Ugyanekkor, az igazgatónak az „Alkalmi beszéd“-re mondott serkentő szavai után hirdettetett ki az idei pályázatok eredménye, a melyről a jelentés alább olvasható.

Az osztályvizsgálatok a róm. kath. vallástani vizsgálatokkal vetk kezdetöket; ezeket nsgs és főtiszt. Bogyó Pál, apát-plébános, püspöki biztos úr, jelenlétében június 11-én tartottuk meg. — A többi rendes tantárgyból a vizsgálatok a felsőbb osztályokban három, az alsókban két szakcsoportban június 15-étől 23-áig, a rendkívüli tantárgyakból pedig a közbeeső vasárnapok délelőttjein és június 16-án délután tartattak meg.

A 8. osztály évváró vizsgálatai az érettségi vizsgálatokra való tekintetből május hó 4. 6. 8. 10. és 12. napjain tartattak. Ezen osztály hittani vizsgálatain is jelen volt nsgs és főtiszt. Bogyó Pál püspöki biztos úr.

Június 17. 18. és 19. napjain voltak a magántanulók vizsgálatai

Érettségi vizsgálatot e tanévben 3 ízben tartott az intézet, és pedig szeptemberben és decemberben a tankerületi kir. főigazgató úr intézkedése szerint a pótló, javító és ismétlő érettségi vizsgálatokat, írásbelileg szeptember 1. 2. 3. 4. és 5. napján, szóbelileg szeptember 7-én és december 1-én, — az év végén a rendszerinti érettségi vizsgálatokat írásbelileg május hó 15. 16. 17. 18. és 19. napjain, szóbelileg június 2. 3. 4. és 5. napjain. — Mind a háromrendbeli vizsgálatokon a tankerület kir. főigazgatója, dr. Hóman Ottó önagysága elnökölt. — E vizsgálatok eredményét a statisztikai kimutatások között közöljük.

Az iskolai évet ünnepies „De Deum“-mal június 29-én fejezzük be. Ekkor osztatnak ki az osztályfőnökök által a bizonyítványok, az igazgató által a jutalmak

2) Az intézet külső viszonyaihoz.

Adományozások, jótevők. A méltányló elismerésnek és az áldozatkész adakozásnak ritka példáját nyilik alkalmunk évkönyveinkbe jegyezni és ezt az alkalmat édes örömmel használjuk fel arra, hogy a nemeslelkű adományozók iránt tartozó köszönetünknek legalább egy részét e helyütt is leróhassuk. A lefolyt évben kétrendbeli újabb adománnyal gyarapodott az intézeti alapítványok száma; az egyiket nsgs Kisfaludi Liphay Pál, Kecskemét alsó kerületének országgyűlési képviselője hozta az intézetnek, midőn 400 frtnyi alapítványt tett, hogy annak évi kamatja az intézethez kötve jó tanulók jutalomdíjául szolgáljon; — a másikat özv. Zimmermann Józsefné, született Minke Terézia úrnő nyújtotta, midőn hasonló célra 50 frtot tőkésített.

Az alapítványnak messzire kiható jelentősége késztet bennünket arra, hogy félretéve minden melléktekintetet, közöljük az alapítólevél teljes szövegét: „Alulirott Kisfaludi Liphay Pál, mindazon intézményeket, mozzanatokot és buzgó törekvéseket, melyek helyi közművelődésünk előmozdítására, mint tényezők, hivatva vannak, élénk figyelemmel kísérve és méltányolva, — minthogy egyfelől ily hatékony tényezőkül általában közoktatási intézeteinket, — s középiskoláinkat különösen városunk magasabb szellemi és erkülesi fejlődése- és művelődésének alapvető intézeteiként vélem fölismerni; — s mivel másrésről az oly kitűnő szellemben vezetett kecskeméti róm. kath. főgymnázium támogatásával a helybeli közoktatásiügynök, bár szerény, de önzetlen jó indulattal nyújtott áldozatot hozni buzgó óhajjtásom; — s végre mert ezen főgymnasium iránt, melyben immár két gyermekem nyer gondos nevelést s szerzi erkülesi és tudományos képzésének alapjait s jövő előhaladásának föltételeit — mint apa is hálás elismerésre vagyok kötelezve: mindczeknél fogva én alulirott Kisfaludi Liphay Pál, a főtisztelendő kegyesrend vezetése alatt álló helybeli római katolikus főgymnasiumnál örök alapítványnul, közoktatási czélből 400, azaz négyszáz, osztrák értékű forint tőkét ezenel készpénzben följánlok, leteszek és átadok a következő rendeléssel, úgymint: a) a letett tőke „Kisfaludi Liphay Pál-alapítvány“ nevet visel; — b) az alapítvány mint tőke gyümölesöztetvén, az esedékes kamatok évenként kecskeméti születésű, szegénysorsú, jóerkülesű és jeles előmenetelű ifjak segélyezésére fordíttassanak; — c) ezen évi segélyben egy vagy több ifjú is részesíthető az adott körülmények s a főtisztelendő tanárikar belátása és intézkedése szerint; — d) az évi segélyt az arra érdemesnek a főtiszt. tanárikar itéli oda s ha abban egyszerre több ifjú részesíttetnék, a részesülési arányt is ugyanazon testület állapítja meg, kinek e tekintetben már életemben is teljes rendelkezési jogot engedek s magamnak semmi hozzászólási, avagy megkérdeztetési jogot föm nem tartok; — e) nem ellenzem azt sem, hogy az alapítványi kamat esetenként, — ha a viszonyokhoz képest szükségesnek avagy czélszerűnek találtatnék, — részben vagy egészben pályaművek jutalmazására fordíttassék, de a föntebbi b) pont rendelkezése itt is szem előtt tartandó. — Mely kegyeletes érzülettel s önzetlen szívet tett alapítványomat és adományomat viszont jóakarattal elfogadtatni kérem; s a jelen alapítványi okirat átadása és elfogadása egyszersemind az alapítványi tőke lefizetésének igazolásául szolgáland. Miről ezen közjegyzői okirat felvétellett. általam a fölnek felolvastatott s akaratóval egyezőnek nyilvánítatván, aláíratott. Kecskeméten, 1885. évi augusztus 19. napján. Kisfaludi Liphay Pál m. k., Dömötör Sándor m. k. kir. közjegyző. — Átvettem 1885. évi augusztus 21. napján Tóth Antal m. k. a róm. kath. főgymn. igazgatója“.

Alkalmat veszünk e helyütt arra is, hogy mélyen érzett köszönetet

tolmácsoljunk mind az intézetnek, mind a lelkesen pártfogolt ifjúságnak nevében a fönnebb megnevezett két adományozón kívül tanintézetünk többi nagylelkű jóltevőinek is, a kiknek neveit és adományait az alább következő czímek alatt közöljük.

3) Fontosabb ügyiratok, rendeletek, utasítások.

1885. aug. 3. 20,062. min. sz. Oly tanulók, kik egy vagy több tantárgyból vizsgálatot nem tesznek, nem osztályozandók.

1885. aug. 20. 20,018. min. sz. Az egészségtan az ország minden középiskolájában tanítandó lesz; egészségtan-tanárok okleveles orvosok lesznek, a kiknek feladatuk lesz az iskolának és a tanulóknak egészségi ellenőrzése.

1885. aug. 27. 9968. vár. tan. sz. Kecskemét város bel- és külterületének térképeiből a tek. városi tanács 3—3 példányt ajándékoz az intézetnek.

1885. decz. 12. 49,224. min. sz. Az izraelita tanulóknak a szombatnapi rajzolás és szépírás alól való fölmentésének módozatairól.

1885. decz. 12. 44,870. min. sz. A vallás és közoktatásügyi miniszter a rendelkezése és vezetése alatt álló középiskolákban a testgyakorlás, mértanirajz technikai része és a szépírás tanulása alól való fölmentés jogát a középiskolai igazgatókra, illetőleg a tankerületi főigazgatókra ruházza.

1886. jan. 24. 40. egyháztan. sz. A főgynasiumhoz az egyháztanács bennlakó iskolaszolgát, pedellust és kiségitő szolgát alkalmaz.

1886. jan. 26. 458. min. sz. A közoktatás állapotáról szóló XIV. jelentés két füzete és az orsz. tanítói nyugdíj- és gyámalap 1884. évi állapotának kimutatása küldetik.

1886. febr. 1. 72. egyh. főgond. sz. Az intézethez pedellus neveztetik ki.

1886. márcz. 22. 12,5000. min. sz. Az izraelita tanulóknak a szombatnapi rajzolás és szépírás alól való mentességét kérelmező folyamodványoknak kellékeiről.

1886. márcz. 27. 43,451/85. min. sz. Az érettségi vizsgálatoknál kövendő, szigorúan az „Utasítás“-hoz alkalmazkodó eljárás iránt intézkedés.

4) Könyvtárak.

A) A tanári könyvtár részére:

a) Beszerezettek: a „Magyar Nyelvőr“, az „Országos tanár-egyesületi Közlöny“, a „Századok“, a „Figyelő“, az „Egyetemes philologiai közlöny“, a „Földrajzi közlemények“ czimű folyóiratok, a „Közoktatás“ czimű egyetemes tanügyi közlöny. Verédy, „Pædagogiai encyclopaedia (befejezőleg). Thierry, Alarik. Taine, „Az angol irodalom története“. V. Meyer, „Conversations-Lexicon“. I. II. „Az osztrák-magyar monarchia írásban és képben“ (14 füzet). Klapka György, „Emlékeimből“. „Magyar történelmi életrajzok“,

II. 1—4. Carthry, „Anglia története korunkban“, I. Dante-Szász, „A pokol“. Katzler, „Völkerkunde“, I. Könncke, „Bilderatlas zu der deutschen National-litteratur“. Roder, „Nagy Biblia“. Bartal-Malmosi, „Alaktan“, és „Gyakorló-könyv“ az Alaktanhoz. Szinnyi, „Magyar nyelvtan“, I. Salamon, „Budapest tört.“ I.—III. Allgemeine Naturkunde, I. II. Naturfreund. Häuselmann, Stylarten. Hunfalvy, Magyarország. Sallustius. Ovidius. Tafferner, Szinharmonia. Ranke, Der Mensch, I. Deharbe-Répassy, A római kath. káté értelmezése, I—V. (befejezett.) Bódogh, A magyar gyorsírás tankönyve, I. rész. Lieszkovszky J., Nádasdy, Frangepán és Zrinyi a vérpadon, 1671. Magyarország tiszti Czim- és névtára, 1886.

b) Befolyt ajándékok: A magyar tud. Akadémia részéről: Emlékbeszéd (III. 4—10. IV. 1.). Akadémiai értesítő (1886. 1. 5—8.). Archaeologiai értesítő (V. 4. 5.). Mathemat. és természettudom. értesítő (III. 8. 9. IV. 1—7.). Nyelv- és széptud. értek. (XII. 6—12. XIII. 2—6. 8.). Társad. értek. (VII. 10. VIII. 1—6. 8.). Történelmi értek. (XII. 3. 6. 8—10. XIII. 1—3.). Math. értek. (XI. 10. XII. 1—11.). Természettud. értek. (XIV. 9. XV. 1—19.). Math. és természettud. értek. (XX. 1—5. XXI. 1.). Nyelvtud. közlemények (XIX. 2. 3., XX. 1.). Nyelvemléktár XIII. Kőrösi Csoma Sándor, Dr. Duka Tivadartól. Halász Ignác, Svéd-lapp nyelv. Wlassics Gy., A bűnkisérlet és a bevégzett bűncselekmény, I. Fejérpataky L., Magyar városok régi számadás könyvei. Majláth Béla, A szónyi béke okmánytára. Thaly Kálmán, A székesi gróf Beresényi-család. Fejérpataky L., A kir. cancellaria az Arpádok korában. B. Nyáry Albert, A heraldika vezérfonala. Dankó József, A francia könyvdisz a renaissance korában. Szentkláray Jenő, A dunai hajóhadak története. Math. Florianus, Chronica Minora. Szilágyi S., A linzi béke okirattára. Archaeologiai közlemények, XIV. Velics-Kammerer, Magyarországi török kincstári defterek. Irodalomtörténeti emlékek, I. Régi Magyar költők tára, V. Hellebrant Arpád, A m. tud. akadémia könyvtárában levő ősnymtatványoknak jegyzéke.

A kolosvári egyet. részéről: Almanach 1884/5. Acta regiae scient. Univers. Claudiopol. 1884—5. II. III. 1885—6. I. Tanrend 1885/6. mindkét felére és 1886/7. első felére.

A pozs. jogakadémia részéről: 1885/6. második felére tanrend.

A József-műegyetem részéről: Megnyitó beszéd 1884- és 1885-ben. Programm 1885—86-ra.

A nagymélt. vallás- és közokt.-ügyi miniszterium ajándéka: A vallás- és közoktatási miniszternek a közoktatás állapotáról szóló és az országgyűlés elé terjesztett XIV. jelentése. 1. 2. füzet. — A vallás- és közoktatásügyi miniszt. az országos tanítói nyugdíj- és gyámalap 1884. évi állapotáról szóló jelentése.

Az 1885. ált. kiállítás orsz. bizottsága részéről: A Balkán-félsziget némely országainak és tartományainak közgazdasági viszonyai. Általános katalógus. A keleti pavillon katal. A hizott sertések katal. A lókiállítás katal. A tenyészjuhok katal. Gyümölcs- és zöldség-katal. Nevelési, közokt. és iparokt. katal. Bányászati, kohászati, földtani katal. Nyári virág- és zöldség-katal. Komló- és árpa-katal. Tenyészsertések katal. Nemzetközi oszt. katal. Kitüntettettek katal. Munkakiállítás katal. Sorsjátékbeli nyereménytárgyak jegyzéke. Kiállítási kalauz. Kiállítási útmutató. Erdészeti, erdészeti szakoktatás és vadászat részletes katal. Második tavaszi virág-, gyümölcs- és zöldség-kiállítás katal. Magyarország pénzintézetei.

A földtani intézet részéről: A földtani intézet kiállítás-tárgyai.

Az orsz. régészeti és embertani társulat részéről: Évkönyv 1879—1885.

Mlt. Horváth Döme kir. táblai tanácselnök úr részéről: Közhasznú esmeretek tára, 12 köt. Újabbkori esmeretek tára, 6 k. Julian Schmidt, Geschichte der französ. Litteratur seit Ludwig XVI. 1774. 2 Bände. Julian Schmidt, Schiller und seine Zeitgenossen. Jelenkor 1 köt. Kazinczy Ferencz levelezése Kisfaludy Károlylyal és annak körével. Kazinczy és Guzmics Iz. levelezése. Kazinczy-féle levelek és jegyzetek kéziratban. Kazinczy Ferencz levelezése Berzsenyi Dániellel. Zádor György levelezése Kazinczy Ferenczessel. Tanév-megnyitó beszéd a m. kir. budapesti tudományegyet. 1884. Acta reg. scient. Univers. hung. Budapest. Anni 1884—85. I. II. A budapesti m. k. tudományegyetem története, Dr. Pauler Tivadartól. I. köt. 1—3. f. Dr. Márki József Lucanus Fárzaliája.

50 frt erejéig könyvkötések szintén mélt. Horváth D. úr részéről.

Föt. Pollák Ede, érdemesült intézeti igazgató és kegyesr. kormánysegéd úr 10 frtot adományozott a könyvtárnak, melyen magyar classicusok fognak antiquarice vétetni.

Szerzők ajándékai: Dr. Bihari Péter, Embertan (a) Testtan; b) Lélektan); Logika. — Schlatter Alfréd, Lélektan. — Kovalik János, A római adoptatio.

Czégek ajándékai. Eggenberger-czég: Thomé-Borbás, Növényország tan-könyve. Mauritz Rezsó, Közönséges számtan. Pirschala Imre, Latin stílusgyakorlatok. Polgár György, Szócsoportok Homerosból. Mauritz Rezsó, Általános számtan. Dr. Dengi János, Magyar verstan. Dr. Dengi János, Költői olvasmányok az V. oszt. számára. Dr. Dengi János, Szerkesztéstan. Dr. Csengeri János, Homeros Iliasa. Joly H. Philosophiai propaedeutika. Dr. Szamosi János, Szemelvények Platón műveiből. — Lampel-czég: Ihász-Barbarics, Magyar nyelvtan. Tomor-Várady, Magyar Olvasókönyv. — Hennieke-czég (Győr): Vagács-Schiebinger, Latin irályképző gyakorlatok. — Franklin-Társulat: Négyesy László, Magyar verstan. Varga Ottó, A magyarok történelme. Hoffmann Mór, Magyar nyelvtan. Góbi Imre, Magyar irálytan. Kis Livius I. füzeté.

B) Ifjúsági könyvtár.

Az iskolai év folytán az ifjúsági könyvtár a következő művekkel gyarapodott:

a) Ajándékok: mélt. Horváth Döme úrtól: a „Figyelő“ XIX. és XX. kötete; a „Magyar Helikon“-ból 11 füzet; dr. Fésűs Gy. „Kortársaink“ 6—7. füzet; Endródi S. „Magyar hölgyek életrajzai“ 1 füzet; „Fárvázia vagy: Polgárharcz“. Ford. Márki József 1 kötet.

Dolinay Gyulától: „Történelmi arczképesarnok“ (diszkötés), 1 kötet; „Hasznos Mulattató“. I. 4. füzet.

P. K.-tól: dr. Csánky Dezső „Rajzok Mátyás király korából“ 1 kötet; „A színész“ 1 füzet.

Erszényes I.-tól: Birchpfeifer K. „Halott rabló“ 1 kötet.

Kummergruber K. 2. oszt. tanulótól: Andersen Meséi“ 1 kötet; Kazal Zs. 2. oszt. tanulótól: 1 kötet; Weszelovszky L. 2. o. tanulótól: Lamb K. M. „Shakspeare-mesék“ 1 kötet; Dömötör S. 2. o. tan. Robinson Cr. 1 kötet. Összesen 10 kötet és 20 füzet, 18 frt 60 kr. értékben.

b) Szerezettek: Cox „Görög regék“ 3 füzet; Jókai „Még egy csokrot“ 1 kötet; Bulwer „Letzten Tage von Pompeji“ 1 kötet; Musaeus „Voksmärchen“ 1 köt.; Roth „Stanley's Reise“ 1 köt.; Hauff's „Märchen“ 1 köt.; Andersen „Märchen“ 1 köt.; Chamisso „Peter Schlemihl“ 1 köt.; Fouqué „Undine“ 1 köt.; Bern „Deutsche Lyrik“ 1 köt.; Greguss Ágost „A balladáról és egyéb tanulmányok“ 1 köt. — Összesen 10 kötet és 3 füzet, 14 frt 46 kr. ért.

Az ifj. könyvtár bevétele volt: 35 frt 98 kr.

„ „ „ „ kiadása volt: 31 „ 12 „

Maradék: 4 frt 86 kr.

Az 1885—86. tanévben szaporulat: 20 kötet és 23 füzet.

C) A segélyzö-alap könyvtára részére.

Vétetett . . . . . 30 mű 66 kötetben 70 frt 93 kr. ért.

Kötésre fordítatott . . . . . 14 „ 40 „ „

Összesen: 85 frt 33 kr. ért.

Az 1884—85. állomány 93 mű 172 kötetben 228 „ 32 „ ért.

Az összes állomány 123 mű 238 kötetben 313 frt 65 kr. ért.

5) Szertárak.

a) Természettani szertár. E tanév folyamán szertárunk új helyiséget nyert benyilóval a rajzoló terembe, mely egyszersmind előadó teremül is használtatik. — Gyarapodott a szertár a) ajándékozás útján: A Felolvasó Társaság e célra szánt 20 frt 82 krnyi ajándékából szereztettek: engedelmes kút esővekkal, bűvös kancsó, bűvös palaczk 5 folyadékra, bura

a hólyagrepesztésre gummi lappal üvegből, bura üveg- és hólyagrepesztésre rézből. Sárgay Antal tanár ajándékozott egy lopót, bűvös kannát, érverőt, 5 üveg-labdát és 3 kaucsuk gömböt a légszivattyú alá. — b) Szerezettek: bűvös tölesér, Tantalus pohara, villanyos dob, villanyos megosztó készülék, telephon sodronnyal, röperómű hajtó-szija, kaucsuk-palaczk, 2 drb. mikrofon, egy hordozó, 4 féle gázégető, időmutató házikó és zarándok, gázolingáz-készülék, tüstáviró commutátorral, az inductio-készülék kicseréltetett, voltameter, érenysodronyok, gőzporló, 3 ágú osztócsap, higanyos üvegesése, egy nagy pohár, rézcsigák, fatalpacskák, szerszám-darabok, ezeken kívül több hibás eszköz kijavíttatott.

Az újabb beszerzésekkel együtt van jelenleg a szertárban:

1. az általános tulajdonságok és erők tanához	6 készülék,	8 drb,	17·50 frt ért.;
2. az általános mechanikához	44	„ 99	„ 510·30 „ „
3. a cseppfolyósok mechanikájához	22	„ 43	„ 244·30 „ „
4. a légneműek „	44	„ 64	„ 383·13 „ „
5. a rezgés- és hangtanhoz	17	„ 39	„ 153·00 „ „
6. a hőtanhoz	29	„ 66	„ 235·90 „ „
7. a fénytanzhoz	55	„ 121	„ 448·64 „ „
8. a delejességhez	6	„ 26	„ 23·20 „ „
9. a dörzs- és légköri villanyosságához	36	„ 69	„ 303·04 „ „
10. a galván villanyosságához	41	„ 89	„ 779·20 „ „
11. bútorzat	—	„ ?	„ 183·60 „ „
	<hr/>		
	összesen: 303 készülék, 624 drb, 3281·81 frt ért.		

b) A vegytani szertár részére, a mely megnagyobbított és kipa- doztatott, szereztettek: tábla-mérleg, dugaszok, vegyszertartók, két nagy üvegpalaczk, kísérleti szerek és anyagok.

c) A természetrajzi szertár részére szereztettek: nagy üvegszek- rény ásványoknak és polczok szárított növényeknek. — Ajándékoztattak: a szab. osztr. magy. államvaspálya társaságtól 50 db. oraviczai ásvány, t. Vágó Imre úrtól egy db. Hommarus marinus.

d) Érem- és pénzgyűjteményünk gyarapításához járultak a lefolyt tanévben: mlt. Horváth Döme kir. táblai tanácselnök úr 1 db. aranypénzzel; ft. Hanusz István főreáliskolai tanár úr 1 db. rézpénzzel; ft. Illésházy János kegyesrendi házfőnök úr 2 db. rézpénzzel; egy valaki 2 db. ezüst- és 2 db. réz- pénzzel; nt. Pakos János tanár úr 1 db. ezüstpénzzel; Deutsch Alfréd VIII. o. t. 15 db. rézpénzzel; Kovács Gergely VIII. o. t. 3 db. rézpénzzel; Nagy Ferencz k. r. növ. pap VIII. o. t. 1 db. rézpénzzel; Rothen János VIII. o. t. 1 db. ezüst pénz- zel; Szlávnics György k. r. n. p. VIII. o. t. 8 db. ezüst- és 17 db. rézpénzzel; Jan- kovics Dömötör V. o. t. 1 db. rézpénzzel; Szabó Gyula IV. o. t. 15 db. ezüst- és

52 db. rézpénzzel; Anlauf Ernő III. o. t. 1 db. ezüstpénzzel; Balanescu Vazul I. o. t. 1 db. régi bankjeggyel; Bencsik Antal I. o. t. 2 db. régi bankjeggyel; Berta József I. o. t. 1 db. rézpénz- és 2 db. régi bankjeggyel; Dubez Mihály 2 db. régi bankjegy- és 1 db. emlékéremmel; Hanover Béla I. o. t. 2 db. rézpénzzel; Hévízi István I. o. t. 1 db. emlékéremmel; Kozacsek József I. o. t. 1 db. emlékéremmel; Mlinek Zsigmond I. o. t. 1 db. rézpénzzel; Salamon Henrik I. o. t. 1 db. emlékéremmel; Schmidt Zoltán I. o. t. 2 db. rézpénzzel; Szili Imre I. o. t. 1 db. régi bankjeggyel; Törteli József I. o. t. 2 db. régi bankjeggyel; Virág József I. o. t. 1 db. ezüst- és 1 db. rézpénzzel.

Érem- és pénzgyűjteményünk a tanév végén áll 955 db. ércpénzből s éremből és 58 db. bankjegyből.

e) Térkép-gyűjtemény. A tekintetes városi tanács ajándékából birja intézetünk Kecskemét sz. k. városnak 3, valamint határának is 3, összesen 6 db. térképét. Vétel útján szereztetett: Gönczi, Az osztrák-magyar monarchia fali abrosza. — Magyarország megyéinek térképe I. II. — 15 db. térkép kiselejteítése után van az intézetnek 69 db. fali térképe, 18 db. kézi atlasza, 9 db. földrajzi- és történelmi képe, 5 db. ég- és földgolyója.

f) A rajziskola termébe mélt. Horváth Döme kir. táblai tanácselnök úr b. e. Horváth Cyrillnek olajba festett aranykeretes arczképét ajándékozta. — Szereztetett I. Häuselman, Stilarten des Ornamentes, 36 lap; és javított a rajzszekrény.

g) Zeneszertár. Az ének- és zeneiskola szükségleteire a n. érdemű r. kath. egyházközség ez évben is 50 frtot utalványozott. Ez összegből beszereztetett: 3 hegedűvonó, egy violavonó, vonószőr, hegedűlábak, hangjegypapír, húrok hegedűre, cellora és nagybögőre, 24 db. hangjegykönyv, Zsaskovszky „Egri dalnok” 5 füzet. Nevezett tárgyakra fordított összeg 47 frt 48 kr. A gymnasium költségén a harmonium megjavított és reá egy új védőtok készítettett.

Tek. dr. Tassy Pál jogakadémiai tanár és főgymnasiumi gondnok úr szivességéből a szertár egy fuvolával szaporodott.

Az újabb beszerzésekkel együtt a szertárban van jelenleg összesen a) zene- és énekdarab 301, b) hangszer 16 drb.

6) Önképző-kör.

A felsőbb osztályok tanulóiból alakult Önképző-kör a jelen tanévben is kielégítő eredménnyel működött. Tagjainak száma 60, és pedig: rendes tag a 7. és 8. osztályból 28, bejáró tag az 5. és 6. osztályból 32. Az utóbbiak csupán szavalatokkal léphettek föl; de kivételesen a vezető tanár engedélyével a szorgalmasabb tanulók munkálatokat is nyújthattak be.

Az október 3-án tartott alakuló gyűlésen a kör tisztviselői következőleg vá-

lasztattak meg: elnök Hajagos Illés 8. oszt. tan., jegyző Reichrath Miklós 8. o. t., pénztáros Szabó Imre 8. o. t., könyvtáros Kovács Gergely 8. o. t., aljegyzők Gallia Béla és Pálffy Endre 7. o. tanulók, alkönyvtáros Lágyi József 7. o. t.

Az alakuló gyűléssel együtt volt 3 nagygyűlés és 14 rendes gyűlés. A rendes gyűlések tárgyát az elfogadott dolgozatok és ezek bírálatainak fölolvastatása, szavaltok és rögtönzött bírálatok képezték.

A 3 elnöki beszéden kívül elfogadtatott és fölolvastatott 28 dolgozat, és pedig: 9 értekezés, 6 aesth. dolgozat és ismertetés, 8 költemény, 8 elbeszélés és rajz. — Szavalt 28 tanuló 48 darabot 54-szer; dicséretes szavalt volt 5, elismerésre méltó 17, egyszerű 32.

A dolgozatokban dicséretre méltó buzgalmat fejtettek ki: Hajagos Illés, Reichrath Miklós, Fischer László 8., Gallia Béla 7. és Honthy István 6. o. tanulók. Buzgó szavaltok voltak: Bernfeld Izsák, Szabados Dezső 8., Gallia Béla, Bleyer Arnold, Pálffy Endre 7., és Reichrath József 6. o. tanulók.

Anyagi helyzetéhez mérten az Önképző-kör pályadíjakat is tűzött ki; a) mult évről fennmaradt 1 db. aranyat egy költői elbeszélésre; b) 3 frtot Vörösmarty „Az élő szobor“ cz. költeményének aesth. fejtegetésére; c) 3 frtot műfordításra németből; d) 3 frtot egy buzdító beszédre. Az első pályázatra beadott két költemény közül egyik sem ütötte meg a mértéket. A második pályadíjat Bleyer Arnold 7. o. t. nyerte el. A műfordításra kitűzött díj szintén Bleyer Arnoldé lett. A negyedik pályázat nyertese Gallia Béla 7. o. t., Honthy István 6. o. t. dolgozata pedig dicséretben részesült.

Az Önképző-kör pénztári állapota a következő: bevétel 50 frt 50 kr.; kiadás 49 frt 38 kr.; maradék 1 frt 12 kr., egy db. arany és egy takarékpénztári könyv 34 frt 23 krról.

A könyvtár szaporodott 28 kötettel és 3 folyóirattal. Ajándék útján: Erdélyi Károly tanár úrtól 5 k., Ring Józseftől 1 k., Szabados Dezsőtől 2 k., Kovács Gergelytől 1 k., Stein Miksától 2 k., Hajagos Illéstől a „Képes Családi L.“ egy évfolyama, Deutsch Alfréd-től 1 k., Geday Józseftől 6 köt. Vétel útján szereztetett 10 mű 10 kötetben. Ezekon kívül a kör járatta a „Hasznos Mulattató“, „Család és Iskola“ és a „Magyar Ifjúság“ cz. ifjúsági folyóiratokat. A kör könyvtára jelenleg 151 kötetből áll.

7) Jelentés az 1885/6. tanévre kitűzött pályázatok ügyéről.

I. A kecskeméti városi tanácstól alapított „Széchenyi-díj“-ra (30 frt), melyért csupán kecskeméti születésű tanulók versenyezhettek, ki volt tűzve a következő magyar történelmi kérdés: „A török hódoltság alapokai és jellege Magyarországon“. Bíráloi voltak: Kovács József kir. törvényszéki bíró, id. Tóth István városi tanácsnok, dr. Tassy Pál jogakadémiai, Való Mihály és Nyilassy Károly főgymnasiumi tanár urak.

A kitűzött jutalmat Gallia Béla 7. oszt. tanuló nyerte el. Hajagos Illés 8. oszt. tanulónak dolgozata pedig Dömötör Sándor kir. közjegyző és dr. Tassy Pál urak szivességéből 2 drb arannyal jutalmaztatott.

II. A kecskeméti Kaszinó 20 frt jutalmat tűzött ki egy tört. beszélyre. Tárgya volt „Nápolyi Johanna“. A határidőre csak egy pályamű érkezett be, melyet a bírálók, Dömötör Sándor kir. közjegyző, Gyenes István árvaszéki ülnök, Kovács István telekkönyvvezető, Pintér Kálmán és Erdélyi Károly főgymn. tanár urak, a szerkezetet és jellemzést illető némi kifogások fölemlítésével, a jutalomra érdemesnek ítélték.

Szerzője: Mezey Imre, k. r. n. p., 7. oszt. tanuló.

III. A néhai Zsiga Alajos kegyesr. áldozópap és tanár által alapított úgynevezett „Zsiga-díj“-ra (24 frt) ez a tétel volt kitűzve: „A ki a Gondviselésben nem kételkedik, az előtt minden egyéb kétely elveszti kinzó fontosságát“. Eötvös. Bírálói voltak: Bogoss Endre kir. törvényszéki bíró, Dömötör Sándor kir. közjegyző, Való Mihály és Szabó Ferencz főgymn. tanár urak, kik a beérkezett két dolgozatot egyforma értékűnek találták, s így a jutalom a kettő közt megosztatott.

Szerzőik: Schandl Miklós, k. r. n. p., 8. oszt. tanuló és Kovács Gyula, k. r. n. p., 8. oszt. tanuló.

IV. Aesthetikai dolgozatul ki volt tűzve: Vörösmarty „Eger“ czimű kis eposzának fejtegetése és magyarázata. A benyújtott két dolgozatnak bírálói voltak: S. Kovács József kir. járásbíró, Horváth Béla kir. ügyész, Pintér Kálmán és Erdélyi Károly főgymn. tanár urak, kik mind a két művet jutalomra méltónak ítélték. A jutalmakat mélt. Horváth Döme, kir. táblai tanácselnök úr aljánlotta föl.

Az első jutalmat, vagyis 3 drb aranyat, Fischer László, 8. oszt. tanuló, a másodikat egy drb aranyat, Kiss Pál, k. r. n. p., 8. oszt. tanuló nyerte.

V. A költői dolgozatul beérkezett két pályamű figyelembe vehető nem volt.

VI. Műfordításra latinból kijelöltetett: Catallusnak „Ad se ipsum“ cz. elégiája. A beérkezett négy dolgozatot megbírálták: Fekete István városi tanácsos, Domokos Boldizsár ügyvéd, Való Mihály és Merényi Lajos tanár urak, s kettőt figyelembe nem vehetőnek, kettőt pedig mélt. Horváth Döme úr szivességéből néh. Horváth Cyrill emlékére följánlott egy-egy drb arannyal jutalmazandónak ítélték.

Szerzőik: Kutscheira Mihály, 8. oszt. tanuló és Dótisz István, k. r. n. p., 7. oszt. tanuló.

VII. Matematikai dolgozatul ki volt tűzve: „A láncztörtek elmélete és alkalmazása“. Beadatott 3 dolgozat, melyeket a bírálók: Zimay Károly ügyvéd, Szegedi György városi kapitány, Kovács István telekkönyvvezető, Szabó Ferencz és Keesenovics Pál főgymn. tanár urak jutalomra méltóknak

ítéltek, és pedig a legjobbat Gyenes István árvaszéki ülnök, Domokos Boldizsár és Szegedi György urak szivességéből három, a másodikat Fekete István és Tóth László urak szivességéből két, a harmadikat Zimay Károly úr szivességéből egy drb aranyra.

Az első jutalmat Suták József, k. r. n. p., 8. oszt. tanuló, a másodikat Priváry József, k. r. n. p., 7. oszt. tanuló, a harmadikat Schandl Miklós, k. r. n. p., 8. o. tanuló nyerte.

8) Ösztöndíjak, jutalmak, segélyezések.

Cherrier Miklós-féle, családi alapítványt (200 frt) élvez Cherrier János 1. oszt. tanuló.

A nmlt. m. kir. pénzügyminiszter adományozásából évi 100 frt ösztöndíjat kap Tóth János 6. oszt. tanuló.

B. e. Peitler Antal, volt vácezi püspök, ösztöndíját (48 frt) Gudra Gyula 4. oszt. tanuló élvezi.

B. e. Hoffman János, néhai kecskeméti prépost-plébános ösztöndíját (24 frt) Ládai István 4. oszt. tanuló kapja.

A Fektor-féle ösztöndíjban (24 frt) Bajtay Ferenc 8. oszt. tanuló részesült.

Boldogult Horváth Cyrill emlékére mélt. Horváth Döme úrnak adományából 2 drb arany fejében 10 frt 50 krt Harkay Elek 3. o. t. kapott.

Mélt. Horváth Döme úr ösztöndíját (20 frt) Kovács Gergely 2. o. tanuló kapta.

Nsgs Kisfaludi Lipthay Pál, országgyűlési képviselő úr ez évben tett alapítványának (400 frt) kamatát (18 frt) Szabó László 3. oszt. tanulóknak ítélte oda a tanári testület.

I. Szabó Imre és H. Kovács Anna által alapított jutalomdíj (14 frt) Farkas Kálmán 1. oszt. tanulóknak,

b. e. Ferenczy László alapítványának kamatja (12 frt) Geday József 5. oszt. tanulóknak,

b. e. Major János alapítványának kamatja (2 frt) és Biró Magdolna özv. Bakonyi Pálné alapítványának kamatja (6 frt) Virágh József 1. o. tanulóknak adatott.

Özv. Zimmermann Józsefné úrnő alapítványának kiegészített kamatjából 1 drb 10 frankos aranyat kapott jutalmul Fodor Imre 3. oszt. tan.

Nsgs és főtiszt. Bogyó Pál apát-plébános úr adományát (1 drb cs. kir. arany) Dudás Mihály 3. oszt. és

főtiszt. dr. Polák Ede, k. r. kormánysegéd s volt intézeti igazgató úr alapítványának kamatját (6 frt) Konecz Mihály 1. oszt. kecskeméti szüle-

tésű, jó magaviseletű tanulók kapták a vallásban tanúsított jeles előmenetelök jutalmazására.

Főtiszt. dr. Csősz Imre, kegyesrendi áldozó pap, theol. tanár úr adományából 1 drb 10 frkos arannyal és 1 drb ezüst frttal jutalmaztatott Lichtenstein Elemér 1. oszt. tanuló jó magaviselete és a vallásban tett jeles előmeneteleért.

A kecskeméti Takarékpénztár-egyesületnek 25 forintnyi adományából egyenlő részben (12 frt 50 kr.) jutalmaztatott Tóth Lajos 4. o. és Bimbó Mihály 3. oszt. jómagaviseletű és előmenetelű tanulók.

Tek. S. Kovács József, kir. járásbíró úr által adományozott 20 frtból 10—10 frt jutalmat kaptak Honthy István 6. és Tábitth Jeremiás 2. oszt. tanulók.

Tek. Horváth Béla, kir. ügyész úr adományát, 1 drb. cs. kir. aranyat, Zana János 4. oszt. tanuló,

tek. Bogoss Endre, kir. törvsz. bíró úrnak adományát, 1 drb cs. kir. aranyat, Tirezka Károly 6. oszt. tanuló,

tek. Kovács István, telekkönyvvezető úrnak adományát, 3 drb ezüst frtot, és egy névtelennek 2 drb ezüst frtját Striegl Fülöp 1. oszt. tanuló kapta.

Főtiszt. Jankovits György, gör. kel. plébános úr adományából 1 ezüst frttal jutalmaztatott Gruescu János 1. oszt. tanuló a magyar nyelv tanulásában és elsajátításában tanúsított buzgalmaért.

T. Gallia Emma úrnőnek diszkötésű ajándékkönyveiből: Márki S., Magyar Pantheon Bleyer Henrik 7. oszt. tanulónak, — Salamon F. Magyarország a törökhódítás korában Hajagos Illés 8. oszt. — Andersen Meséi Katona Ernő 3. oszt., — Kölesey F. Versei Reichrath József 6. oszt., — és a Magyar Dalnok Szabó Nándor 3. oszt. tanulónak adatott jutalmul.

T. Scheiber József úrnak diszkötésű ajándékkönyveiből: Arany J. Kisebbségi költeményei Reichrath Miklós 8. oszt. tanulónak, — Tóth Kálmán költeményei Jankovits Dömötör 5. oszt., — Radó V. Vámbéri utazásai Behr Géza 3. oszt., — Nemzeti Dalkönyveske Dömötör Sándor 2. oszt., — Robinson Crusoe Kecskeméti Armin 3. oszt. — és Czuczor G. Meséi Hegyi Aladár 1. oszt. tanulónak jutalmazására adatott.

A kir. magy. Természettudományi Társulattól ajándékozott jutalmkönyvekből: Természettudományi értekezések, 1875. évfolyamát Pintér József 8. oszt. k. r. n. p., — Greguss Gyula Értekezéseit Gallia Béla 7. oszt. tan. — Népszerű természettudományi előadásoknak 1874. évi folyamát Titz Antal 8. oszt. k. r. n. p., — ugyanazon műnek 1878. évfolyamát Krasznopolszky József 7. oszt., k. r. n. p. — és az 1879. évi folyamát Priváry József 7. oszt., k. r. n. p. kapta.

Néhai Schweiger József, elhunyt kecskeméti lakos 50 frtnyi hagyományából 10—10 frtnyi segélyt kapott december 23-án az intézetnek 5 tanulója.

Örökemlékű gr. Koháry Istvántól és az ifjúság több nemeskeblű jótévőtől származó alapítványok kamatjából 10 szegénysorsú, jó magaviseletű és szorgalmas tanuló kapott segélyt, mire összesen 60 frt fordított.

Ugyanezen alapítványok kamatjából az iskolai év elején szegény tanulók használatára kiosztott tankönyvek vásárlására 70 frt 93 kr., a tankönyvek bekötésére pedig 14 frt 40 kr. fordított.

Ezek szerint kiosztatott:

öztöndijakban	414 frt — kr.
jó viseletű és szorgalmas tanulók jutalm. készpénzben . .	134 „ — „
„ „ „ „ 8 drb ¶¶, pénzértéke	42 „ 30 „
„ „ „ „ 16 drb ajándékkönyv	34 „ 30 „
szegény tanulók segélyezésére fordított készpénzben . .	110 „ — „
„ „ „ „ tankönyvek árában	70 „ 93 „
„ „ „ „ „ kötésében	14 „ 40 „
pályaművek jutalmazására fordított készpénzben . . .	79 „ — „
„ „ „ „ 14 drb ¶¶, pénzértéke	78 „ 50 „

Mindezen címeken együttvéve kiosztatott összesen: 977 frt 43 kr.

Intézetünknek s evvel együtt a hazai nevelés- és oktatásügynek áldozatkész pártfogói fogadják szívesen becses adományaikért mély köszönetünket!

VI.

A tanulók érdemsorozata.

Az érdemsorozatban használt jegyek jelentménye és fokozata.

Fokozat	A tanulmányi előmenetelre nézve	Magaviseletre nézve
1	Jeles	Jó
2	Jó	Szabályszerű
3	Elégséges	Kevésbé szabályszerű
4	Elégtelen	Rossz

Az érdemsorozatban előforduló rövidítések magyarázata: g. kath. = görög katolikus, g. k. v. = görög keleti vallású, ág. v. = ágostai vallású, h. v. = helvét vallású, m. v. = mózes vallású, fm. = fölmentetett, k. r. n. p. = kegyesrendi növendékpap, ö. d. = ösztöndíjas, e. t. = előtornázó, ism. = ismétlő.

I. OSZTÁLY.

A tanulók nevei	Rendes tantárgyak											
	Megviselés	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Számítás	Rajzoló mértan	Tornázás	Szépíráás	Műténék	Rendkiv. tantárgyak	Zene
Balanescu Vazul, g. k. v.	2	3	3	3	2	3	2	2	1	2	—	—
Balogh János, ism.	2	2	3	3	3	3	3	2	1	—	—	—
Banó Antal	2	2	3	3	2	3	3	2	1	3	—	—
Beke Kálmán	2	1	3	3	2	3	2	2	3	3	—	—
5. Bencsik Antal	3	2	4	4	4	4	4	3	3	—	—	—
Berta József	2	2	3	3	3	3	2	3	1	3	—	—
Bodri Béla, ism.	1	1	2	2	3	2	2	2	1	2	—	—
Bozóky Gyula	2	2	3	3	3	4	2	1	2	2	—	—
Brett Hugó	2	3	4	3	4	4	4	3	3	3	—	—
10. Busch Ferencz	2	3	3	4	3	3	2	1	1	1	1	—
Cherrier János, ö. d.	2	2	3	3	3	2	2	2	1	1	—	—
Detki Sándor	2	2	4	4	3	4	4	3	3	4	—	—
Dotisz Gyula	2	3	4	4	4	4	3	2	1	4	—	—
Dubecz Mihály, ism.	2	1	2	2	1	2	2	fm	1	2	—	—
15. Elefánti János, ism.	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	—	—
Farkas Kálmán	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—
Fekete Sándor	1	2	3	3	3	3	2	fm	2	3	—	—
Gruescu János, g. k. v.	1	1	1	2	1	2	1	2	1	2	—	—
Gulyás János, ism.	2	2	3	3	3	3	3	2	1	2	—	—
20. Hanover Béla, m. v.	1	1	2	2	3	2	2	3	2	3	3	—
Hegyi Aladár	2	1	1	1	1	2	2	1	2	2	—	—
Heim Antal	2	4	3	4	3	4	4	2	1	—	—	—
Hévizy István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—
Horváth Mihály	2	2	3	4	3	3	2	1	2	—	—	—
25. Kánn Ferencz, m. v.	1	2	2	2	2	2	1	3	1	2	—	—
Király István	2	4	3	4	3	4	4	3	3	—	—	—
Kleitsch József	2	2	3	3	3	3	3	3	2	3	—	—
Koncz Mihály	1	1	1	1	1	1	1	3	1	2	—	—
Kovács János	2	3	4	4	3	4	3	3	1	3	—	—
30. Kovács József	1	1	2	2	3	2	1	3	1	2	—	—
Kovács Ferencz	3	3	4	4	4	4	4	3	3	—	—	—
S. Kovács László	2	3	4	4	4	4	3	2	2	4	—	—
S. Kovács József	1	1	3	3	3	3	2	1	1	2	—	—
Krogloth János	2	2	3	3	3	2	2	2	1	—	—	—
35. Kozacsek József	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	—	—
Kozma Aladár, g. k. v.	1	3	3	3	2	3	2	fm	2	2	—	—
Lauritz Jakab	1	2	3	4	3	3	3	2	1	4	—	—
Lichtenstein Elemér	1	1	1	1	2	2	2	1	1	2	—	—
K. Lipthay Pál	2	2	3	3	3	3	3	3	2	3	—	—

A tanulók nevei	Rendes tantárgyak											
	Magaviselet	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Számítan	Rajzoló mértan	Tornázás	Szépíráás	Műének	Rendkv. tantárgyak	Zene
40. Lőrincz János	2	3	3	4	4	3	4	fm	1	—	—	—
Máté László	2	2	3	3	3	3	3	2	1	3	—	—
Merász Ferencz	2	2	4	4	4	3	4	1	1	3	2	2
Mlinek Zsigmond, ism.	1	1	3	3	3	2	2	2	1	2	2	2
Molnár Sándor	2	3	4	4	4	4	4	1	1	4	—	—
45. Nagy Gergely	3	4	4	4	4	4	4	3	2	—	—	—
Nickmann Ottó	1	2	1	1	1	2	2	1	1	1	—	—
Paszterkó József	1	1	3	3	2	2	2	1	2	2	—	—
Pesti Antal	1	1	3	3	2	3	3	2	2	3	—	—
Pittner János	2	2	3	3	2	3	3	3	2	3	—	—
50. Porjesz Ignác, m. v.	2	2	3	3	3	3	3	1	1	3	—	—
Rothbaum Mihály, m. v.	3	3	3	3	4	3	4	1	3	3	—	—
Salamon Henrik	1	1	3	3	3	3	2	1	2	3	—	—
Schmidt Zoltán, m. v.	2	3	3	3	3	3	3	2	1	3	3	3
Schwarz Ármin, m. v.	2	3	3	3	1	3	3	3	2	2	2	2
55. Somogyi Imre	1	1	2	2	3	2	1	1	1	3	—	—
Sörös János	2	3	3	4	4	4	4	1	2	3	—	—
Stadlmann István	1	2	3	3	2	1	1	2	1	1	1	1
Steiner Aladár, m. v.	2	1	3	3	4	4	3	2	3	3	—	—
Steinherz Adolf, m. v.	2	2	4	4	4	4	4	2	3	3	—	—
60. Striegl Fülöp	1	1	2	2	2	1	2	1	1	3	—	—
Szabó Gyula	3	4	4	4	4	4	4	2	2	—	—	—
Szél Ferencz, ism.	2	2	3	3	2	3	2	1	2	2	—	—
Segner Lipót, m. v.	2	1	3	3	2	3	3	3	1	3	—	—
Tollas Béla	2	3	4	4	4	4	4	2	1	3	—	—
65. Tóth Mihály	3	2	3	3	4	3	3	2	2	3	—	—
Törteli József	2	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2
Virág József	1	1	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2
Waigand Antal	1	1	2	2	2	2	1	3	1	2	—	—
Weisz Géza, m. v.	1	2	2	2	2	3	2	2	1	2	2	2
70. Wiener József, m. v.	3	3	4	4	4	4	4	1	1	3	—	—
Witz Ferencz, m. v., ism.	2	2	2	2	1	2	2	1	1	1	1	1
Witz Zoltán, m. v.	2	1	3	2	3	3	3	3	3	—	—	—
Zimay Károly	1	1	3	2	1	2	2	2	1	1	1	1

Kimaradtak: Babinszki István, Balla László, Blau Ferencz, m. v. ism., Dörner János, ism., Horváth István, Király Károly, Schwab Adolf, m. v., Szili Imre.

Összesen : 81.

II. OSZTÁLY.

A tanulók nevei	Rendes tantárgyak											Rendkív. tantárgyak	
	Magaviselet	Vallásstan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Számtan	Rajzoló mértan	Tornázás	Szépíráás	Műténék	Zene		
Bimbó Imre	2	3	3	3	3	3	3	2	3	—	—	—	—
Blau Tivadar, m. v.	1	1	2	2	2	2	2	1	1	—	—	—	—
Csillag Béla, m. v.	2	2	3	3	3	3	3	3	2	—	—	1	—
Dömötör István	2	1	2	2	3	2	3	2	1	—	—	—	—
5. Dömötör Sándor	1	1	2	2	1	2	2	1	1	—	—	1	—
Dudog Ferencz	2	2	2	3	3	3	3	3	2	2	3	—	—
Dunszt Béla	2	2	3	3	3	3	3	2	2	—	3	—	—
Fekete Béla	2	2	3	3	3	3	1	fm	1	—	—	—	—
Galandauer Márton, m. v., ism.	2	2	3	3	3	1	2	2	2	—	—	1	—
10. Gál Imre	2	2	2	3	3	3	2	3	3	—	—	—	—
Háy Gyula, m. v.	1	1	1	2	1	1	2	2	1	—	—	—	—
Heszler Emil	2	2	3	4	3	2	3	1	3	1	—	—	—
Imre Sándor	2	2	3	4	3	3	2	2	1	—	—	—	—
Kazal Zsigmond	2	2	3	3	3	3	1	1	2	1	2	—	—
15. Kecskeméti Vilmos, m. v., ism.	1	1	1	2	2	1	2	2	1	—	—	—	—
Keserú Balázs	2	2	2	3	2	3	3	3	2	2	—	—	—
B. Kiss Ferencz, h. v.	1	1	2	2	3	1	2	3	1	—	—	—	—
Kis Gyula	2	2	2	2	2	1	2	2	1	—	—	—	—
Kohn Salamon, m. v.	1	1	1	2	1	2	2	3	1	—	—	—	—
20. S. Kovács András	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	—	—	—
Kovács Gergely	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	—	—	—
Kovács György	2	2	2	3	2	2	3	3	—	—	—	—	—
Kovács Márton	2	2	3	3	2	2	2	3	—	3	—	—	—
Krizsán János	2	3	4	4	4	3	3	1	2	—	—	—	—
25. Kummergruber Károly	2	2	2	2	2	2	1	2	1	1	—	—	—
K. Liptay Mihály	1	2	2	2	1	2	1	2	1	2	2	—	—
Ludwig Dávid, m. v.	2	3	3	4	4	4	3	2	1	—	—	—	—
Mester István, h. v.	2	3	4	4	4	2	4	3	1	—	—	—	—
Mohaesek Gyula, ág. v., ism.	2	2	3	3	3	2	3	1	3	—	—	—	—
30. Nagy Sándor, h. v.	1	2	2	3	3	2	3	2	1	—	—	—	—
Novák Ferencz	1	2	2	2	1	1	1	2	1	—	—	—	—
Orbán Nándor	1	2	3	2	1	2	1	2	1	—	—	—	—
Ország Béla	2	2	3	3	3	3	2	3	1	1	2	—	—
Pancza István	1	2	3	3	3	3	2	2	2	2	—	—	—
35. Papp Dezső, g. k. v.	2	1	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—	—
Rapesányi Gyula	2	2	2	3	3	3	3	1	2	—	—	—	—

A tanulók nevei	Rendes tantárgyak										Rendkív. tantárgyak
	Magvasiet	Vallástan	Magyar nyelv	Latín nyelv	Földrajz	Számтан	Rajzoló mértan	Tornázás	Szépirás	Műének	
Rusz János, ism.	1	1	1	2	2	1	1	2	1	2	—
Schwarz Ferencz, m. v.	2	2	3	4	3	4	4	2	2	—	—
Stern Sándor, m. v.	2	2	3	3	3	1	3	3	1	—	—
40. Stuprich Oszkár	2	3	4	4	3	3	4	3	3	—	—
Szabó Géza	2	2	4	4	3	4	2	2	3	—	—
Cs. Szabó György	2	2	2	3	3	2	2	2	3	—	—
Szeles János	2	2	3	3	3	3	3	3	2	—	—
Szél János, h. v.	1	1	3	3	3	3	3	fm	2	—	—
45. Szlavicsék Lajos, ism.	2	2	2	3	2	2	1	3	1	—	—
Tábit Jeremiás.	1	1	1	2	1	1	1	2	1	2	—
Tóth László	2	2	2	2	3	2	2	2	1	2	2
Veszelovszki László	3	2	2	3	3	2	2	2	1	1	—
Vezsenyi Béla, ism.	1	2	2	2	1	2	1	1	1	—	—
50. Vrasda Lajos	1	2	3	3	3	2	2	fm	3	—	2
Weisz Dezső, m. v.	2	2	3	2	3	3	3	1	3	—	—

Kimaradtak: Biró József, Kardos István, Szilágyi Kálmán, h. v.

Összesen: 54.

III. OSZTÁLY.

A tanulók nevei	Rendes tantárgyak										Rendkívüli tantárgyak			
	Magaviselet	Vallásstan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem és pol. földr.	Természettani földrajz	Számítan	Rajzoló mértan	Tornázás	Műének	Zene	Gyorsírás	Francia nyelv
Anlauf Ernő	1	1	2	3	2	2	2	2	2	1	—	1	—	—
Behr Géza, m. v.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—
Bimbó Mihály	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—	—	—
Csorba Ferencz	2	2	3	4	4	4	3	4	2	2	—	—	—	—
5. Dékány László	2	1	2	3	3	2	3	2	2	3	—	—	—	—
Deutsch Gyula, m. v.	2	1	3	3	3	1	2	3	2	2	—	—	—	—
Dudás Nagy Mihály	1	1	2	3	3	2	3	2	2	3	—	—	—	—
Epstein Sándor, m. v.	1	1	3	3	3	3	3	3	2	2	—	—	—	1
Fekete Gyula	3	2	4	4	4	3	4	4	4	2	—	—	—	—
10. Fodor Imre	1	1	2	2	3	1	1	1	1	2	—	—	—	—
Halász János	1	1	2	2	4	1	3	2	2	3	—	—	—	—
Hannover Ferencz, m. v.	2	3	3	3	4	2	3	4	4	2	—	—	—	—
Harkay Elek	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	—	—
Hábel Bertalan	2	2	3	3	3	3	3	3	1	2	—	—	—	—
15. Horváth Ferencz	1	1	2	3	3	1	3	1	2	2	—	—	—	—
Igács József	1	1	2	2	3	2	3	2	2	2	—	—	—	—
Juraesek István	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2	—	—	—	—
Katona Ernő, h. v.	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	—	—	—	1
Kecskeméti Ármán, m. v.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	—	—	—	—
20. Krogloth Mátyás	1	2	3	1	3	3	2	1	1	1	—	—	—	—
Lipóczy László	1	2	3	2	4	3	3	2	1	3	—	—	—	—
Schmidt József, m. v.	2	1	2	3	3	3	2	3	3	1	—	—	—	—
Schwab Sándor, m. v.	3	2	3	3	3	3	4	3	2	2	—	—	—	—
Spieler Emil, m. v.	2	1	3	3	3	1	3	3	3	3	—	—	—	1
25. Spindler Lajos	2	2	3	3	3	2	3	3	4	2	—	—	—	—
Staudinger Béla	1	3	4	4	4	4	4	4	4	1	—	—	—	—
Szabó Ferencz	1	1	2	3	3	2	3	3	3	3	—	—	—	—
Szabó Iván	1	2	2	2	2	1	2	2	2	3	—	—	—	—
Iv. Szabó László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	—	—
30. Szabó Nándor	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—
Szalay Károly	1	1	2	2	2	2	2	3	1	1	—	—	—	—
Timon Géza	2	2	4	3	4	3	3	3	3	1	—	—	—	—
Virágh Lajos	1	1	3	3	4	3	3	3	3	1	—	—	—	—

Kimaradt: Klein Lajos.

Összesen: 34.

IV. OSZTÁLY.

A tanulók nevei	Rendes tantárgyak										
	Magaviselet	Vallás tan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettan	Betűszám tan	Rajzoló geometria	Tornázás	Műének
Balogh Dezső, ism.	1	3	2	3	3	3	3	3	2	2	—
Balogh József	2	3	4	3	3	3	3	3	3	2	—
Brachfeld Húgó, m. v.	2	1	1	1	2	1	3	2	1	3	—
Eszes Imre	2	2	3	2	3	3	2	3	1	2	—
5. Fehér József	1	1	3	3	2	2	2	3	3	2	—
Gudra Gyula, ö. d.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	—
Hochfelder József, m. v.	1	1	3	2	3	1	2	3	2	1	—
Kertész István	2	1	2	3	2	2	2	3	2	1	—
Király László	2	2	2	3	2	2	2	3	1	2	—
10. Ládai István, ö. d.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Lipthay Sándor	1	2	3	2	3	3	2	2	2	2	—
Mészáros István	1	1	3	3	2	3	2	3	2	2	—
Révay Kálmán	2	2	1	3	2	2	2	2	3	3	—
Seydl Ödön	1	1	3	2	2	2	3	2	1	1	—
15. Szabó Gyula	1	2	2	3	2	1	1	3	1	1	1
Tóth Lajos	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	—
Vass Ignác	2	1	3	3	2	2	2	3	3	3	—
Williger Kálmán	1	1	1	2	1	1	2	2	1	1	—
Zana János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—

Összesen: 19.

V. OSZTÁLY.

A tanulók nevei	Rendes tantárgyak											Rendkívüli tantárgyak			
	Magaviselet	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiség	Tornázás	Rajz	Művészet	Zene	Gyorsírás	
Baghy Zsigmond	2	2	3	3	3	3	3	2	3	2	—	—	—	—	
Bálint László	1	2	2	3	2	3	2	2	2	2	—	—	—	—	
Bán József	1	1	2	3	3	3	2	2	2	2	—	—	—	—	
Bartha József, ism.	2	2	2	3	3	3	3	2	2	1	1	2	—	—	
5. Beke Ferencz	1	1	2	2	1	1	2	2	3	1	1	1	—	—	
Bite János	2	1	2	3	1	1	1	2	3	2	—	—	—	1	
Bojniczer Sándor, m. v.	2	1	3	2	2	2	2	3	2	1	—	—	—	1	
Bujdosó Pál	1	1	2	3	2	2	2	2	2	2	1	—	—	—	
Dávid József, g. k. v.	2	2	3	3	3	3	3	3	3	1	—	—	—	—	
10. Furkó Imre, ism.	2	1	3	3	3	3	2	3	3	2	—	2	—	—	
Galandauer Endre, m. v.	2	1	3	3	3	2	2	3	3	3	—	—	—	—	
Geday József	1	1	1	3	1	2	2	2	3	1	—	—	—	—	
Hahn Soma, m. v.	1	1	3	2	3	2	3	2	2	1	—	—	—	—	
Hajagos Sándor	2	2	3	4	4	4	3	3	3	2	—	—	—	—	
15. Jankovits Döme, g. k. v.	1	1	2	2	2	2	1	1	2	2	—	—	—	—	
Márkli István	1	1	4	3	3	3	3	3	2	2	3	—	—	—	
Márta József, g. k. v.	2	3	3	2	4	3	3	3	2	2	—	—	—	—	
Mészáros Imre	1	1	2	3	2	2	1	1	2	1	—	—	—	1	
Merász István	1	1	3	3	3	3	3	2	3	1	1	—	—	—	
20. Papp Aurél, g. kath.	1	1	3	2	4	4	2	2	3	1	—	—	—	—	
Piroska István	1	1	2	3	3	3	2	1	2	fm	—	—	—	—	
Sándor Elek	1	1	3	3	2	3	2	3	3	1	3	—	—	—	
Schwartz Károly, m. v.	1	1	2	2	2	1	2	1	2	2	—	—	—	—	
Soós István	1	3	4	3	4	4	3	3	3	2	—	—	—	—	
25. Szabó Kálmán	2	1	1	2	3	3	1	2	4	3	—	1	1	—	
Szenczy József	1	1	2	2	2	2	1	2	2	2	1	1	—	—	
Steiner Géza, m. v.	1	1	3	2	3	4	2	2	3	3	—	—	—	—	
Tábitz Menyhért	1	2	3	3	3	2	2	1	3	3	—	—	—	—	
Toldi Jenő	1	2	3	3	3	3	1	1	3	2	—	—	—	1	
30. Vona Béla, ism.	2	3	3	3	3	4	3	3	3	2	—	—	—	—	
Wigner József, m. v.	1	1	3	2	3	3	3	1	2	3	—	—	—	2	
Magántanuló:															
Engelmann Áron, m. v.	—	1	2	2	2	2	2	1	2	—	—	—	—	—	
Meghalt: Pajduk István. Intézetet változtatott: Pacha Ágoston.															

Összesen: 34.

VI. OSZTÁLY.

A tanulók nevei	Rendes tantárgyak											Rendkívüli tantárgyak			
	Magaviselet	Vallásan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Történelem	Természetrájl	Mennyiségtan	Tornázás	Műenek	Zene	Rajz	Gyorsírázat	Francia nyelv
Dippold Mihály	1	2	3	2	3	3	2	2	2	2	—	—	1	—	—
Glück Jakab, m. v.	2	2	3	3	2	3	3	3	3	3	—	—	—	—	—
Grosz Albert, m. v.	2	1	3	2	3	3	3	2	3	3	—	—	—	—	—
Honthy István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	—	—	—	1	1
5. Kanyó Mihály	2	1	2	3	2	3	2	1	2	1	—	—	—	—	—
V. Kiss Miklós	2	2	3	3	3	3	2	2	3	fm	—	—	—	1	—
Kovács József	1	1	1	2	2	1	1	1	2	1	1	—	1	—	—
Kovács László	2	2	3	3	3	3	2	2	3	2	—	—	—	2	—
Pap Szilárd	2	2	3	2	3	3	3	1	2	1	1	—	1	—	—
10. Reichrath József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	—	—	—
Sáfrán Antal	1	3	3	4	3	3	3	3	3	3	2	—	—	—	2
Szabó Antal, ism.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	fm	—	—	—	—	—
Tassy József	2	3	3	2	3	3	3	3	3	1	2	1	—	—	1
Tirczka Károly	1	1	2	1	2	2	1	1	1	1	1	—	1	—	—
15. Tóth János, ö. d.	1	1	2	2	2	2	1	1	2	1	2	—	1	1	1
Magántanuló:															
Zörög József Mihály	—	1	2	2	2	2	1	2	3	—	—	—	—	—	—

Összesen: 16.

VII. OSZTÁLY.

A tanulók nevei	Rendes tantárgyak										Rendkívüli tantárgyak				
	Magaviselet	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Politikai földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Tornázás	Műének	Zene	Rajz	Gyorsírás	Francia nyelv
Acsai Vilmos	1	2	3	4	3	3	3	3	3	2	2	—	1	—	—
Bleyer Arnold, m. v.	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—	—	—
Bodnár Bertalan, k. r. n. p.	1	1	1	2	2	1	1	1	2	fm	1	—	1	—	—
Bozóky Árpád	3	1	3	3	2	2	3	2	3	2	—	—	—	—	—
5. Dotisz István, k. r. n. p.	1	1	1	1	1	1	2	1	1	fm	1	—	1	1	—
Gallia Béla, m. v.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	—	—	—	—	1
Glass Ferencz, k. r. n. p.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1	—	1	—	—
Hidegh Mihály, k. r. n. p.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	—	—	1	1	—
Ivics Mihály	2	2	3	4	3	3	3	3	3	3	—	—	—	—	—
10. Kalsok János, k. r. n. p.	1	1	2	2	2	1	1	1	2	fm	—	—	1	—	—
Klein Vilmos, m. v.	2	1	3	2	3	2	2	3	3	2	—	—	—	—	—
Krasznopolszky Józs., k. r. n. p.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1	1	1	—	—
Kubinyák Ferencz	1	2	3	3	3	3	3	2	3	2	—	—	1	—	—
Lang János, k. r. n. p.	1	1	2	2	2	2	1	1	2	fm	1	1	1	—	—
15. Lang József, k. r. n. p.	1	1	1	2	2	1	1	1	2	fm	1	—	1	—	—
Lágyi József	1	1	1	1	2	2	1	3	3	2	—	—	—	—	—
Mayer István, k. r. n. p.	1	1	2	1	1	2	1	1	1	fm	1	—	1	—	—
Melesók Lajos	1	3	3	3	3	3	3	3	4	2	—	—	—	—	—
Mezey Imre, k. r. n. p.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	fm	—	—	1	1	—
20. Pálffy Endre	1	1	3	4	3	3	3	2	3	1	1	—	1	—	—
Priváry József, k. r. n. p.	1	1	1	2	1	1	2	1	1	fm	1	—	1	1	—
Rimóczy István	2	2	3	4	3	3	3	3	3	2	—	—	2	—	—
Rovenszky István, k. r. n. p.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	fm	1	—	1	1	—
Szántó Lajos, m. v.	3	1	3	2	2	1	2	2	2	3	—	—	—	—	—
25. Telbisz Imre	2	3	3	2	3	3	2	2	4	2	—	—	—	—	—
Tietz Sándor, k. r. n. p.	1	1	1	1	1	1	2	1	2	fm	1	—	—	—	—
Vittkó József, k. r. n. p.	1	1	2	1	2	1	2	1	2	fm	—	—	1	—	—
Weisz Izidor, m. v.	1	1	4	2	3	3	3	3	3	3	—	—	—	—	—
Závody György, k. r. n. p.	1	1	1	1	2	1	2	1	2	fm	—	—	1	—	—
Magántanulók:															
Schönberger Izidor, m. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Steigenberger Henrik, m. v.	—	2	2	2	2	2	1	2	2	—	—	—	—	—	—

Meghalt: Tóth Kálmán ism. Kimaradt: Wojnarovits Sándor.

Összesen: 33.

VIII. OSZTÁLY.

A tanulók nevei	Rendes tantárgyak											Rendkívüli tantárgyak			
	Magaviselet	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiség	Bölcsészet	Tornázás	Műtűnek	Zene	Rajz	Gyorsírás
Bajtay Ferencz, ö. d.	1	1	3	2	3	3	3	3	3	3	1	—	—	1	—
Becker Nándor, k. r. n. p.	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	fm	1	1	1	—
Benyó József, k. r. n. p.	1	1	1	2	2	2	2	2	1	1	fm	—	—	1	—
Bernfeld Izsák, m. v.	2	1	2	3	3	3	2	4	3	3	2	—	—	—	—
5. Blau Sándor, m. v.	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2	—	—	—	—
Czimmermann János, k. r. n. p.	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	fm	1	—	1	—
Deutsch Alfréd, m. v.	1	1	3	3	3	3	2	3	3	3	2	—	—	—	—
Erdélyi Gyula, k. r. n. p.	1	1	1	1	2	1	1	2	2	1	fm	1	1	1	—
Fischer László, m. v.	2	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	—	—	1	—
10. Gesmai József, m. v.	1	1	2	3	3	3	2	1	3	2	1	—	—	—	—
Gold Géza, k. r. n. p.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fm	—	—	1	—
Hajagos Illés	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	1	—
Kiss Pál, k. r. n. p.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fm	—	—	1	—
Kovács Gergely	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	—	—	1	—
15. Kovács Gyula, k. r. n. p.	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	fm	1	—	1	—
Kutschera Mihály	1	1	2	4	3	3	2	2	3	2	1	1	—	—	—
Medvezky János, k. r. n. p.	1	1	2	2	2	2	3	2	2	2	fm	1	1	1	—
Nagy Ferencz, k. r. n. p.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fm	1	—	1	—
Orafcsik József, k. r. n. p.	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1	fm	1	—	1	—
20. Ösztreicher Lipót, m. v.	1	1	3	2	3	3	3	3	2	2	—	—	—	—	—
Pintér József, k. r. n. p.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	fm	1	—	1	—
Rapesányi Sándor	2	2	2	3	3	3	2	3	3	2	1	1	—	—	—
Rákits János, k. r. n. p.	1	1	2	3	2	2	1	2	2	2	fm	1	—	1	—
Reichrath Miklós	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	—	—	—
25. Schandl Miklós, k. r. n. p.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1	1	1	—
Schrittwieser Lipót	2	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	—	1	1	—
Somogyi Károly	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2	1	—	—	—	—
Stein Miksa, m. v.	1	1	1	1	2	3	2	2	3	2	2	—	—	—	—
Suták József, k. r. n. p.	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	fm	—	—	1	—
30. Szabados Dezső	2	3	4	4	3	3	4	3	3	3	2	—	—	—	—
Szabó Imre	2	2	2	3	3	3	2	3	3	3	1	—	—	1	—
Szlávnics György, k. r. n. p.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	—	—	1	1
Tillmann Ferencz, k. r. n. p.	1	1	2	2	1	1	2	1	1	2	fm	—	—	1	—
Titz Antal, k. r. n. p.	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	fm	1	1	1	—
35. Wurm Ignác, m. v.	1	1	3	1	3	2	3	2	3	3	1	—	—	—	—
Zimmert József, k. r. n. p.	1	1	2	1	2	1	1	2	2	2	fm	1	1	1	—
Magántanuló:															
Halász Ferencz	—	3	3	2	3	2	3	3	3	2	—	—	—	—	—
Kimaradt: Rothen János, ism.															

Összesen: 38.

VII.
Statistikai kimutatók.
 a) A tanulókról általában.

A tanulók közül	a tanévnek	v o l t a z	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	I—VIII. összesen	
			o s z t á l y b a n									
I. általában	elején	nyilvános rendes tanuló	81	53	34	18	34	15	31	37	303	
		magántanuló	—	—	—	—	—	1	—	1	2	
		haladó	69	48	34	17	30	15	30	37	280	
		ismétlő	12	5	—	1	4	1	1	1	25	
		az intézetben járt	12	47	31	16	21	14	12	31	184	
		kivülről jött	69	6	3	2	13	2	19	7	121	
	összesen	81	53	34	18	34	16	31	38	305		
	végén	nyilvános rendes tanuló	73	51	33	19	31	15	29	36	287	
		magántanuló	—	—	—	—	1	1	2	1	5	
		haladó	63	45	33	18	29	15	31	37	271	
		ismétlő	10	6	—	1	3	1	—	—	21	
		az intézetben járt	10	46	30	17	20	14	10	31	178	
		kivülről jött	63	5	3	2	12	2	21	6	114	
	összesen	73	51	33	19	32	16	31	37	292		
II. vallásra nézve	elején	róm. katolikus	61	36	24	17	23	14	26	30	231	
		görög kathol.	—	—	—	—	1	—	—	—	1	
		görög keleti	3	1	—	—	3	—	—	—	7	
		evang. reform.	1	5	1	—	—	—	—	—	7	
		ágost. hitvall.	—	1	—	—	—	—	—	—	1	
		mózes hitű	16	10	9	1	7	2	5	8	58	
	összesen	81	53	34	18	34	16	31	38	305		
	végén	róm. kath.	55	35	24	17	21	14	24	29	219	
		görög kath.	—	—	—	—	1	—	—	—	1	
		görög keleti	3	1	—	—	3	—	—	—	7	
		evang. reform.	1	4	1	—	—	—	—	—	6	
		ágostai hitv.	—	1	—	—	—	—	—	—	1	
		mózes hitű	14	10	8	2	7	2	7	8	58	
	összesen	73	51	33	19	32	16	31	37	292		
III. anyanyelvre nézve	elején	magyar	65	50	30	17	30	14	26	30	262	
		német	15	3	4	1	—	2	4	8	37	
		román	1	—	—	—	3	—	—	—	4	
		szerb	—	—	—	—	1	—	—	—	1	
		tót	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
		összesen	81	53	34	18	34	16	31	38	305	
	végén	magyar	58	48	29	18	28	14	26	30	251	
		német	14	3	4	1	—	2	4	7	35	
		román	1	—	—	—	3	—	—	—	4	
		szerb	—	—	—	—	1	—	—	—	1	
		tót	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
		összesen	73	51	33	19	32	16	31	37	292	
	IV. nyelvismeretre nézve	elején	magyart (egyedül) beszélő	49	41	21	13	28	10	16	22	203
			magyart nem beszélő	12	—	—	—	—	—	12	—	24
magyart és még 1 é. ny. b.			19	9	13	5	3	5	—	16	70	
" " 2 " " "			1	—	—	—	3	1	3	—	8	
összesen			81	53	34	18	34	16	31	38	305	
magyart (egyedül) beszélő			45	42	21	13	27	10	17	22	197	
végén		magyart és még 1 é. ny. b.	27	9	12	6	2	5	11	15	87	
		" " 2 " " "	1	—	—	—	3	1	3	—	8	
		összesen	73	51	33	19	32	16	31	37	292	

A tanulók közt		a tanévnek	v o l t a z	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	I.-VIII. összesen	
				o s z t á l y b a n									
V. életkorra nézve	elején	9 éves	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
		10 "	25	4	—	—	—	—	—	—	—	29	
		11 "	25	17	3	—	—	—	—	—	—	45	
		12 "	15	17	15	2	—	—	—	—	—	49	
		13 "	11	8	7	2	—	—	—	—	—	28	
		14 "	3	6	7	7	8	—	—	—	—	31	
		15 "	—	—	—	5	10	7	3	—	—	25	
		16 "	—	1	1	1	9	3	4	3	—	22	
		17 "	—	—	—	—	5	3	6	9	—	23	
		18 "	—	—	1	1	1	1	8	8	—	20	
	19 vagy több éves	—	—	—	—	1	2	10	18	—	31		
	összesen	81	53	34	18	34	16	31	38	—	305		
	végén	10 éves	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
		11 "	24	4	—	—	—	—	—	—	—	—	28
		12 "	22	16	3	—	—	—	—	—	—	—	41
		13 "	11	15	14	2	—	—	—	—	—	—	42
		14 "	11	8	7	3	—	—	—	—	—	—	29
		15 "	3	7	7	7	8	—	—	—	—	—	32
		16 "	—	—	—	5	10	7	3	—	—	—	25
		17 "	—	1	1	1	8	3	4	4	—	—	22
18 "		—	—	—	—	4	3	5	9	—	—	21	
19 "		—	—	1	1	1	1	9	11	—	—	24	
20 vagy több éves	—	—	—	—	1	2	10	13	—	—	26		
összesen	73	51	33	19	32	16	31	37	—	—	292		
VI. a születési helyre nézve	elején	kecskeméti	49	40	25	12	15	5	4	6	—	156	
		megyebeli	7	4	2	2	10	2	4	8	—	39	
		közél megyebeli	7	2	3	3	5	4	12	12	—	48	
		távol megyebeli	18	7	4	1	4	5	11	12	—	62	
		a magyar korona más tart. külföldi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	összesen	81	53	34	18	34	16	31	38	—	—	305	
	végén	kecskeméti	43	37	25	13	14	5	3	6	—	—	146
		megyebeli	6	4	1	2	10	2	4	8	—	—	37
		közél megyebeli	7	2	3	3	5	4	13	11	—	—	48
		távol "	17	8	4	1	3	5	11	12	—	—	61
a magyar korona más tart. külföldi		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
összesen	73	51	33	19	32	16	31	37	—	—	292		
VII. a szülők pol- gári állására nézve	elején	önálló östermelő, bérlő	20	7	7	6	8	5	7	7	—	67	
		" iparos, kereskedő	40	18	14	6	15	1	14	14	—	122	
		állami v. községi tisztviselő	12	11	5	2	5	7	6	6	—	54	
		magán- más értelmiségi	5	—	—	1	1	—	—	—	—	7	
		munkás, szolgál	—	5	3	2	2	1	4	9	—	26	
	összesen	81	53	34	18	34	16	31	38	—	—	305	
	végén	önálló östermelő, bérlő	20	5	7	6	8	5	7	6	—	—	64
		" iparos, kereskedő	34	18	13	6	14	1	15	14	—	—	115
		állami v. községi tisztviselő	12	11	5	2	4	7	5	6	—	—	52
		magán- más értelmiségi	5	—	—	1	1	—	—	—	—	—	7
munkás, szolgál		—	5	3	3	2	1	4	9	—	—	27	
összesen	73	51	33	19	32	16	31	37	—	—	292		

A tanulók közt	a tanévnek	v o l t a z	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	I-VIII. összesen	
			o s z t á l y b a n									
VIII. iskola-látoga- tásra nézve	folya- mában	kimaradt	8	3	1	—	1	—	1	1	15	
		meghalt	—	—	—	—	1	—	1	—	2	
		magántanulásra tért	—	—	—	—	1	—	—	—	1	
		évközben jött	—	1	—	1	—	—	—	—	—	2
		csak igazoltan mul. tanuló	40	38	22	14	25	12	23	27	219	
		igazolatlantul „ tanórak	1150	956	723	196	909	402	754	738	5828	
„ „ „ tanórak	10	—	2	—	1	1	4	1	19			
„ „ „ tanórak	49	—	6	—	5	3	8	2	73			
hány tanuló nem mulasztott	23	13	12	5	6	3	8	9	79			
IX. egészségi álla- potra nézve	folya- mában	könnyű betegségi eset	40	17	20	12	30	30	60	80	289	
		súlyos	2	3	2	2	1	1	3	4	19	
		halállal végződött	—	—	—	—	1	—	1	—	2	
		járványos kibetegedés	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
X. magaviseletre nézve	végén	jó	26	18	20	12	20	7	22	28	153	
		szabályszerű	40	32	12	7	11	8	5	8	123	
		kevésbé szabályszerű	7	1	1	—	—	—	2	—	11	
		rossz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		összesen	73	51	33	19	31	15	29	36	287	
XI. előmenetelre nézve	végén	vallastanban jeles	25	12	22	12	22	8	23	30	154	
		jó	28	34	9	5	7	5	5	5	98	
		elégséges	16	5	2	2	3	3	2	2	35	
		elégtelen	4	—	—	—	—	—	—	—	4	
		osztályozatl.	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
		összesen	73	51	33	19	32	16	31	37	292	
		magyar nyelvben jeles	7	6	6	6	2	3	14	17	61	
		jó	13	22	13	5	12	4	5	11	85	
		elégséges	39	19	11	7	16	9	10	8	119	
		elégtelen	14	4	3	1	2	—	1	1	26	
		osztályozatl.	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
		összesen	73	51	33	19	32	16	31	37	292	
		német nyelvben jeles	—	—	7	5	—	3	12	17	44	
		jó	—	—	8	5	12	7	11	9	52	
		elégséges	—	—	15	9	19	5	3	9	60	
		elégtelen	—	—	3	—	1	1	4	2	11	
		osztályozatl.	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
		összesen	—	—	33	19	32	16	31	37	168	
		latin nyelvben jeles	7	1	7	5	3	2	10	12	47	
		jó	15	20	4	9	9	6	11	11	85	
		elégséges	31	22	14	5	16	8	9	14	119	
		elégtelen	20	8	8	—	4	—	—	—	40	
		osztályozatl.	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
		összesen	73	51	33	19	32	16	31	37	292	
		görög nyelvben jeles	—	—	—	—	3	3	15	17	38	
		jó	—	—	—	—	10	3	7	7	27	
		elégséges	—	—	—	—	14	10	8	13	45	
elégtelen	—	—	—	—	5	—	—	—	5			
osztályozatl.	—	—	—	—	—	—	1	—	1			
összesen	—	—	—	—	32	16	31	37	116			
történelemben jeles	—	—	13	8	6	6	13	14	60			
jó	—	—	9	6	15	4	9	14	57			
elégséges	—	—	9	5	11	6	8	8	47			
elégtelen	—	—	2	—	—	—	—	1	3			
osztályozatl.	—	—	—	—	—	—	1	—	1			
összesen	—	—	33	19	32	16	31	37	168			

A tanulók közt	a tanévnek	v o l t a z	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	I-VIII. összesen		
			o s z t á l y b a n										
XV. előmenetelre nézve	végén	földrajzban jeles . . .	11	9	8	—	—	—	—	—	—	28	
		jó	17	9	5	—	—	—	—	—	—	31	
		elégséges . . .	28	30	17	—	—	—	—	—	—	75	
		elégtelen . . .	17	3	3	—	—	—	—	—	—	23	
		osztályozatlan összesen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		természettudományokban jeles	—	—	—	4	8	7	16	15	—	—	50
		jó	—	—	—	9	14	5	7	12	—	—	41
		elégséges . . .	—	—	—	6	10	4	7	9	—	—	30
		elégtelen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
		osztályozatlan összesen . . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
		mennyiségtanban jeles . . .	5	10	9	3	—	3	7	10	—	—	47
		jó	20	22	9	7	15	5	12	13	—	—	103
		elégséges . . .	30	16	11	9	16	8	9	14	—	—	113
		elégtelen . . .	18	3	4	—	1	—	2	—	—	—	28
		osztályozatlan összesen . . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
		rajzoló geometr. jeles . . .	10	11	13	10	—	—	—	—	—	—	44
		jó	29	21	11	5	—	—	—	—	—	—	66
		elégséges . . .	18	16	5	4	—	—	—	—	—	—	43
		elégtelen . . .	16	3	4	—	—	—	—	—	—	—	23
		osztályozatlan összesen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		összesen . . .	73	51	33	19	32	16	31	37	—	—	292
		bölcséletben jeles	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	15
		jó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	15
		elégséges . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	7
		elégtelen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		osztályozatlan összesen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		összesen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	37
		szépirásban jeles	41	27	—	—	—	—	—	—	—	—	68
		jó	22	13	—	—	—	—	—	—	—	—	35
		elégséges . . .	10	11	—	—	—	—	—	—	—	—	21
		elégtelen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		osztályozatlan összesen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		összesen . . .	73	51	—	—	—	—	—	—	—	—	124
		testgyakorlatban jeles . . .	22	9	8	6	10	6	2	10	—	—	73
		jó	28	26	18	10	15	4	8	8	—	—	117
		elégséges . . .	19	13	6	2	5	2	3	—	—	—	50
		elégtelen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		fölmentetett osztályozatlan összesen . . .	4	3	1	1	1	3	16	18	—	—	47
		összesen . . .	—	—	—	—	1	1	2	1	—	—	5
		összesen . . .	73	51	33	19	32	16	31	37	—	—	292
minden tárgyban jeles . . .	3	1	5	2	—	2	4	3	—	—	20		
„ „ legalább jó	9	14	4	3	3	3	14	16	—	—	66		
„ tárgy. legal. elégs.	33	28	14	13	21	10	5	15	—	—	139		
1 „ elégtelen . . .	4	2	5	1	5	1	7	2	—	—	27		
2 „ elégtelen . . .	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	4		
több „ „ . . .	22	6	4	—	2	—	—	1	—	—	35		
osztályozatlanul maradt összesen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
összesen . . .	73	51	33	19	32	16	31	37	—	—	292		
XVI. a rendkívüli tárgyakban	végén	francia nyelvet tanuló . . .	—	—	3	—	—	3	1	—	—	7	
		műéneket „ . . .	61	15	3	2	5	6	12	17	—	121	
		zenét „ . . .	12	9	1	—	1	1	2	7	—	33	
		szabadk. rajzolást tanuló	—	—	—	—	7	5	19	23	—	54	
		gyorsírást „ . . .	—	—	—	—	6	5	5	1	—	17	

II. Az első érettségi vizsgálatról, 1862/3. évtől kezdve, 1885/6.-ig bezárólag.

Megvizsgáltatott összesen írásban és szóban	650
Érettnek nyilvánítottatott összesen	612
köztük jelesen vagy kitüntetéssel . . .	172
Visszautasított javító vizsgálatra	25
ismétlő vizsgálatra	19
összesen	44
Az érettek közt volt ezen intézetbeli	579
kültanuló	33
kecskeméti	146
kegyesrendi növendékpap	302

VIII.

Értesítés a jövő tanévről.

A jövő 1886—87-iki iskolai évre a tanulók fölvétele augusztus 30., 31-ik és szeptember 1-ső napján fog történni; augusztus 30. és 31-én délután tartatnak a fölvételi-, javító- és pótló-vizsgálatok. Az iskolai év szeptember 1. napján veszi kezdetét. — Ezen időn túl csak a késedelem alapos okának kimutatása mellett vehető még fel a tanuló; szeptember 8-án túl csak a tankerületi kir. főigazgató és szeptember 15-ikén túl csak a nmlt. vall. és közoktatásügyi miniszter adhat engedélyt a fölvételre.

A tanulók fölvételére, a javító- és pótló-vizsgálatokra vonatkozólag az 1883. XXX. t.-cz. a következőleg intézkedett:

10. §. Az I. osztályba csak oly növendékek vétetnek fel, kik életük 9. évét már betöltötték és vagy nyilvános népiskolától nyert bizonyítványt mutatnak elő arról, hogy a népiskola négy osztályát jó sikerrel végezték, vagy pedig felvételi vizsgálaton igazolják, hogy hasonló mérvű előkészültséggel bírnak.

11. §. Felsőbb osztályba csak azon tanuló léphet, ki a megelőző osztályban minden rendes tantárgyból legalább is elégséges osztályzatot nyert.

Azon tanulónak, ki egy tárgyból kapott elégtelen osztályzatot, az intézet tanártestülete megengedheti, hogy a következő iskolai év kezdetén vizsgálatot teheszen. A ki két tárgyból kapott elégtelen osztályzatot, az csak rendkívüli esetben, a nmlt. vall. és közoktatásügyi miniszter engedélyével tehet javító-vizsgálatot. A ki kettőnél több tan-

tárgyból kapott elégtelen osztályzatot, az javító-vizsgálatra semmi esetben sem bocsáttatik.

A javító- és pótló-vizsgálatot azon tanintézetben kell a tanulónak letennie, melynél az elégtelen osztályzatot kapta, illetőleg a vizsgálatot elmulasztotta; más tanintézethez csak a nmlt. vallás- és közoktatásügyi miniszter engedélyezheti a vizsgálatot.

A javító-vizsgálatok letehetéseért, vagy áttételéért a folyamodványok a nmlt. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumhoz czimzendők, 50 kros bélyeggel szabályszerűen ellátandók, az iskolai bizonyítvány hozzájuk melléklendő, a folyamodó tartózkodási helye rájuk irandó s így kellőleg fölszerelve és kiállítva az intézeti igazgatóságnál legkésőbb július 5-ig benyújtandók.

Később érkező, vagy közvetlenül a miniszteriumhoz küldött folyamodványok figyelembe nem vétetnek.

Azon tanulók, a kik bizonyítványuk záradéka szerint javító-vizsgálatot tehetnek, vagy esetleg a javító-vizsgálatra a nmlt. miniszteriumtól engedélyt nyernek és kellőleg elkészülve csakugyan vizsgálat alá is akarnak állani, ezen elhatározásukat legkésőbb augusztus 28-ig egyszerű levélben jelentsék be az igazgatónál. — Ugyanezen napig hasonlóképen levélben jelentkezzenek azon magántanulók is, a kik szeptemberben óhajtanak magánvizsgálatot tenni.

A szeptemberi javító- és pótló- érettségi vizsgálatra augusztus 15-ig kötelesek az illetők az igazgatónál levélben jelentkezni és irataikat beadni.

12. §. Más intézetbeli tanulók, a fölvételnél iskolai bizonyítványokon kívül kötelesek a bizonyítványt kiállító intézetnek nyomtatott „Értesítő“-jét is bemutatni.

Az intézetnél fölvételre először jelentkezők elengedhetetlenül tartoznak keresztlevelüket, illetőleg születési okmányukat is magukkal hozni.

Fölvételre minden tanuló atyjának, vagy anyjának, vagy gyámjának, illetőleg ezek helyettesítőjének kíséretében jelentkeznek az igazgatónál és az osztályfőnöknél.

Vidéki illetőségű szülék, vagy gyámok a fölvételkor kötelesek oly helyettest bemutatni, a kire a házi nevelés és felügyelet tekintetéből, valamint az iskola követelései szerint is a rájuk háramló kötelességeket átruházták. Ebben a tekintetben a körültekintő és lelkiismeretes gondoskodást a szüléknek kiválóan figyelmébe ajánlja az igazgatóság.

Tanintézetünknel a tanuló 1885. évi aug. 30-án 260. sz. a. hozott egyháztanácsi végzés szerint a jövő iskolai évtől kezdve iskolapénz czimen 5 forintot, — könyvtár- és értesítő-dij fejében 50 krt, összesen 5 frt 50 krt fizet egész évre; más intézetből jövő tanuló ezen fölül még 2 frtnyi fölvételi díjat is tartozik fizetni.

Az iskolapénz félévi részletekben is lefizethető. — Szegénysorsú, jó magaviseletű és szorgalmas tanulók folyamodhatnak a róm. kath. egyháztanácsához az iskolapénz elengedéséért.

Szolgáljon még a vidéki szüléknek tájékoztató tudomásul, hogy a városi róm. kath. egyházközség tápintézetet tart fenn, melyben a középiskolai szegény tanulók havonként előre fizetendő 7 frtért reggelivel, ebéddel és vacsorával láttatnak el, szállás nélkül.

Hogy az iskola kitűzött célját, a mely nem egyéb, mint a reá bizott ifjút erkölcsi és értelmi érettségre vezetni, legalább emberileg számítva biztosan elérhesse, semmiféle körülmények között sem nélkülözheti a szüléknek vagy ezek helyettesének lelkes, nem lankadó, sohasem késlekedő közreműködését. Hogy pedig ez a közreműködés célirányos lehessen, a szülői háznak biztosan tájékozva kell lennie az iskola követelései felől. Ezen okokból a középiskolai rendtartásnak megfelelőleg a tanintézetünknel érvényben levő rendszabályok egy-egy példányát a szüléknek a beírások alkalmával kezeihez juttatjuk és már előre itt e helyütt is alkalmat veszünk arra, hogy azokat a t. cz. szüléknek gondos figyelmébe ajánljuk. — Különösen kérjük pedig a vidéki szüléket, hogy midőn majd iskolára szánt fiukat elszállásolják, csakis olyan szállásadónak gondjaira bizzák féltett kincsüket, a kik határozott kijelentéssel és ígérettel vállalkoznak arra, hogy az iskolai rendszabályok pontjai szerint a szülék helyetteseire háramló követelményeknek lelkiismeretesen meg akarnak és meg is fognak felelni.

Kelt Kecskeméten, 1886. június 20. napján.

Tóth Antal

igazgató.

Kiigazítandók :

„Könyvtárak“ czim alatt az 56. lapon „Szerzők ajándékai“ közül kimaradt: **Mogyoróssy János** úrnak **Mogyoróssy Sándor** úrtól kézbesített ajándéka.

„Ösztöndíjak, jutalmak, segélyezések“ czim alatt

1) a 63. lapon tek. **Horváth Béla**, kir. ügyész úr adománya nem 1 drb. cs. kir. arany, hanem 2 drb. 10 frankos arany; —

1) Ugyaninnen kimaradtak:

Tek. **Dömötör Sándor**, kir. közjegyző úr adománya. 12 drb. ezüst frt, **Becker Nándor**, k. r. n. p. 8. oszt. tanulónak adatott az ének tanításában és vezetésében tanúsított szép sikerű buzgalmának jutalmazására. — Ugyancsak a tek. kir. közjegyző úrnak 5 frtnyi adományát **Kovács József** 6. oszt. tan. nyerte el.

Tek. **Kovács József**, kir. törvényszéki bíró úrnak 5 frtnyi adományával **Lágyi József** 7. oszt. tanuló jutalmaztatott.

